

Helsingin seudun Setan nuorten nettisivujen suunnitelma

Jokinen, Piia

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

Helsingin seudun Setan nuorten nettisivujen suunnitelma

Piia Jokinen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2010

Piia Jokinen

Helsingin seudun Setan nuorten nettisivujen suunnitelma

Vuosi 2010 Sivumäärä 96

Opinnäytetyöni on osa Helsingin seudun Setan, HeSetan, Virtuaaliset tukipalvelut -hanketta. Virtuaaliset tukipalvelut on HeSetan sosiaalipalvelutoiminnan kehittämisprojekti, joka alkaa talven 2010 aikana. Projektin päätavoitteena on luoda internetiin sopivia auttamisen muotoja ja selvittää, miten internetiä voidaan hyödyntää seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvän tiedon levittämiseksi. Yksi projektin painopisteistä on nuorille tarjottavat tukimuodot.

Opinnäytetyöni on kehittämistehtävä ja jatkoa HeSetassa aloittamalleni viimeisen harjoittelun aikaiselle kehittämistehtävälle, jossa suunnittelin alustavasti nuorten tulevia internetsivuja. Tässä työssä tutkimuksellisuus ilmenee tiedonhaussa, aineiston keruussa ja eri vaiheiden analysoinnissa ja raportoinnissa. Työn tavoitteena oli laatia nuorten internetsivujen suunnitelma, josta HeSeta hyötyisi mahdollisimman paljon toteuttaessaan tulevaisuudessa nettisivujen uudistusta. Työhöni ei kuulunut nettisivujen teknillistä toteutusta. Suunnitelman tarkoituksena on palvella sekä HeSetan nuorten ryhmässä käyviä nuoria että nuoria, joilla ei ole mahdollisuutta tavata muita seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin kuuluvia nuoria tai mahdollisuutta keskustella ammattilaisen kanssa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvistä asioista. Pääpaino on kuitenkin vastata nimenomaan seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten tarpeisiin.

Aineisto on kerätty ja analysoitu laadullisin menetelmin. Haastattelin kuutta nuorten ryhmässä käyvää nuorta (yksi ryhmähaastattelu, kolme Messengerin välityksellä tehtyä haastattelua) sekä HeSetan sosiaalityöntekijää (haastattelu kasvokkain). Nuorten haastattelujen tarkoituksena oli selvittää, mitä tuleville nettisivuille olisi tarpeellista saada. Sosiaalityöntekijän haastattelu perustui pääasiassa hänen mielipiteisiinsä nuorten tekemiä ehdotuksia kohtaan.

Nuorten tekemistä ehdotuksista nousi esille kuusi teemaa: informaatio, vertaistuki, tiedottaminen, viihde, muut ja erilaiset toteutumismuodot. Laadin nuorten nettisivujen suunnitelman nuorten ja sosiaalityöntekijän haastattelujen sekä harjoittelun aikaisen kehittämistehtävän pohjalta. Suunnitelma on HeSetan toiveiden mukaisesti väljä.

Vähäisen haastatteluihin osallistuneiden määrän vuoksi tekemäni suunnitelman voidaan sanoa olevan suuntaa antava. Jatkotoimenpiteinä ehdotan nettisivujen sisältöön liittyvien toiveiden ja tarpeiden selvittämistä muiden HeSetassa toimivien ryhmien kävijöiltä.

Asiasanat: seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, heteronormatiivisuus, verkkotukipalvelut

Piia Jokinen

Planning the website for the young of Helsingin seudun Seta

Year 2010 Pages 96

This thesis is a part of the project called Virtuaaliset tukipalvelut at Helsingin seudun Seta, HeSeta. Virtuaaliset tukipalvelut is a developing project of the social service at HeSeta launched during winter 2010. The principal aim of the project is to create proper forms of support on the Internet and to find out how the Internet can be utilized when spreading information concerning sexual orientation and diversity of gender. One focus of the project is the support services for the young.

This development-oriented thesis was based on my last practice at HeSeta when I tentatively planned a website for the young, now further developing this concept. The purpose of the thesis was to create a website plan for the young that HeSeta could later on utilize when recreating their website in the future. However, the technical implementation of the website was not included in my project. The purpose of the plan is to serve both the young who attend the group for the youngsters at HeSeta and the young who do not have an opportunity to meet other youth who belong to different sexual or gender minorities or do not have a chance to talk about the issues concerning sexual and gender minorities with some social services professional. The focus is, however, to fulfill specially the needs of the young who belong to sexual minorities.

The research material was collected and analysed by using qualitative methods. All in all, six young persons attending the group for the young at HeSeta (one group interview, three interviews via messenger) and the social worker of HeSeta (interview face-to-face) were interviewed. The reason for interviewing youngsters was to find out what the coming websites should include. Social worker's interview was mainly based on her opinions concerning the suggestions offered by the young interviewees.

There were six different themes in the suggestions given by the young: information, peer support, briefing, entertainment, others, and different forms of actualization. The plan for the website was based both on the interviews given by the young and the social worker of HeSeta and the development task carried out during my practice at HeSeta. The plan is wide, according to HeSeta's wishes.

Because of the small number of the interviewees, the plan can only be seen as preliminary. For further development, the wishes and needs from other group attendees at HeSeta need to be taken into consideration.

Key words: sexual and gender minorities, heteronormativity, virtual support services

Sisällys

1	JOHDANTO	7
2	TYÖN TAUSTA	9
2.1	Virtuaaliset tukipalvelut -hanke	9
2.2	Harjoitteluni Helsingin seudun Setassa	10
3	NUORTEN INTERNETSIVUJEN KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS	11
3.1.1	Prosessin ensimmäinen vaihe	11
3.1.2	Prosessin toinen vaihe	13
3.1.2.1	Opinnäytetyön tavoite	13
3.1.2.2	Opinnäytetyöprosessin kulku	14
3.1.3	Prosessin kolmas vaihe	15
4	KESKEISET KÄSITTEET	16
4.1	Seksuaalisuus	16
4.1.1	Seksuaalinen suuntautuminen	17
4.1.2	Seksuaalivähemmistöjen historiaa	18
4.2	Sukupuolisuus.....	19
4.2.1	Sukupuolivähemmistöt	20
4.2.2	Sukupuolivähemmistöjen historiaa.....	22
4.3	Heteronormatiivisuus	23
4.3.1	Hlbt-nuoret ja heteronormatiivinen yhteiskunta.....	24
4.3.1.1	Heteronormatiivisuus koulussa	26
4.3.1.2	Roolimallien puute mediassa	27
4.4	Internet.....	28
4.4.1	Internetin ominaisuuksia.....	28
4.4.2	Verkkotukeminen.....	30
4.4.2.1	Erlaisia verkkotukipalveluja.....	31
4.4.2.2	Eettisiä näkökulmia verkkotukemiseen	32
5	AINEISTON KERUU JA ANALYSOINTI.....	33
5.1	Ryhmähaastattelu ja haastattelu Messengerin välityksellä	33
5.2	Haastattelujen toteutuminen	35
5.3	Roolini haastattelijana.....	36
5.4	Eettisiä näkökulmia	37
5.5	Aineiston analyysi.....	39
6	TULOKSET JA NIIDEN POHDINTA	39
6.1	Tulosten esittäminen.....	40
6.2	Nuorten ja sosiaalityöntekijän haastattelujen tulokset ja pohdinta	40
6.2.1	Informaatio.....	41
6.2.1.1	Käsitteiden määrittelyt.....	42

6.2.1.2	Seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus	42
6.2.1.3	Yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset asiat	45
6.2.1.4	Stereotyyppien rikkominen	47
6.2.2	Vertaistuki	47
6.2.3	Tiedottaminen	49
6.2.4	Viihde	51
6.2.5	Muut	52
6.2.6	Mahdolliset toteutusmuodot	52
6.3	Nuorten internetin käytöstä	56
7	INTERNETSIVUJEN SUUNNITELMA	57
7.1	Prosessin ensimmäisessä vaiheessa kirjoitetut teemat	57
7.2	Seksuaalisuus ja sukupuoliuus	58
7.3	Eri identiteetin hahmottamisvaiheessa olevien tiedon tarve	59
7.4	Tapahtumakalenteri	61
7.5	Nuorten ryhmä	62
7.6	Linkit	62
7.7	Viihde	63
7.8	Kysymys-vastaus -palsta tai vastaava	64
7.9	Sähköiset ryhmät	65
7.10	Muut	65
8	POHDINTA	69
8.1	Suunnitelman arviointia	69
8.1.1	Kirjoitettujen teemojen arviointi	70
8.2	Katsaus tulevaisuuteen	72
8.3	Oma oppimisprosessi	73
	LÄHTEET	75
	TAULUKOT	80
	LIITTEET	81
	Liite 1 Prosessin ensimmäisessä vaiheessa kirjoitetut teemat	82
	Liite 2 Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeen hankesuunnitelma	92
	Liite 3 Teemahaastattelurungot	94
	Liite 4 Työelämän palaute opinnäytetyöstä	95

1 JOHDANTO

Homoseksuaalisuus tulee mediassa esiin melko säännöllisin väliajoin; joko uuden lakiesityksen saattamana tai julkisuuden henkilön kaapista ulos tulemisena. Lisäksi sateenkaariperheet ovat synnyttäneet julkisuudessa moraalikeskusteluja. Sateenkaariperheillä tarkoitetaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien lapsiperheitä. Homoseksuaalisuus ja siihen liittyvät ilmiöt ovatkin saaneet näkyvyyttä yhteiskunnassamme juuri median kautta, arjessa ne tuntuvat jäävän piiloon.

Seksuaalisuus ja sukupuolisuus kaikkine variaatioineen ovat kiehtoneet minua pitkään. Olen seurannut niihin liittyviä uutisia ja erityisesti uutisoinnin tapaa ja kritisoinut käsittelyn antamaa harhakuvaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Olen pitänyt näiden vähemmistöjen yhteiskunnallisen aseman parantamista äärimmäisen tärkeänä. Kyse on ihmisoikeuksista. Suomessa liputetaan tasa-arvon puolesta, mutta ihmisiä arvotetaan edelleen sen mukaan, keitä he tuntevat olevansa ja keitä he rakastavat. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten pitää peittää osa itsestään vain siksi, että muut ihmiset tuntisivat olonsa mukavammaksi. Pahimmillaan vähemmistöön kuuluva henkilö jää tunteidensa kanssa yksin.

Sosiaalialan opinnoissani ei ole käsitelty seksuaalisuutta tai sukupuolisuutta ollenkaan, joten päätin suorittaa viimeisen eli kolmannen harjoitteluni, Ammattityön ja palveluinnovaatioiden kehittämisen harjoittelun, jossakin aiheeseen liittyvässä paikassa. Valitsin harjoittelupaikaksi Helsingin seudun Setan, joka on valtakunnallisen Seta ry:n suurin jäsenjärjestö. Valtakunnallinen Seta ry on ihmisoikeus- ja sosiaalialan kansalaisjärjestö, joka toimii seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen etujen ajamiseksi. Tämän katto-organisaation jäsenjärjestöt toimivat saman ajatuksen periaatteella. (Helsingin seudun Seta ry 2007.)

HeSeta on siis kansalaisjärjestö, jonka tavoitteena on saavuttaa yhdenvertaisuus kaikille ihmisille riippumatta heidän seksuaalisesta suuntautumisesta tai sukupuolen kokemuksesta. Toimintamuotoja ovat muun muassa sosiaalityöntekijän tarjoamat palvelut, koulutettujen vapaaehtoisten ylläpitämät vertaistukiryhmät, erilaiset kurssit, koulutus, tiedotus, naistenklubi Hehku (naisille suunnattu vapaaehtoisvoimin järjestetty klubi) ja muut vapaa-ajan tapahtumat sekä kulttuuritapahtumat kuten Helsinki Pride. (HeSeta 2007; Helsingin seudun Seta ry 2007.) Helsinki Pride on Suomen suurin hlbt (homot, lesbot, biseksuaalit, transihmiset, intersukupuoliset) -tapahtuma, ja osa kansainvälistä Pride-liikettä, jonka tarkoituksena on avoimuuden ja moninaisuuden lisääminen yhteiskunnassa.

Monet HeSetan toimintamuodot tulivat minulle tutuiksi harjoitteluni aikana ja kiinnostukseni seksuaalivähemmistöjen yhteiskunnalliseen asemaan lisääntyi. Samoihin aikoihin HeSetassa

oli alkamassa Virtuaaliset tukipalvelut -hanke, jonka päätarkoituksena on luoda internetiin sopivia auttamisen muotoja. Painopisteenä hankkeessa on nuorille tarjottavat tukimuodot. Hankkeen johdosta HeSetan nykyisiä internetsivuja päivitetään ja sinne kaavailaan erillistä nuorten sivustoa. Harjoitteluuni liittyvänä kehittämistehtävänäni kyselin alustavasti HeSetan nuorten ryhmän kävijöiltä, mitä he toivoisivat tuleville nuorten sivuille. Lisäksi kirjoitin ohjaajani antamista teemoista, jotka on tarkoitus laittaa uusille nettisivuille.

Harjoittelun aikainen kehittämistehtävä tarjosi hedelmällisen pohjan opinnäytetyölle. Tämän työn tarkoituksena on laatia suunnitelma nuorten tulevista internetsivuista. Koska opinnäytetyöni juuret ulottuvat harjoittelun aikaiseen tehtävääni, olen tuonut harjoittelun aikaisen kehittämistehtävän työssäni esille. Opinnäytetyöni on siis yksi osa koko Virtuaaliset tukipalvelut -hanketta ja nuorten tulevien nettisivujen kehittämisestä. Kehittämistyö jatkuu tämän opinnäytetyön jälkeen.

Lähestyn aihettani heteronormatiivisuuden näkökulmasta. Heteronormatiivisessa ajattelutavassa vain heteroseksuaalisuus nähdään normaalina ja muut kuin heteroseksuaalisuus luonnottomina (Nissinen 2006: 136). Ajattelutapa määrää sen, mikä on oikea tapa ilmaista sukupuolta ja seksuaalisuutta (Lehtonen 2000: 282) eli se arvottaa erilaiset seksuaalisuudet, mieheydet ja naiseudet (Lehtonen 2003: 255). Olen erityisen kiinnostunut seksuaalivähemmistöihin liittyvistä asioista, mutta käsittelen opinnäytetyössäni myös sukupuolisuutta ja sukupuolivähemmistöjä. Tämä siksi, että HeSetan asiakkaisiin kuuluu seksuaalivähemmistöjen lisäksi myös sukupuolivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä ja siksi, että heteronormatiivisuus pitää sisällään sekä seksuaalisuuden että sukupuolisuuden.

Haluan opinnäytetyöni teoreettisessa osassa korostaa niitä tekijöitä ja esteitä, joihin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret (ja miksei vanhemmatkin) voivat törmätä. Tällainen painotus on mielestäni myös asiasta kertovassa kirjallisuudessa. Tämä painotus ei kuitenkaan tarkoita sitä, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten elämä olisi aina poikkeuksetta vaikeaa. Katson, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien elämä on helpottunut uusien lakien ja asenneilmapiirin muutosten myötä, mutta ihmisten asenteissa ja tiedoissa on edelleen parantamisen varaa. Heteronormatiivisuus läpäisee koko yhteiskuntamme jättäen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt näkymättömiksi. Tästä syystä HeSetan Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeen voi katsoa olevan tarpeellinen.

2 TYÖN TAUSTA

Opinnäytetyöni on kehittämistehtävä ja osa Helsingin seudun Setassa alkavaa Virtuaaliset tukipalvelut -hanketta. Se on myös jatkoa kehittämistehtävälle, jonka tein suorittaessani kolmatta ja viimeistä opintoihini liittyvää harjoittelua, Ammattityön ja palveluinnovaatioiden kehittämisen harjoittelua. Seuraavassa esittelen Virtuaaliset tukipalvelut -hanketta ja harjoitteluani pääpiirteissään.

2.1 Virtuaaliset tukipalvelut -hanke

HeSetassa aloitetaan talvella 2010 sosiaalipalvelutoiminnan kehittämisprojekti ”Virtuaaliset tukipalvelut”. Projekti on kirjoitettu sen hankesuunnitelmassa alkavaksi vuoden 2009 aikana, mutta ajan kuluessa se muuttui vuoden 2010 talvella alkavaksi hankkeeksi. Sen yhtenä tärkeimpänä tavoitteena on saada internetiin sopivia auttamisen muotoja ja lisäksi selvittää, miten internetiä voidaan hyödyntää asiallisen tiedon levittämiseksi seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyen. Palvelun tulisi olla sellainen, että kynnys siihen osallistumiselle olisi mahdollisimman matala. Projektissa halutaan erityisesti ottaa huomioon nuorille tarjottavat tukimuodot, sillä HeSetassa ei ole ryhmien lisäksi muuta erikseen nuorille suunnattua palvelua, jossa nuoret saisivat tietoa ja tukea hlbt-kysymyksiin liittyen. (Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeen hankesuunnitelma 2008: 1-2.)

HeSetan puheenjohtaja Kerttu Tarjamon mukaan kipinä virtuaalisten tukipalvelujen kehittämiseen tuli aikoinaan Setan ja sen jäsenjärjestöjen tilaisuudesta, jossa pohdittiin järjestöjen yhteisen puhelinpäivystysjärjestelmän luomista ja mietittiin mahdollisuutta harjoittaa myös jonkinlaista nettipäivystystä. Yhteisten päivystysjärjestelmien kehittämisen idea kuitenkin hiipui Setassa, mutta HeSetassa idea jäi elämään, koska järjestössä oli jo ajateltu sähköpostipäivystyksen kehittämistä. HeSetan nettisivuilla on toistaiseksi ollut mahdollisuus lähettää sähköpostia hlbt-aiheisista kysymyksistä ja saada siihen vastaus koulutetulta vapaaehtoiselta. Tarjamon mukaan tällainen perinteinen sähköposti ei kuitenkaan toimi tässä kovinkaan hyvin ja HeSeta onkin alkanut miettimään muita netin mahdollisuuksia. (Tarjamo 2010.)

Tarjamon mukaan idea Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeeseen lähti kahdesta syystä. Toisaalta siitä, että pitkään jatkunut puhelinpäivystys päätettiin lopettaa ja kehittää uusia tähän päivään paremmin sopivia tukimuotoja ja toisaalta siitä, että HeSetassa on pitkään olleet samat toimintamuodot, ja niiden arvioiminen, toimivan säilyttäminen ja uuden kehittäminen ovat välttämättömiä, jotta HeSetan tarjoamat palvelut pysyvät korkealaatuisina. (Tarjamo 2010.) HeSetan sosiaalipalvelutoimintaan kuulunut vapaaehtoisten päivystäjien pitäminen

puhelinpäivystys lopetettiin vuoden 2008 lopussa vähentyneiden yhteydenottojen vuoksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien tai heidän läheisten tarve keskustella ja saada tukea olisi vähentynyt, sillä HeSetan sosiaalityöntekijään otetaan jatkuvasti yhteyttä homoseksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä - yhä enemmän virtuaalisesti. (Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeen projektiselvitys 2008: 1.)

Hlbtinuorille suunnatun netin kautta toimivan palvelun kehittäminen on ajankohtainen ja varmasti tarpeellinen juttu. Internetin käyttö on lisääntynyt huomasti viimeisten 10 - 15 vuoden aikana (Joensuu 2007: 7), ja nuoret ovat alkaneet käyttää sitä yhä enemmän tiedon etsintään. Internetistä saa tietoa varmastikin jo miltei kaikesta, mutta sen paikkansa pitävyydestä ei voi aina olla aivan varma. Esimerkiksi erilaisilta keskustelupalstoilta saa tietoa, mutta se voi olla väärää. (Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeen hankesuunnitelma 2008: 1-2.) Seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvät asiat voivat olla varsinkin nuorille arkaluontoisia, ja väärän tiedon saaminen voi olla traumaattista.

Internetin hyviin puoliin kuuluu se, että internet tavoittaa suuren joukon ihmisiä riippumatta heidän asuinpaikastaan. Esimerkiksi keskustelufoorumit voivat toimia tukena ihmisille, jotka ovat yksinäisiä tai heillä on pulmia, joihin he eivät tunne saavansa apua asuinkuntansa palveluista. Maaseuduilla ja pikkukaupungeissa seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluva ei välttämättä tunne muita samaan vähemmistöön kuuluvia eikä paikkakunnalta ehkä myöskään löydy palvelua, jolla olisi erityisasiantuntemusta hlbtikysymyksissä. Nuoruusiässä vertaisryhmän merkitys korostuu ja internetissä on mahdollista olla mukana eri ryhmissä ja tuntea kuuluvansa niihin.

2.2 Harjoitteluni Helsingin seudun Setassa

Olin harjoittelijana Helsingin seudun Setassa marraskuusta 2008 vuoden 2009 helmikuun alkuun. Harjoitteluni ohjaaja, HeSetan sosiaalityöntekijä, kertoi minulle alkavasta Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeesta. Pohdinnan jälkeen harjoitteluni kehittämistehtäväksi tuli suunnitella alustavasti tulevaa nuorten internetsivua, koska siitä voisi olla hyötyä alkavaa hanketta ajatellen. Kirjoitan tekemästäni kehittämistehtävästä enemmän luvussa 3.1.1.

Kehittämistehtävän ohella harjoitteluuni kuului nuorten ryhmän ohjaaminen yhdessä kahden vapaaehtoisen kanssa. Nuorten ryhmä on 15 - 25-vuotiaille suunnattu lauantaisin kokoontuva avoin ryhmä, joka muistuttaa toiminnaltaan nuorisotaloa. Keskeistä siellä on rento oleskelu ja jutustelu muiden ryhmäläisten kanssa. Nuori voi tulla ja lähteä koska haluaa. Yleisimmät keskustelunaiheet ryhmässä ovat parisuhdeasiat ja sinkkuus, tv-ohjelmat, elokuvat, musiikki ja median kautta julkisuuteen tulleet henkilöt. Keskimäärin nuorten ryhmässä käy 7 - 15

nuorta. Ryhmässä on noin kymmenen vakiokävijää, jotka käyvät säännöllisesti joko jokaisena lauantai-iltana tai parisen kertaa kuukaudessa. Aiemmin ryhmä kokoontui HeSetan toimistolla, mutta nykyään kokoontumispaikkana on Happi. Happi on vasta-avattu nuorten toimintakeskus Sörnäisissä, joka toimii kokoontumispaikkana aikuistuville nuorille ja nuorten yhteisöille (Nuorten toimintakeskus Happi 2009). Harjoittelun loputtua olen jatkanut nuorten ryhmän ohjaamista vapaaehtoisesti ja se on saanut myös neljännen ohjaajan.

3 NUORTEN INTERNETSIVUJEN KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS

HeSetan tulevien nuorten nettisivujen kehittämisprosessissa on nähtävissä kolme eri vaihetta; kehittämisprosessin alku, jolloin minä tulin mukaan Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeeseen, prosessin toinen vaihe, mikä liittyy opinnäytetyöni tekemiseen ja kolmas vaihe eli nettisivujen kehittäminen opinnäytetyöni jälkeen.

3.1.1 Prosessin ensimmäinen vaihe

Tulin mukaan Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeeseen harjoitteluni aikana, jolloin nuorten internetsivujen kehittämisen voidaan katsoa alkaneen. Ennen harjoitteluni alkamista Virtuaaliset tukipalvelut -hanke oli vaiheessa, jolloin hankkeen tarve oli huomattu ja tehty hankesuunnitelma. Hanke oli suunnitella aloittaa vuoden 2009 aikana ja sille haettiin keväällä 2009 rahoitusta. Sitä ei kuitenkaan saatu. Rahoituksella oli tarkoitus palkata osa-aikainen työntekijä, jonka tehtävänä oli pääasiassa suunnitella virtuaalisia sosiaalipalveluja HeSetan sosiaalityöntekijän kanssa (Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeen hankesuunnitelma 2008: 2). Rahoitusta ajateltiin anoa uudelleen.

Vuoden 2008 - 2009 vaihteessa aloin tehdä harjoitteluani koskevaa kehittämistehtävää Virtuaaliset tukipalvelut -hanketta silmällä pitäen. Kehittämistehtävässä kirjoitin ohjaajani antamista teemoista; seksuaalisuudesta ja sen variaatioista, perhemuodoista ja sukupuolen moninaisuudesta sekä kartoitin nuorten ryhmässä käyvien nuorten toiveita nettisivun sisällöksi. Kerron nyt tarkemmin teemojen kirjoittamisesta ja nuorten toiveiden kartoittamisesta.

Teemojen kirjoittamisessa ohjaajani opasti minua kirjoittamaan vapaamuotoisesti, jolloin käyttäisin lähteitä tarvittaessa. Koska kirjoittamani teksti tulisi julkiseksi nettisivulle, halusin varmistaa sen paikkansa pitävyyden. Luin aiheisiin liittyvää kirjallisuutta melko runsaasti, jotta sain erilaisia näkökulmia. Otin alusta asti lähdeviitteitä muistiin, joita käytin tekstissä omien tietojeni tukena. Aloin kirjoittaa seksuaalisuudesta ja siitä tulikin kaikkein laajin

muihin teemoihin verrattuna. Koin sen tärkeäksi, sillä nuoret pohtivat seksuaalisuutta usein ja se voi aiheuttaa ahdistusta.

Seksuaalisuus -teemassa purin joitakin käsitteitä auki, kuten seksuaalisuus, homo-, bi-, hetero-, ja muu seksuaalinen suuntautuminen ja heteronormatiivisuus. Lisäksi teemaan sisältyi kirjoitusta siitä, jos nuori itse on tai epäilee olevansa homoseksuaali, jos hänen kaverinsa tai jompikumpi vanhemmista on homoseksuaali sekä oman seksuaalisen suuntautumisen julkituomisesta muille; millaisia reaktioita ympäristöstä voi tulla. Nämä olivat myös ohjaajani antamia aiheita, joita seksuaalivähemmistöön kuuluvat nuoret hänen mukaansa yleensä miettivät.

Perhemuoto -teeman sisältö koostui sateenkaariperheisiin liittyvästä perustiedosta, pääasiassa käsitelmäärittelyistä. Samoin sukupuolen moninaisuus -teemassa määrittelin lähinnä vain käsitteitä, sillä Setan Transtukupiste on paras tiedonlähde ja neuvonantaja sukupuolisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Transtukupiste toimii valtakunnallisen Setan yhteydessä ja tarjoaa psykososiaalisia palveluja sukupuolivähemmistöihin kuuluville ja heidän läheisilleen (Setan internetsivut 2009). Se on siis erikoistunut sukupuoliseen moninaisuuteen liittyviin kysymyksiin. HeSetan sosiaalityöntekijälle kuitenkin tulee aiheesta yhteydenottoja, joten ajatuksena oli laittaa vähän tietoa asiasta HeSetan omalle nettisivulle ja linkki Transtukupisteen sivulle, josta sukupuolen moninaisuudesta löytyy enemmän tietoa.

Eri teemojen tekstistä, varsinkin seksuaalisuus -teemasta, tuli hyvin esseetyyppinen, mikä ei sellaisenaan sovi nettisivulle. Ohjaajani luki tekstin ennen harjoitteluni loppumista ja antoi palautetta, että useita tekstin kappaleita voi käsitellä kysymysten muodossa, mikä keventäisi tekstiä. Lisäksi omasta mielestäni kirjoitustyyli kaipasi rempseyttä. Vaikka aihe on vakava ja joillekin myös vaikea ja arka, tekstin ei tarvitse kuulostaa yläasteen biologian oppikirjasta otetulta. Liian paljon huumoria voi olla pahasta, mutta puhemainen tyyli voisi olla nuorille sopiva.

Harjoittelun aikaisen kehittämistehtävän toinen osa liittyi nuorten toiveiden ja ehdotusten kartoittamiseen nuorten tuleville nettisivuille. Kyselin nuorten ehdotuksia ja toiveita nuorten ryhmässä kahtena erillisenä kertana, jolloin olin ohjaamassa ryhmää. Nuoria oli näinä kertoina paikalla reilu kymmenen per lauantai. He saivat huudella vapaamuotoisesti ehdotuksia samalla kun minä kirjasin niitä itselleni ylös. Tällöin nuorten toiveita olivat chat, keskusteluryhmät, seuranhakutoiminta, mahdollisuus tehdä elokuva- ja kirja-arvosteluja, tapahtumakalenteri, gallup, tyylipalsta, kuvia ja pirteä ulkoasu. En suoranaisesti tehnyt näiden pohjalta mitään suunnitelmaa vaan kirjoitin harjoitteluraportissani nuorten antamista ehdotuksista koosteen, jonka sisältöön kuului lisäksi kirjoittamani teksti ohjaajani antamista teemoista.

3.1.2 Prosessin toinen vaihe

Internetsivujen kehittämisprosessin toisen vaiheen voidaan katsoa liittyvän opinnäytetyöni tekemiseen. Opinnäytetyöni idea syntyi harjoitteluni loppupuolella, kun halusin jatkaa nettisivun suunnittelua pidemmälle. Harjoitteluni ohjaaja piti opinnäytetyön aiheittani mahdollisena toteuttaa ja hänestä tuli opinnäytetyöni ohjaaja työelämän puolelta. Sovimme, että opinnäytetyössäni kyselen edelleen nuorten ryhmässä käyviltä nuorilta heidän ehdotuksiaan tulevien sivujen sisällöksi ja muokkaan harjoittelun aikana kehittämistehtävääni liittynyttä nettisivulle tulevaa kirjoitusta paremmin nettiin sopivammaksi.

Opinnäytetyötä aloittaessani jatkoin myös nuorten ryhmän vetämistä. Uskoin, että siitä olisi hyötyä nuorten nettisivujen suunnittelun kannalta. Tullessani nuorille yhä tutummaksi, heidän voisi olla helpompaa olla mukana kehittämistyössä kuin jos olisin heille vieras. Oletin, että he pystyisivät rennommin ottamaan osaa esimerkiksi haastatteluihin ja heittämään aivorihi-tyyppisesti ehdotuksia ja ideoita nettisivujen sisällöksi pelkäämättä, että tyrmäisin heidän ehdotuksensa täysin. Samalla minä tutustuisin heihin. Näin ollen uskoin, että ohjaamiseni jatkaminen hyödyntäisi kehittämistyötä sekä nuorten että minun kannaltani. Nämä edellä mainitsemani asiat ovat olleet lähtökohdat opinnäytetyölleni.

3.1.2.1 Opinnäytetyön tavoite

Opinnäytetyöni on osa HeSetan Virtuaaliset tukipalvelut -hanketta ja jatkoa aloittamalleni harjoittelun aikaiselle kehittämistehtävälle. Työ on nimenomaan kehittämistehtävä, jossa tutkimuksellisuus ilmenee tiedonhaussa, aineiston keruussa ja eri vaiheiden raportoinnissa ja analysoinnissa. Internetsivujen teknillinen toteutus ei kuulu opinnäytetyöhöni.

Työn tavoitteena on laatia sellainen HeSetan nettisivuille tulevien nuorten sivujen suunnitelma, josta HeSeta voi ottaa aineksia lopulliseen internetsivuston toteuttamiseen. Työhön kuuluu myös harjoittelun aikana eri teemoista kirjoittamani tekstin muokkaus, sillä se sisältää potentiaalista materiaalia tuleville sivuille. HeSetan pyynnöstä johtuen suunnitelman tarkoitus on olla sopivan väljä. Tarkan suunnitelman teko olisi turhaa, sillä HeSetan edustajat eivät vielä ole varmoja, millaisiksi uudet sivut loppujen lopuksi tulevat.

Tekemästäni suunnitelmasta on tarkoitus tulla sellainen, mistä hyötyvät sekä HeSetan nuorten ryhmän nuoret sekä myös ne nuoret, joilla ei ole mahdollisuutta tavata muita seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvia nuoria tai edes mahdollisuutta keskustella ammattilaisen kanssa seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin liittyvistä asioista. Pääpaino on kuitenkin

seksuaalivähemmistöihin kuuluvissa nuorissa, sillä vaikka sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ovat HeSetan asiakkaita, HeSeta ohjaa heitä tarvittaessa Transtukipisteeseen. Minusta olisi kuitenkin outoa ottaa suunnittelun lähtökohdaksi pelkästään seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret, kun HeSetalla on asiakkaina myös sukupuolivähemmistöihin kuuluvia nuoria.

Jotta nettisivusta tulisi mahdollisimman hyvin nuoria palveleva kokonaisuus, en tyydy vain kysymään nuorten ehdotuksia tulevalle nettisivulle. Taustakysymyksenä kysyn haastateltavien nuorten internetin käytöstä ja haen vastauksia myös nuorten aikaisemmasta tiedon ja vertaistuen tarpeesta seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen liittyen. Yritän näiden taustakysymysten avulla saada vahvistusta nuorten esittämien ehdotusten tarpeellisuudesta.

3.1.2.2 Opinnäytetyöprosessin kulku

Saatuani luvan opinnäytetyön tekemiseen koulutusalan johtajalta ja esiteltyäni opinnäytetyöni suunnitelmaseminaarissa aloitin nuorten tulevien nettisivujen suunnitteluprosessin tutustumalla sosiaalisia tukipalveluja tarjoavien sivuihin. Näitä ovat esimerkiksi Nyyti.fi, Tukinet ja Apua.info, joista kerron hieman verkkotukemisen luvussa 4.4.2. Tutustumalla sivuihin sain kuvaa siitä, millaisia sisällöllisiä ratkaisuja niissä on käytetty. Ennen varsinaista aineiston keruuta tutustuin vielä Setan ja sen jäsenjärjestöjen ja muiden keskeisten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvien toimijoiden nettisivuihin katsoakseni, millaisia palveluja he tarjoavat sivujen kävijöille. Kartoitin nämä nettisivut siksi, että voisin kysyä nuorilta mielipiteitä niiden sisällöistä, mikäli nuoret eivät äkkiseltään osaisi ehdottaa mitään sisältöä HeSetan tuleville nuorten nettisivuille. Se toimisi siis ikään kuin virittelynä itse aivoriihi-tyyppiseen ideointiin. Lisäksi olin etsinyt koko suunnitteluprosessin alusta alkaen kirjallisuutta internetsivujen suunnittelusta - turhaan. Toistaiseksi ei ole olemassa materiaalia siitä, miten muut tahot ovat suunnitelleet omia internetsivujaan. Olisi ollut hyödyllistä tietää, miten muiden tekemien nettisivujen kehittämisprosessi oli edennyt ja miten ne olivat päätyneet nykyisiin sisällöllisiin ratkaisuihinsa.

Aikaisemmin kehittämistehtävää tehdessä oli ollut puhetta siitä, että minä suunnittelisin nuorten nettisivujen sisällön ja joku enemmän tekniikasta ymmärtävä vastaisi sen teknillisestä toteutuksesta. Toimisin tämän henkilön kanssa yhteistyössä. Kesäkuun alussa tilanne muuttui hiukan, kun muutama HeSetan järjestön ihmisistä keskusteli graafikon/teknisen toteuttajan hankkimisesta esimerkiksi jonkun koulun kautta. Tällöin minä vastaisin osittain sisällöllisestä toteutuksesta ja toinen opiskelija/muu henkilö teknillisestä toteutuksesta. Toista henkilöä ei kuitenkaan saatu syksyksi.

Tiedonkeruun aloitin kesällä 2009. Viimeisen haastattelun tein syksyllä haastateltavan kesäloman jälkeen. Haastattelujen tulosten kokoamisen jälkeen lähetin sen hetkisen opinnäytetyön HeSetan sosiaalityöntekijälle eli opinnäytetyöni työelämän ohjaajalle luettavaksi. Tapasin hänet lokakuun lopussa, jolloin kävimme läpi hänen tekemiään korjauksia opinnäytetyöhöni liittyen. Korjaukset liittyivät pitkälti käsitteiden määrittelemisiin ja joihinkin sosiaalityöntekijän haastattelussa antamien kommenttien merkitysten tarkentamisiin. Sisällölliseen puoleen hänellä ei ollut tarvetta puuttua. Samaisena päivänä ohjaajallani oli työsuhdepalaveri HeSetan toimistolla. Työsuhdepalaveriin osallistuu hallituksen jäsenistä koottu kolmehenkinen työsuhdetyöryhmä ja sosiaalityöntekijä. Otin poikkeuksellisesti osaa palaveriin, koska esittelin siellä sen hetkisen opinnäytetyöni ja siihen liittyen haastattelujen tuloksia. Kysyin, miten väljän tai tarkan suunnitelman HeSeta haluaisi tulevista nuorten internetsivuista. Heidän toiveensa oli suhteellisen väljä suunnitelma, sillä se saattaa muuttua projektin edetessä. Virtuaaliset tukipalvelut -hanke on vielä aluillaan eikä kaikkia siihen liittyviä tekijöitä ole päätetty. Tästä syystä ei myöskään tekemäni nuorten nettisivujen suunnitelman tarvitse olla tarkka.

Nuorten ja sosiaalityöntekijän haastatteluista saamien tulosten kokoamisen ja analysoinnin perusteella aloin laatia suunnitelmaa nettisivujen sisällöstä. Muokkasin samalla kehittämisprosessin ensimmäisessä vaiheessa kirjoittamieni teemojen sisältöä. Tässä vaiheessa HeSetan sosiaalityöntekijä jäi äitiyslomalle, joten en pystynyt saamaan häneltä palautetta lopullisesta opinnäytetyöstä. Lopullisen opinnäytetyöni on lukenut ja arvioinut HeSetan puheenjohtaja.

3.1.3 Prosessin kolmas vaihe

Nuorten internetsivujen kehittämisprosessin kolmas vaihe alkaa opinnäytetyöprosessini päätyttyä. Vaikka oma prosessini päättyy, kehittämisprosessi tulee jatkumaan. Se, miten kehittämisprosessi jatkuu, on vielä arvauksien varassa. Se riippuu esimerkiksi rahoituksen saamisesta ja myös siitä, miten hyvin opinnäytetyöni vastaa kehittämistarpeeseen eli katsooko HeSeta tarpeelliseksi vielä hakea tietoa lisää nuorten nettisivujen suunnitteluun liittyen ja jos haluaa niin mistä ja millä tavoin. Pohdin tätä enemmän luvussa 8.2 Katsaus tulevaisuuteen.

Seuraavissa luvuissa paneudun opinnäytetyöhöni liittyviin keskeisiin käsitteisiin, jonka jälkeen kerron aineiston keruusta ja analysoinnista, tuloksista ja niiden pohdinnasta sekä esittelen tekemäni suunnitelman. Tämän jälkeen pohdin kehittämisprosessin jatkoa.

4 KESKEISET KÄSITTEET

Keskeisimmiksi käsitteiksi opinnäytetyöhöni olen valinnut seksuaalisuuden, sukupuolisuuden, heteronormatiivisuuden ja internetin. Kolme ensimmäistä kietoutuvat aiheensa takia yhteen, ja siksi olenkin katsonut tarpeelliseksi tarkastella niitä erikseen. Seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen liittyvät asiat sekoitetaan usein virheellisesti toisiinsa. Heteronormatiivisuus taas käsittelee sekä seksuaalisuutta että sukupuolisuutta, joten käsitteen ymmärtämiseksi olen katsonut parhaimmaksi selittää aluksi seksuaalisuuden ja sukupuolisuuden. Heteronormatiivisuus -luvussa olen lisäksi tarkastellut hlbt-nuoria ja heteronormatiivista yhteiskuntaa ja ottanut tarkasteluun mukaan myös koulun ja median, sillä katson ne merkittäviksi vaikuttajiksi nuoren elämässä.

Internet on keskeisenä käsitteenä siksi, että suunnittelen internetsivua. Suunnittelemani internetsivu tulee sisältämään myös verkkotuen antamista, joten halusin avata lisäksi verkkotuen käsitettä ja siihen liittyviä asioita.

4.1 Seksuaalisuus

Seksuaalisuudelle voidaan löytää satoja erilaisia määritelmiä. Seksuaalisuus on ihmisyyteen liittyvää aistillisuutta ja mielihyvää; kokemus aistillisena ihmisenä olemisesta. (Bildjuschkin & Malmberg 2002: 17.) Sen kautta ihminen tavoittelee mielihyvää, läheisyyttä, hellyyttä ja turvaa. Seksuaalisuus on olennainen ja erottamaton osa jokaista ihmistä syntymästä kuolemaan saakka. (Cacciatore 2006: 205.) Se ei ole muuttumaton tai pysyvä ominaisuus, vaan muuttuu läpi koko elämän ajan (Rautiainen 2006: 227). Se, millaisen merkityksen se saa, riippuu ihmisestä (Bildjuschkin & Malmberg 2002: 18).

Seksuaalisuudella on viisi ulottuvuutta: biologinen (keho ja sen muutokset, lisääntyminen ja seksi), psyykkinen (seksuaalinen identiteetti, tiedot ja tunteet), sosiaalinen (vuorovaikutustaidot, käyttäytyminen, laki, uskonto ja seksuaalikulttuuri), eettinen (moraali ja arvot) sekä henkinen (intiimiys, uskallus ja läsnäolo) ulottuvuus. Kaikilla tulee olla oikeus määritellä itse oma seksuaalisuutensa. Määritelmä vaihtuu ja kehittyy elämän aikana. Seksuaalisuuden kokeminen myönteisenä ja hyväksyttävänä asiana on tärkeää ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Nolestuminen, aliarvioiminen tai alistuminen ei saa kuulua kenenkään seksuaalisuuteen. (Bildjuschkin & Malmberg 2002: 18-19.)

Lapsuudessa ihastumisten kohteet ovat rajattomia. Ihastutaan aikuisiin ja myöhemmin omanikäisistä kavereista tulee tärkeitä. Lapsen ihastumisista ei voida päätellä hänen seksuaalista suuntautumistaan eikä siitä voida eikä edes pitää puhua, sillä se ei ole eroottista

tai parisuhdetta tavoittelevaa rakkautta. Yksilön seksuaalinen suuntautuminen selkiytyy vasta nuoruusvuosina ja varhaisaikuisuudessa, joillakin hitaasti, joillakin nopeasti ja ehdottomaksikin. (Cacciatore 2006: 212-213.) Usein homo- tai biseksuaalisuus määritellään murrosiässä tai sen jälkeen, vaikka kiinnostusta samaa sukupuolta olevia kohtaan on voinut ilmetä aikaisemminkin (Lehtonen 1997: 24). Osa tunnistaa itsensä homo- tai biseksuaaliksi keski-iässä (Nissinen 2006: 138).

4.1.1 Seksuaalinen suuntautuminen

Jokaisella on ainutlaatuinen seksuaalinen suuntautuminen (Jämsä 2008: 30). Yleensä tämä suuntautuminen määritellään joko kahteen kategoriaan eli homo- ja heteroseksuaalisuuteen tai kolmeen kategoriaan: heteroseksuaalisuuteen, homoseksuaalisuuteen ja biseksuaalisuuteen (Lehtonen 2003: 33). Heteroseksuaalinen ihminen on kiinnostunut seksuaalisesti, romanttisesti tai emotionaalisesti pääasiassa vastakkaisesta sukupuolesta, kun taas homoseksuaali on kiinnostunut omaan sukupuoleen kuuluvista ihmisistä. Biseksuaalinen ihminen tuntee kiinnostusta kumpaakin sukupuoleen. (Jämsä 2008: 30-31.) Biseksuaalisuus rikkoo dikotomian homoihin ja heteroihin. Ajatteleme kategorioiden olevan toisensa poissulkevia, mutta biseksuaalisuus on häilyvä. Se on samalla sekä-että ja ei-eikä identiteetti. Biseksuaalisilla voi olla sekä hetero- että homosuhteita, mutta hän ei ole hetero eikä homo. (Ronkainen 1997: 38.)

Homo-, hetero- ja biseksuaalisuuksien lisäksi on olemassa myös vähemmän esillä olleet aseksuaalisuus ja panseksuaalisuus. Aseksuaalinen henkilö ei tunne kiinnostusta seksiin, mikä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö hän pystyisi solmimaan toimivia ihmis- ja ystävyysuhteita (Tampereen Seta ry 2008b). Panseksuaali viehättyy taas kaikista seksuaalisuuden ilmentymistä (Tampereen Seta ry 2008a).

Seksuaalisen suuntautumisen jakaminen perinteisesti kahden tai kolmen kategoriaan on hyvin yksinkertaistava. On ihmisiä, jotka voivat tuntea romanttista kiinnostusta molempiin sukupuoliin, fantasioida vastakkaisesta sukupuolesta ja toteuttaa seksuaalista käyttäytymistä omaan sukupuoleen kuuluvan ihmisen kanssa. (Jämsä 2008: 31.) Seksuaaliset tunteet ja halut, seksuaaliset teot ja seksuaalinen identiteetti pitääkin erottaa toisistaan (Nissinen 2006: 155). Lehtosen (2003: 33-34) käyttämät käsitteet heteroseksuaalisuus ja ei-heteroseksuaalisuus antavat paremmin tilaa seksuaalisuuden variaatioille, mutta kuten Jämsä (2008: 31) toteaa, kategorioinnin sijasta ihmiselle tulisi antaa itsemäärittelyoikeus, tila omille määritelmilleen itsestään.

Ihmiset antavat myös eri käsitteille erilaisia merkityksiä. Esimerkiksi henkilö voi ajatella itsensä biseksuaaliksi ja homoksi yhtä aikaa tai määritellä itsensä joksikin muuksi kuin heteroksi. Jotkut eivät halua määritellä itseään kovinkaan tiukasti, mikä mahdollistaa tulevaisuudessa identiteetin uudelleen muokkauksen. Ihminen voi olla ihastunut tai harrastaa seksiä samaa sukupuolta olevan kanssa ilman, että hän määrittelee itsensä homo- tai biseksuaaliksi. Tämä pätee myös toiste päin: ihminen voi mieltää itsensä homoksi, lesboksi tai biseksuaaliksi, vaikka hänellä ei olisikaan seurustelu- tai seksikokemuksia samaa sukupuolta olevan kanssa. Homoseksuaalisuus on enimmäkseen ajatusprosessi, sillä ihmisestä tulee homoseksuaali silloin, kun hän itse itsensä sellaiseksi määrittelee. (Lehtonen 1997: 22-25.)

Lehtonen on aikaisemmissa tutkimuksissaan analysoinut nuorten itsemäärittelyä. Tutkimuksissa tehtyjen nuorten haastatteluiden perusteella nuoret eivät pidä hetero-, homo- tai bi-kategorioita hyvinä kuvaamaan elämäänsä. Sen sijaan he kyseenalaistavat ajatuksen, että tunteet, käyttäytyminen ja itsemäärittely olisivat muuttumattomia. Sekä nuorten että lasten ja vanhusten seksuaalisuus on näin ymmärrettävä jatkuvasti muuttavana ja ylläpidettävänä konstruktiona. (Lehtonen 2003: 34-35.) Seksuaalinen suuntautuneisuus voikin vaihdella eri ikäkausina (Cacciatore 2006: 214).

4.1.2 Seksuaalivähemmistöjen historiaa

Jotta nykyisiä asenteita ja yhteiskunnallista tilannetta pystyttäisiin ymmärtämään, on tarpeellista luoda katsaus menneisyyteen. Tiedetään, että homoseksuaalisuutta on ollut aina (Cacciatore 2006: 121, Mustola 2003: 273). Se, miten seksuaalinen suuntautuminen määritellään ja millaisia merkityksiä siihen liitetään, ovat sen sijaan muuttuvia ja kulttuurisidonnaisia (Nissinen 2006: 130) ja näinpä muuttuneet ajan kuluessa.

Antiikin Kreikassa ja Roomassa homoeroottiseen käyttäytymiseen suhtauduttiin hyväksyvästi, mutta kristillinen kulttuuri 500-luvulta lähtien toi mukanaan homokielteisyyden (Mustola 2003: 273-275). 1800-luvun lopulla lääketiede alkoi korostaa homoseksuaalisuuden hoitoa rangaistusten ja moralisoinnin sijaan, mutta lääketieteen edustajien suhtautuminen homoseksuaalisuuteen oli vaihtelevaa; jotkut pitivät sitä normaalina, jotkut biologisen tai psykososiaalisen kehityksen häiriönä. Tämä normalisointi-patologisointi -jako on vaikuttanut länsimaalaisen lääketieteen ja kulttuurin käsitykseen seksuaalisuudesta ja sukupuolisuudesta. (Nissinen 2006: 135.)

Lääketieteessä seksuaalisuutta alettiin jaotella kolmeen kategoriaan (hetero-, homo- ja biseksuaalisuus) noin sata vuotta sitten (Lehtonen 2000: 283). Mustolan ja Pakkanen mukaan homoseksuaalisuus käsitteenä tuli käyttöön 140 vuotta sitten (Mustola & Pakkanen 2007: 11),

mutta arkikäyttöön se vakiintui kuitenkin vasta 1950-luvulla. Heteroseksuaalisuus käsitteenä on tätä nuorempi; sitä alettiin käyttää 1980-luvulla. Tätä ennen ja nykyäänkin käytetään käsitteitä ”normaali” tai ”tavallinen” heteroseksuaaleista puhuttaessa. (Lehtonen 2000: 283.)

Suomessa 1970-luvulla muun muassa ihmisoikeusjärjestö SETA ry. ja sen jäsenjärjestöt alkoivat peräänkuuluttaa homo- ja biseksuaalien yhteiskunnallista tasavertaisuutta. Homoseksuaaliset teot dekriminalisoitiin 1971, mutta sairausluokituksesta homoseksuaalisuus poistettiin vasta 1981. Syrjintäsuoja säädettiin vuonna 1995 (Nissinen 2006: 136), minkä mukaan syrjiminen homouden takia on rikoslain mukaan kiellettyä. Seksuaalivähemmistöjen syrjintäsuojaa parannettiin vuoden 2004 yhdenvertaisuuslailla, minkä tulisi ehkäistä seksuaalivähemmistöjen syrjintää työpaikalla (Mustola 2007: 36). Vuonna 2002 samaa sukupuolta olevien parisuhteiden rekisteröinti tuli mahdolliseksi (Nissinen 2006: 135-136). Laki sinkkunaisten ja naisparien oikeudesta saada hedelmöityshoitoja astui voimaan vuonna 2007 yli kahdenkymmenen vuoden työn jälkeen (Mustola 2007: 36-37), ja vuoden 2009 keväällä saman sukupuolen pariskuntien sisäinen adoptio tuli lailliseksi. Suomessa seksuaalivähemmistöjä koskevan lainsäädännön kehitys on ollut hidasta verrattuna Ruotsiin, Norjaan ja Tanskaan (Mustola 2007: 36-37). Yleisesti ottaen asenneilmaston muutos homo- ja biseksuaalisuuteen sekä transsukupuolisuuteen on Suomessa laahannut muiden Pohjoismaiden perässä (Stålström & Nissinen 2000: 125).

Lainsäädännöllisistä saavutuksista huolimatta ihmisten asenteissa on huomattavia eroja. Asenneilmapiiri muuttuukin kaikkein hitaimmin. Esimerkiksi miesten väliseen seksuaalisuuteen suhtaudutaan edelleen kielteisemmin kuin naisten väliseen seksuaalisuuteen (Nissinen 2006: 138). Kuitenkin asenteet ovat koko ajan muuttumassa myönteisempään suuntaan. Esimerkiksi kirkko on perinteisesti tuominut homoseksuaalisuuden vedoten Raamattuun ja luonnollisuuteen (Hentilä 2007: 151), mutta on nyt joutunut pohtimaan uudestaan asennettaan homoutta kohtaan.

4.2 Sukupuolisuus

Sukupuolisuudella on kolme ulottuvuutta: biologinen sukupuoli, sosiaalinen sukupuoli ja psyykinen sukupuoli. Biologiseen sukupuoleen kuuluu geneettinen, anatominen, hormonaalinen ja ruumiillinen sukupuoli. Sosiaalinen sukupuoli tarkoittaa sitä, miten muut tulkitsevat henkilön sukupuolen ja psyykinen sitä, miten henkilö itse kokee oman sukupuolensa. Kulttuurissamme vallitsee ajatus, että sukupuoli on kaikilla näillä ulottuvuuksilla sama, synnynnäinen ja pysyvä. (Tampereen Seta ry. & Huuska 2009.) Näin ollen jaamme ihmiset sukupuoleltaan kahteen toisensa poissulkevaan luokkaan, miehiksi tai

naisiksi. Oletamme myös, että kaikki ihmiset voidaan jakaa yksiselitteisesti jompaankumpaan ryhmään. (Transtukipiste 2009a.)

Todellisuus on kuitenkin paljon monimuotoisempi. Ensinnäkään ihmisiä ei voida jaotella edes biologisesti kahteen sukupuoleen. Joillakin ihmisillä on fyysisiä ominaisuuksia kummastakin sukupuolesta eli he ovat intersukupuolisia (avaan käsitettä enemmän seuraavassa luvussa). Joillakin miehillä voi olla rinnat, ja naisilla saattaa kasvaa viikset. Sukupuolihormoneita eli testosteronia, estrogeenia ja progesteronia erittyy sekä naisilla että miehillä, mutta määrät ovat hyvin yksilölliset. Myöskään psyykkiset ja sosiaaliset sukupuolet eivät rajoitu ainoastaan kahteen. (Tampereen Seta ry. & Huuska 2009.) Ihmiset kokevat sukupuolensa eri tavoin. Nainen voi tuntea itsensä miehemmäksi kuin useammat miehet tuntevat itsensä! Toisaalta taas jotkut ihmiset omaksuvat sukupuolineutraalin olemisen tavan. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset eivät koe lainkaan tai kokevat vain osittain omakseen heille annetun sukupuolen. Olisikin järkevämpää puhua sukupuolimoninaisuudesta kuin jaotella ihmisiä kahteen ryhmään. (Transtukipiste 2009a.)

Seksuaalisuus ja sukupuolisuus sekoitetaan usein toisiinsa. Seksuaalisuus kertoo sitä, kenestä ihminen tykkää, sukupuoli sitä, kuka ihminen kokee olevansa. (Karvinen 2008: 200.) Nämä on siis erotettava toisistaan. Näin ollen sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu ovat myös riippumattomia seksuaalisesta suuntautumisesta (Jämsä 2008: 34). Sukupuoli-identiteetti on ihmisen kokemus omasta sukupuolestaan: olenko mies, nainen, molempia, en kumpaakaan vai joustava. Sukupuolen ilmaisu on taas se tapa, jolla sukupuoli näyttäytyy ja näytetään ulkopuolelle: miten ihminen pukeutuu, käyttäytyy, onko hän naisellinen, miehekäs vai kenties molempia. (Karvinen 2008: 205.) Joku haluaa ehkä häivyttää sukupuolityypillistä käyttäytymistä omassa ilmaisussaan, joku taas korostaa yhtä tai useampaa sukupuolta itsessään (Jämsä 2008: 34). Esimerkiksi androgyyni on henkilö, jossa yhdistyvät maskuliiniset ja feminiiniset piirteet (Tampereen Seta ry 2008a). Osa ihmisistä kokee, että he ovat psyykkiseltä sukupuoleltaan toisia kuin ruumiilliselta, mutta eivät kuitenkaan koe tarvetta muuttaa kumpaakaan (Transtukipiste 2009a). Transihmiset ilmaisevat sukupuoltaan eri tavalla kuin mitä heiltä odotetaan heidän syntymänsukupuolensa perusteella (Huuska 2008: 48).

4.2.1 Sukupuolivähemmistöt

Sukupuolivähemmistöön kuuluvat ne ihmiset, jotka eivät ole identiteetiltään tai ruumiilliselta olemukseltaan yksiselitteisesti miehiä tai naisia (Tampereen Seta ry. & Huuska 2009). Kun puhutaan sukupuolivähemmistöistä, puhutaan transihmisistä. Kuten seksuaalivähemmistöjenkin kohdalla, myös sukupuolen moninaisuuden jaottelemisen eri kategorioihin on ongelmallista. (Jämsä 2008: 34.) Yleisesti tunnetuimpia

sukupuolivähemmistöön kuuluvia ovat transvestiitit, transsukupuoliset, transgenderit ja intersukupuoliset.

Transvestiitilla on tarve ilmaista itsessään olevaa toista sukupuolta. Transvestiitin tarvitsee vaihdella sitä, samastuuko hän mieheksi vai naiseksi. Tarve pukeutua ja eläytyä toiseen sukupuoleen alkaa useimmiten lapsuudessa tai varhaisessa teini-iässä. Enemmistö transvestiiteista on heteromiehiä, joille naiseuteen eläytyminen tuottaa kokonaisvaltaista mielihyvää ja rentoutumista. Toki on myös transvestiittinaisia, mutta se jää kulttuurissamme enempi piiloon, sillä naisille on sallitumpaa ilmaista omaa maskuliinisuuttaan. (Transtukipiste 2009c.) Usein transvestinen identiteetti on pysyvä eli ihminen kokee sekä naiseutta että mieheyttä itsessään jatkuvasti (Transtukipiste 2009a).

Transsukupuolinen ei koe kuuluvansa siihen sukupuoleen, johon hänet on syntymän hetkellä määritelty. Biologinen sukupuoli ei tunnu omalta (Transtukipiste 2009b), ja oman kehon osat koetaan vieraaksi, jopa vastenmielisiksi (Huuska 2008: 53). Sukupuoliristiriita on mahdollista ratkaista sukupuolenkorjaushoidolla, jossa ruumiilliset piirteet muunnetaan vastaamaan omaksi koettua sukupuolta (Tampereen Seta ry. & Huuska 2009). Sukupuolen korjaamisesta ei tulisi käyttää nimitystä sukupuolen vaihtaminen, sillä siinä ei vaihdeta sukupuolta vaan korjataan se vastaamaan henkilön sisäistä kokemusta (Jämsä 2008: 35). Hoitoprosessista puhuttaessa voidaan käyttää ilmaisua sukupuolen vahvistaminen, sillä se sisältää hormonihoidon ja leikkausten lisäksi myös prosessin psyykkisen ja sosiaalisen puolen. Sukupuolenkorjausleikkausta kutsutaan täten myös sukupuolenvahvistamisleikkaukseksi. Sukupuolen vahvistamisprosessi kestää vähintään 3-4 vuotta, mutta käytännössä prosessiin kuluu kuitenkin huomattavasti pidempi aika. (Toivonen 1997: 81.)

Transgender on nimitys ihmisestä, joka elää mieheyden ja naiseuden rajalla, välillä tai ulkopuolella. Kumpikaan sukupuoli ei tunnu ihan omalta tai sitten molemmat sukupuolet ovat omia. Henkilö saattaa samaistua enemmän toiseen sukupuoleen, mitä hänen biologinen sukupuolensa on. Jotkut transgenderit haluavat muuttaa fyysisiä sukupuoliominaisuuksia vastaamaan sisäistä kokemustaan, mutta eivät kaikki. (Tampereen Seta ry. & Huuska 2009.)

Intersukupuolisuus on synnynnäinen tila, jossa yksilön fyysiset sukupuolta määrittelevät ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti miehen tai naisen. Intersukupuolisia on hoidettu ja hoidetaan edelleen erilaisin leikkauksin. Lapselle valitaan sukupuoli, jonka jälkeen hänen fyysiset piirteensä muokataan lääketieteellisin keinoin vastaamaan valittua sukupuolta. Näitä lapsia leikataan siis ilman, että heillä edes olisi mitään sukuelinten toiminnallisia häiriöitä. Heiltä ei myöskään kysytä leikkauksiin lupaa. Nyt onkin alettu pohtia leikkausten eettisyyttä. Intersukupuolisten tulisi saada itse päättää omasta kehostaan. Lisäksi kulttuurimme pitäisi murtaa ajatus vain kahdesta sukupuolesta. (Huuska 2008: 51-52.)

Vaikka olemmekin tietoisia sukupuolen moninaisuudesta, kahden sukupuolen olemassaolo elää hyvin vahvasti. Sukupuolella ajatellaan olevan huomattavan paljon merkitystä siihen, miten henkilö käyttäytyy ja tuntee ja millaisia taitoja hänellä on. Olemme investoineet paljon sukupuoleen yleensä, sillä sen varaan rakennetaan muun muassa identiteetti, ammatti ja elämänkumppani. Sukupuolen avulla määritämme ja kohtaamme toiset ihmiset ja myös itsemme. Ehkä tämä selittää sen, miksi joskus sellaisen henkilön kohtaaminen, jonka sukupuolesta ei saa selvää, tuottaa hämmennystä ja ahdistusta. (Transtukipiste 2009a.)

4.2.2 Sukupuolivähemmistöjen historiaa

Vaikka sukupuolen moninaisuutta on ilmennyt aina (Huuska 2008: 49), se on jäänyt historiassa hyvin näkymättömäksi. 1800-luvulla homoseksuaalisuutta, transvestisuutta ja transsukupuolisuutta pidettiin samana asiana. (Suhonen 2007: 53, 56.) Transvestisuus -käsitettä alettiin käyttää 1910-luvulla (Mustola & Pakkanen 2007: 11, Lehtonen 2000: 283), ja 1950-luvulla voidaan sanoa transsukupuolisuus -käsitteen vakiinnuttaneen paikkansa omana käsitteenään (Suhonen 2007: 54). Tosin Suomeen käsitteen käyttö rantautui vasta 1970 - 1980-luvuilla (Lehtonen 2000: 283).

Nimen ja henkilötunnuksen vaihtaminen mahdollistui 1980-luvulla, mutta leikkausten laatu oli Suomessa vielä 1990-luvullakin kehoa. Vuonna 1984 perustettiin valtakunnallinen sukupuolivähemmistöjen yhdistys Potilasyhdistys Trasek ry edistämään transsukupuolisten elämää ja välittämään tietoa transsukupuolisuudesta (Suhonen 2007: 60-61; Potilasyhdistys Trasek ry:n internetsivut 2009) ja vuonna 1990 transvestiittijärjestö Dreamwear Club aloitti toimintansa (Leinonen & Leinonen 2007: 84). Laki ”transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta” tuli voimaan 2003, tosin se koskee vain täysi-ikäisiä (Suhonen 2007: 62).

Sukupuolivähemmistöihin kohdistuvat asenteet ovat muuttuneet paremmiksi viime vuosikymmeninä, minkä johdosta transvestiittienkin elämä on helpottunut (Toivonen 1997: 78, 87). Ennen osa transsukupuolisista jäi ilman hoitoa ja osa joutui psykiatriin sairaaloihin (Suhonen 2007: 63), mutta enää transsukupuolisuutta ei hoideta psyykkisenä sairautena. Sille on kuitenkin määritelty diagnostiset kriteerit kansainvälisessä ICD-tautiluokituksessa (Huuska 2008: 53). Siinä missä aikaisemmin sukupuoleltaan moninaisille tarjottiin ”eheytysterapiaa”, 1990- ja 2000 -luvuilla asiaa on sen sijaan lähestytty kulttuurista käsin. Tällainen lähestymistapa huomioi transihmisten omat kokemukset. (Huuska 2008: 49-50.) Vaikka transihmiset ovat itse alkaneeet peräänkuuluttaa oikeuksiaan, heidän itsemääräämisoikeutensa ovat rajoitetut, kuten esimerkiksi intersukupuolisten lasten sukuelinten leikkauksista voidaan päätellä (Suhonen 2007: 64). Tosin nykyään käsitykset

intersukupuolisuudestakin ovat muuttuneet ja selvä viesti on ollut, että henkilön itsensä täytyy saada päättää omasta kehostaan (Transtukipiste & Venhola 2009b).

Kuten seksuaalivähemmistöjenkin kohdalla myös sukupuolivähemmistöihin liittyissä asenteissa on edelleen parantamisen varaa. Suurin syy ennakkoluuloihin lienee oikean tiedon puute. Sukupuolivähemmistöt ovat olleet julkisessa keskustelussa, ja tulleet näin arkipäivän keskusteluihin vasta vähän aikaa sitten. Vaikka sukupuolen moninaisuus on koskettanut tuhansia ihmisiä, he ovat voineet joutua hiljentymään aiheesta vuosien ja vuosikymmenien ajan. Nyt kun transsukupuolisuus, varsinkin kirkkoherra Marja-Sisko Aallon (ent. Olli Aalto) tapauksen kautta on tullut julkiseen keskusteluun, aika alkanee olla kypsä ottamaan sukupuolivähemmistöön kuuluvat ihmiset täysivertaisina kansalaisina vastaan.

4.3 Heteronormatiivisuus

Homoseksuaalisuuteen liitettyjen kielteisten asenteiden taustalla on yhteiskunnissa vallitseva heteroseksismi (Nissinen 2006: 136) tai toisin sanottuna heteroseksuaalinen sukupuolijärjestelmä (Lehtonen 2000: 282). Se on ajattelu- ja toimintamalli, jonka mukaan heteroseksuaalisuus on normaalia ja luonnollista, ja heteroseksuaalinen parisuhde ainoa ja oikea. Muut kuin heteroseksuaalisuus nähdään luonnottomina. (Nissinen 2006: 136.) Heteronormatiivisessa ajattelutavassa ihmiset myös jaetaan tiukasti kahteen toisensa poissulkevaan luokkaan, miehiin ja naisiin (Mustola & Pakkanen 2007: 13), joihin kumpaakin luokkaan yhdistetään niille ominaiset fyysiset piirteet (Charpentier 2001: 23).

Heteronormatiivinen ajattelutapa kietoo sukupuolen ja seksuaalisuuden yhteen. Biologisen sukupuolen, sosiaalisen sukupuolen ja halun välillä oletetaan olevan kausaalinen suhde (Butler 2006: 76). Butler (1990) nimittää tätä ajatusmallia heteroseksuaaliseksi matriisiksi. Näin ollen ”normaalin” vaihtoehdot ovat miehen ruumis, josta seuraa miehen rooli ja halu naiseen sekä vastaavasti naisen kohdalla naisen ruumis, josta seuraa naisen rooli ja halu mieheen. Homo- ja biseksuaalisuus sekä sukupuolen moninaisuus eivät mahdu tähän kehikkoon vaan jäävät sen ulkopuolelle. (Lehtonen 1997: 28.) Kyse on vallankäytöstä, jossa heteronormatiivinen ajattelutapa määrää, mikä on oikea tapa ilmaista sukupuolta ja seksuaalisuutta (Lehtonen 2000: 282). Se siis arvottaa erilaiset seksuaalisuudet, mieheydet ja naiseudet (Lehtonen 2003: 255). Homoseksuaalisten ihmisten pitäminen heteroseksuaalisia ihmisiä huonompina, eriarvostettuina ”toisina” antaa luvan homoseksuaalisten syyllistämiseen ja leimaamiseen sairiksi tai syntisiksi (Juvonen 1997: 12).

Länsimaisissa kulttuureissa on pidetty itsestäänselvyytenä, että ihmiset tuntevat vetoa vastakkaiseen sukupuoleen. Voidaan puhua hetero-oletuksesta, eli oletetaan kaikkien

ihmisten olevan automaattisesti heteroja (Lehtonen 2000: 286). Ronkainen huomauttaa, ettei heteroseksuaalisuutta edes oikeastaan pidetä seksuaalisena identiteettinä vaan itsestäänselvytenä. Kun puhutaan seksuaalisuudesta, sen edestä jätetään sana `hetero` pois. Heteroseksuaalisuus on siis oletusarvo ja täysin huomaamaton, kunnes esimerkiksi homoseksuaalisuus rikkoo sen itsestäänselvyden. (Ronkainen 1997: 36.)

Seksuaalisuuden ja sukupuolisuuden kirjo jää kulttuurissamme piiloon (Lehtonen 2007: 18). Yhteiskunnassa vallitseva heteroseksismi piti homoseksuaalisuutta sosiaalisesti marginaalissa pitkään, mikä on vaikuttanut sekä yleiseen asenneilmapiiriin että homo- ja biseksuaalien elämään. Ihmiset ovat sisäistäneet yhteiskunnassa vallitsevat kielteiset asenteet ja pelot homo- ja biseksuaalisuutta kohtaan. Monilla homo- ja biseksuaaleilla kielteiset asenteet ja traumaattiset kokemukset ovat muotoutuneet osaksi heidän ajatteluaan ja asennemaailmaa. (Nissinen 2006: 136-137, 145.) Tämä on tehnyt ilmiöstä näkymättömän; homot, lesbot ja biseksuaalit eivät kerro elämästään ja anna näin ilmiölle kasvoja (Lehtonen 2003: 202). Socada (1997: 146) puhuu heteroseksismistä lesbojen kohdalla ja sanookin, että heteroseksismi ja ennakkoluulot saavat lesbot vaikenemaan omasta seksuaalisesta suuntautumisesta. Toisaalta heteroseksismi tekee lesboista näkymättömiä myös olettamalla kaikkien olevan heteroseksuaalisia.

Kuten Charpentier huomauttaa, yksistään lainsäädäntötoimet eivät takaa muutosta, tasa-arvon toteutumista tai erilaisuuden hyväksymistä. Ne voivat vain ratkaista käytännön ongelmia. (Charpentier 2001: 126.) Lehtosen mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen yhteiskunnallista tilannetta voitaisiin edistää kahdella tavalla. Ensinnäkin tuomalla seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus esiin, jolloin heteroseksuaalisen matriisin valta murentuisi sekä tuomalla heteroseksuaalisuus ja heteroseksismi näkyväksi ja tarkastelun kohteeksi (Lehtonen 1997: 29). Näin heteroseksuaalisuus ja sen ”paremmuus” muita seksuaalisia suuntautumisia kohtaan voitaisiin kyseenalaistaa.

4.3.1 Hlbt-nuoret ja heteronormatiivinen yhteiskunta

Yhteiskunnan heteronormatiivisuus vaikuttaa meihin kaikkiin. Ennen kaikkea se vaikuttaa heihin, jotka vasta rakentavat identiteettiään. Itsensä seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön luokitteleva nuori voi jäädä vaille tukea, sillä heteronormatiivisuus ei jätä vaihtoehtoja eikä niitä kukaan välttämättä osaa tarjota. Ei-heteroseksuaaliset nuoret voivat kokea kiinnostuksensa samaa sukupuolta oleviin kummalliseksi ja pohtia, voiko asiasta kertoa kenellekään (Lehtonen 2007: 28). He voivat kokea outoutta ja yksinäisyyttä eikä omaa seksuaali-identiteettiä välttämättä pystytäkään rakentamaan myönteisesti. (Lehtonen 1997: 24.) Varsinkin yhteiskunnan kielteiset asenteet näkyvät homo- ja biseksuaalien vaikeutena

tunnistaa ja hyväksyä oma seksuaalisuutensa. Myönteiset määritelmät tai samastumiskohteet taas luonnollisesti helpottavat itsensä hyväksymistä homo- tai biseksuaalina. Luottamus omiin tunteisiin ja muuten vakaa identiteetti ovat myös hyväksymisprosessin helpottavia tekijöitä. (Nissinen 2006: 137-138.)

Se, että enemmistö kiinnostuu vastakkaisesta sukupuolesta, voi tuoda paineita käyttäytyä enemmistön tavoin (Lehtonen 1997: 24-25). Jotkut ei-heteroseksuaaliset nuoret myös antavat kuvan itsestään heterona, jotta välttyisivät mahdollisilta homoepäilyiltä, vaikka osa ei-heteroseksuaalisista nuorista haluaisi tuoda seksuaalisuutensa julki. Monet peruskouluikäiset vaikenevat omista ei-heteroseksuaalisista tunteistaan ja kokemuksistaan luokkakavereilleen, koska pelkäävät samaansa palautetta. (Lehtonen 2003: 194-196.) Oma erilaisuus pyritään peittämään ja olemaan mahdollisimman ”normaali”, jotta välttyttäisiin kiusaamiselta ja vähättelyltä. Pelko siitä, ettei ympäristö hyväksy nuoren homo- tai biseksuaalisuutta on hyvin yleistä. (Lehtonen 2007: 28.)

Joskus nuorta saatetaan painostaa heteroseksuaalisuuteen, vaikka hän olisikin sanonut olevansa lesbo tai homo, joskus taas omasta ei-heteroseksuaalisuudesta kertominen sivuutetaan eikä hyväksytä sitä lainkaan (Lehtonen 2003: 199-200). Tällaiset ympäristön reaktiot voivat aiheuttaa erilaisia mielenterveysongelmia. Ne voidaan nähdä stressireaktiona esimerkiksi toiseuden ja kiusaamisen kokemuksiin, erilaisuuden tunteeseen, ennakkoluuloihin ja syrjintään. Monella ei ole ollut riittävää tukiverkostoa. (Nissinen 2006: 144.)

Suhde omiin vanhempiin vaikuttaa huomattavan paljon homo- ja biseksuaalisen identiteetin omaksumiseen, rakentamiseen ja seksuaalisesta suuntautumisesta kertomiseen. Vanhempien kielteinen suhtautuminen voi olla uhka myönteisen identiteetin muodostumiselle. Lapsen voidaan odottaa kehittyvän heteroseksuaalisesti, minkä takia ei-heteroseksuaalinen lapsi saattaa pelätä tuottavansa vanhemmille pettymyksen ja jopa perheen sisäisen kriisin. (Nissinen 2006: 140.) Harva nuori kertooakaan vanhemmilleen tuntemuksistaan ennen kuin on löytänyt itselleen vertaisryhmän ja solminut siihen suhteen (Nissinen 1997: 131). Monet kaipaavat kipeästi vanhempien hyväksyntää omalle identiteetilleen ja parisuhteelleen, mikä on myös eheyttävä kokemus (Nissinen 2006: 140).

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten tilanne on yhteiskunnassamme melko samanlainen. Lapset työstävät sukupuolirooleja alle kouluiässä, ja ryhmäpaine voi kasvaa jo tällöin suureksi. Murrosiän alla työstäminen tulee jälleen ajankohtaiseksi ja silloin pohdinnan alla on se, kuinka kuuluu olla tyttö tai poika. (Cacciatore 2006: 210.) Transsukupuolinen voi kokea yksinäisyyttä ja pyrkii usein salaamaan transkokemuksensa (Transtukipiste 2009b). Monesti transsukupuoliset yrittävät elää siinä sukupuoliroolissa, johon heidät on kastettu, yrittäen tukahduttaa ristiriitaiset tuntemuksensa. Tällaiset sopeutumisyriytukset usein

pahentavat tilannetta entisestään. Transvestiitilla on usein salaisia tyttöroolikokemuksia jo lapsuudesta lähtien, ja murrosiässä sukupuolinormien sisäistämisen myötä hän voi pitää kokemuksiaan epänormaaleina. (Huuska 2008: 57.) Monesti transvestiitti kokee aluksi syyllisyyttä ja häpeää ja pyrkii ”parantamaan” itsensä (Toivonen 1997: 77).

Monilla intersukupuolisilla on muistoja koko heidän ikänsä jatkuneista sukuelinten tarkasteluista. Se voi hämmentää ja raivostuttaa. He ovat voineet saada kuvan, etteivät heidän sukuelimensä ole kelvolliset. Murrosiässä, kun seksuaalisuuden ja sukupuolisuuden kysymykset tulevat uudella tavalla ajankohtaisiksi, nuori voi kokea yksinäisyyttä ja hämmennystä omasta identiteetistään. Jotkut nuorten vanhemmista eivät kykene antamaan riittävästi tukea eikä nuorella useinkaan ole ketään vertaista, jolle puhua (Transtukipiste & Venhola 2009a), joten nuori on voinut jäädä jo lapsuudessaan ilman tukea ja joutunut pohtimaan identiteettikysymyksiä yksin (Transtukipiste 2009a). Hän voi tuntea itsensä ulkopuoliseksi ja poikkeavaksi (Transtukipiste & Venhola 2009a), ja tunne omasta erilaisuudesta voi olla vahvasti läsnä (Transtukipiste 2009a). Nuoren aikuistuesssa hän voi asettua jompaankumpaan sukupuoleen tai olla asettumatta kumpaankaan. Intersukupuolisen identiteetin säilyttäminen voi kuitenkin olla hankalaa. (Transtukipiste & Venhola 2009a.)

4.3.1.1 Heteronormatiivisuus koulussa

Koulu tavoittaa lähes kaikki suomalaiset nuoret. Sen roolia kasvattajana ei voi väheksyä. Koulun ja sen oppimateriaalin voidaan sanoa olevan yksi vaikuttaja lapsen elämässä. Lehtosen mukaan seksuaalikasvatus ja valistusmateriaalit vaikuttavat nuorten saamaan ymmärrykseen seksuaalisuudesta, ja oppimateriaalien sisällöllä on sekä tietoisia että tiedostamattomia vaikutuksia. Ne pitävät sisällään erilaisia malleja ja asenteita sukupuoliin liittyen, joita ei oteta koulussa käsiteltäväksi. Koulu olisi kuitenkin hyvä paikka kaikenlaisten itsestänselvyyksien kyseenalaistamiselle. (Lehtonen 2003: 70, 77.)

Koulujen oppikirjoissa ja opetuksessa seksuaalisen suuntautumisen variaatioita käsitellään sattumanvaraisesti ja sekin käsittely on osittain marginalisoivaa (Nissinen 2006: 136). Usein kun homoseksuaalisuutta käsitellään, arvioidaan sen yleisyyttä ja sekin alakanttiin. Lisäksi homoseksuaalisuuden ei katsota koskettavan omia oppilaita vaan joitakin muita, ja nimenomaan niiden muiden ongelmana, jota tulisi ymmärtää. (Lehtonen 2003: 66, 77.) Muista ei-heteroseksuaalisuuksista ja trans-ilmioistä puhutaan vähemmän tai vaietaan kokonaan, mikä ylläpitää mielikuvaa automaattisesta heteroseksuaalisesta naiseudesta ja mieheydestä (Lehtonen 2003: 238-239, 243). Koulujen heteronormatiivisuus näkyy myös siinä, että oppilaat jaetaan sukupuolittain. Käsiyö- ja liikuntakasvatuksessa toistetaan perinteistä sukupuolijakoa, jolloin poikia ja tyttöjä kasvatetaan omaksumaan ”naisten” ja ”miesten”

työt. Samalla lapsen ja nuoren tulevaisuuden elämänmuotona nähdään heteroseksuaalinen ydinperhe. (Lehtonen 2003: 99-100.) Myös jotkin koulun tilat ovat sukupuolitettut. Tiukka biologinen jako kahteen sukupuoleen ja niiden välillä oletettu heteroseksuaalinen kiinnostus antaa syyn esimerkiksi siihen, miksi tytöille ja pojille on omat tietyin merkein merkityt vessat ja suihkutilat. (Lehtonen 2003: 238.) Erikseen merkityt tyttöjen ja poikien vessat voivat aiheuttaa hämmennystä transsukupuolisille nuorille ja muille oppilaille.

Hill Collinsin (1991) vaiheteoriassa, joka käsittelee sukupuolta ja naisia huomioonottavaa koulun opetussuunnitelmaa, Collins esittää viisi koulun kehitymisasteen vaihetta. Ne etenevät täysin heteronormatiivisesta koulusta heteronormatiivisuuteen kriittisesti suhtautuvaan kouluun. Lehtosen mukaan suurin osa suomalaisista kouluista on Hill Collinsin vaiheteorian kohdassa kaksi ja kolme, mikä tarkoittaa heteronormatiivista koulua, jossa esiintyy vain vähän heteronormatiivisuutta koskevia säröjä. Kuitenkin koulun tarkoituksena on tasa-arvon lisääminen ja yhtäläisten oikeuksien takaaminen kasvulle ja opiskelulle. Koulun terveydenhoitajilla ja muulla henkilökunnalla on usein riittämättömät valmiudet kohdata seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvia nuoria. Lisäksi hetero-olettamus vaikeuttaa näiden nuorten tuen saantia. (Lehtonen 2003: 132, 248-249, 256.)

4.3.1.2 Roolimallien puute mediassa

Nuoruusiässä oman identiteetin etsiminen ja vahvistaminen korostuvat. Muut ihmiset tai mediahahmot voivat toimia samastumisen kohteina, mikä helpottaa omien tunteiden ja käsitysten tunnistamista ja käsittelyä. (Ermä & Mäyrä 2003: 100.) Heteronormatiivisuuden takia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten voi olla hankalaa löytää itselleen roolimalleja, vaikka toki tilanne on parempi kuin kymmenen vuotta sitten. Internetillä ja televisiolla on ollut suuri rooli monipuolisen tiedon saamisessa ja irrottautumisessa ympäristön heteronormatiivisuudesta ja siihen liitetystä odotuksista (Nissinen 2006: 146). Lehtosen mukaan tiedotusvälineet vaikuttavat myös siihen, millaisia mielikuvia homoseksuaalisuudesta syntyy ja esittää, että mediassa esiin tulevat keskustelutavat ja niissä luodut mielikuvat vaikuttavat koulukirjoja enemmän nuorten kuvaan homoseksuaalisuudesta (Lehtonen 2003: 186).

Suomalaisessa mainonnassa homoseksuaalisuus on ollut esillä harvoin, mutta varsinkin 2000-luvulla se on saavuttanut uudenlaisen näkymisen ja käsittelyn suomalaisessa mediassa ja yhteiskunnassa (Rossi 2003: 155). Kuitenkaan esimerkiksi uudet perhemuodot eivät vielä näy suomalaisessa televisiomainonnassa (Rossi 2003: 98), vaan onnellisen heteroydinperheen kuvat ovat mainonnassa vielä voimakkaasti läsnä (Rossi 2003: 119). Media on edelleen varsin heteronormatiivinen (Rossi 2003: 11) ja stereotyyppisiä toistava. Nuoret eivät näin ollen saa

median kautta kovinkaan monipuolista kuvaa homoseksuaalisista ihmisistä vielä tänä päivänäkään.

4.4 Internet

Teknologia on muotoutunut osaksi ihmisten elämää. Sitä pidetään itsestäänselvyytenä kaikilla elämän aloilla, niin työssä, asumisessa kuin liikkumisessakin (Heinonen 2003: 106). Näin myös internet on tullut osaksi kaikenlaista arkista toimintaamme: käytämme sitä työnteossa, opiskelussa, sosiaalisissa suhteissa, kaupankäynnissä ja niin edelleen (Matikainen, Aula & Villi 2006: 7). Tilastokeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan 82 prosenttia 16 - 74 vuotiaista oli käyttänyt internetiä viimeisen kolmen kuukauden aikana keväällä 2009. Lisäksi internetin käyttäjistä 82 prosenttia ilmoitti käyttönsä olevan päivittäistä tai lähes päivittäistä, ja internet-yhteys löytyikin jo 78 prosentista kodeista. (Tilastokeskus 2009.) Hyvösen mukaan internetiä käytetään pääasiassa yhteydenpitoon ja tiedonhakuun (Kasvio, Nurmela, Viherä, Hyvönen, Oksa & Hietanen 2005: 89).

Nuorten internetin käyttö on herättänyt monin tavoin kysymyksiä, eikä vähimmälle ole jäänyt kysymys sen liikakäytöstä. Tietotekniikasta on tullut merkittävä osa nuorten arkea (Kangas & Kuure 2003: 6). Useat nuoret käyttävät internetiä, mutta toisin kuin luullaan, ei liiaksi asti. Tilastokeskuksen vuonna 2002 tekemän Vapaa-aikatutkimuksen mukaan vastanneista 15 - 34 -vuotiaista lähes 70 prosenttia käyttää internetiä usein (Melkas 2004: 33). Myös Joensuun (2007) opinnäytetyöhön osallistuneet yläasteikäiset viettävät internetissä keskimäärin reilun tunnin päivässä, ja vain pieni osa vastaajista voitaisiin luokitella verkon ”suurkuluttajiksi”. Nämä tulokset ovat samansuuntaiset Lapsen ääni 2005-kyselyn kanssa. (Joensuu 2007: 54-55.)

Vuonna 1999 tehdyssä kyselyssä, joka liittyi ”Murrostuva suomalainen mediakulttuuri: tekijän, tekstin ja nuoren kohtaamisia” tutkimusprojektiin, kartoitettiin 13 - 19-vuotiaiden nuorten tietokoneen käyttöä. Tulosten mukaan ne nuoret, jotka käyttivät tietokonetta enemmän ja aktiivisemmin kuin muut nuoret, harrastivat myös yhtä paljon kuin muutkin nuoret. Heidän harrastuksensa olivat myös samantapaisia kuin muidenkin. (Suoninen 2003: 68.) Myös Joensuun (2007: 56) tekemän kyselyn mukaan kaikilla kyselyyn vastanneilla nuorilla oli internetin käyttöä tärkeämpi harrastus.

4.4.1 Internetin ominaisuuksia

Internet on vähentänyt ihmisten välisen etäisyyden merkitystä. Yhteydenpito etäisyyksistä huolimatta alkaa olla arkipäivää, eikä eri asuinpaikat enää rajoita sosiaalisen verkoston

syntymistä ja sen ylläpitämistä. (Joensuu 2007: 68.) Kommunikointi on siis riippumaton ajasta, paikasta tai etäisyydestä (Heinonen 2008: 11). Tämä on tuonut myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville ihmisille aivan uudenlaisia mahdollisuuksia löytää ja keskustella muiden seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien kanssa (Mustola 2007: 36). Internetillä on ollut monille varsinkin pienillä paikkakunnilla asuville seksuaalivähemmistöön kuuluville merkittävä rooli oman identiteetin muodostamisessa (Nissinen 2006: 140).

Internet mahdollistaa myös anonyymiteetin. Tällä on hyvät ja huonot puolensa. Esimerkiksi apua on usein helpompi hakea anonyymisti kuin mennä juttelemaan ventovieraan kanssa. Varsinkin niin sanottuihin tyhmiin kysymyksiin on helpompi hakea apua nimettömänä (Mäkinen 2006: 186). Lisäksi seksuaalisuuteen liittyvät asiat voivat olla arkoja, joten internetin kautta tuen ja avun hakeminen anonyymisti ja nopeasti ammattilaiselta on erittäin tärkeää. Kukin päättää itse siitä, mikä on oman anonyymiyden taso eli kuinka paljon paljastaa itsestään muille. (Heinonen 2008: 130.)

Anonyymiys vaikuttaa myös siihen, miten ihmiset käyttäytyvät. Käyttäytyminen voi olla ajoittain hyvinkin vapaata, jos käyttäjät ajattelevat henkilöllisyytensä pysyvän piilossa. (Mäkinen 2006: 185). Käytännössä kuitenkin kuka tahansa altistuu internetissä urkkimiselle (Mäkinen 2006: 99). Käyttäytymisen muutos ei ole aina kielteistä, siitä voi tulla vain estottomampaa (Mäkinen 2006: 185). Täytyy kuitenkin muistaa, ettei internetin maailma anna samanlaisia aitoja kokemuksia sosiaalisista suhteista kuin reaali maailma. Ihmisten kanssa ollessamme opimme oikean ja väärän, mutta netin antama malli voi olla toisenlainen. Anonyymiys on tämänkin asian takana, sillä sen varjolla on helppo paeta vastuuta. Kun emme tunne niitä, joiden kanssa olemme kontaktissa, kontaktista tulee persoonaton ja häiriköinti lisääntyy. (Mäkinen 2006: 188.)

Internet on mahdollistanut reaali maailman tilojen rinnalle myös virtuaalisia tiloja (Heinonen 2008: 11) ja näin parantanut mahdollisuuksiamme viestintään ja yhteisöllisyyteen (Aula, Matikainen & Villi 2006: 15). Näitä tiloja ovat muun muassa verkkoyhteisöt. Verkkoyhteisöjä on paljon erilaisia, esimerkiksi peli-, seuranhaku-, kriisi-, harrastus- ja faniyhteisöt (Heinonen 2008: 65). Yhteisöissä voidaan solmia uusia ihmissuhteita ja tuntea yhteenkuuluvuutta. Näin myös reaali maailman yhteisöjen rinnalle on muodostunut verkkoyhteisöjä. Ihmiset voivat jatkaa reaaliyhteisöjen toimintaa verkossa ja myös verkkoyhteisöjen jäsenet voivat tavata reaali maailmassa. (Heinonen 2008: 11.)

Kriisi- ja vertaisryhmissä kasvokkaista tapaamista tärkeämpänä pidetään usein reaaliaikaista läsnäoloa verkossa. Ryhmissä välittyvät empatia, myötätunto ja kannustaminen (Heinonen 2008: 75), joten niissä on mahdollisuus ajanvieton ja yhdessä olon lisäksi saada henkisiä

rakennuspalikoita (Heinonen 2008: 47). Verkko yhteisössä ei koskaan tarvitse olla yksin, siellä on aina joku, tuttu tai tuntematon (Heinonen 2003: 114). Erityisryhmien yhteisöissä voi lisäksi olla mahdollisuus tavata myös alan asiantuntijoita, joilta voi anonyymisti kysyä kipeitä asioita (Heinonen 2008: 76). Tällainen erityisryhmä voisi olla vaikkapa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt.

Uuden tietotekniikan kehittyminen, sen tarjoamat mahdollisuudet ja toisaalta uhat, ovat herättäneet keskustelua vuosikymmenien ajan (Metsähuone 2003: 132). Tietotekniikka saa kulttuurissamme kahtalaisen roolin. Uusiin teknologisiin innovaatioihin suhtaudutaan yleisesti positiivisesti ja ne halutaan ottaa mahdollisimman nopeasti käyttöön. Käyttöönotto merkitsee näin uusiutumiskykyä ja tulevaisuuden haasteisiin vastaamista. Innovaatioiden ajatellaan myös säästävän aikaa, kustannuksia ja energiaa. Toisaalta teknologiaan suhtautuminen on negatiivista. Teknologia saatetaan ajatella pelottavaksi ja hahmottomattomaksi kokonaisuudeksi, jossa pätee aivan omat lakinsa. Tämä tekee siitä vaarallisen. Tekniikan pelossa onkin kyse hallitsemattomuuden pelosta, ja sen käytöstä voidaan kieltäytyä kokonaan. He, jotka käyttävät teknologiaa paljon ja ovat siitä kiinnostuneita, saavat osakseen sääliä ja pilkkaa. Hyväksytympää on teknologian hyötypainotteinen ja kontrolloitu käyttö, kun taas harrastus- ja viihdekäyttö ajatellaan ongelmallisiksi. (Sihvonen 2003: 85-86, 91.)

Internet ei ole sekään muiden medioiden tapaan säästynyt moraaliselta paniikilta. Pelit ja niiden sisältämä väkivalta, chat ja keskustelufoorumien pedofiilit ja pornografia otetaan aika ajoin julkiseen keskusteluun. (Mäkinen 2006: 169.) Teknologialla katsotaan olevan negatiivisia vaikutuksia etenkin lapsiin ja nuoriin. Heidän terveytensä on pelätty huononevan ja epäilty nettiriippuvuuden syntymistä. Nuorten univajeesta on myös oltu huolissaan, ja raakojen väkivaltaisten tekojen taustalla nähdään yhteys television ja tietokonepelien väkivaltaan. Nyttemmin näitä uhkakuvia on jo alettu kyseenalaistaa ja osoitettu muutamien olevan osittain liioiteltuja. (Metsähuone 2003: 132.) Kuitenkin verkkokiusaamiseen tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota tänä päivänäkin.

4.4.2 Verkkotukeminen

Internetin kautta tarjoutuu uusia mahdollisuuksia auttamistyöhön. Kuten kasvokkain tapahtuvien palvelujen tarkoituksena, myös internetissä toimivien palvelujen tarkoituksena on tarjota tietoa ja ennaltaehkäisevää tukea ja apua. Tietoyhteiskuntaneuvoston mukaan internetin mahdollisuuksia on kuitenkin käytetty sosiaali- ja terveydenhuollossa kansallisella tasolla vähän. Kuntien verkkosivujen sisältö kattaa yleensä yhteystietojen ja palvelujen sisällön informoinnin eikä sähköisiä asiointipalveluja ei ole, muuta kuin joidenkin lomakkeiden tulostus verkosta. Sosiaalialan järjestöjen verkkosivuilla sen sijaan on runsaasti erilaista

tietoa, esimerkiksi apua.info-portaalissa on koottuna yhteen 21 järjestön palvelut. (Tietoyhteiskuntaneuvosto 2005: 57, 61.)

4.4.2.1 Erilaisia verkkotukipalveluja

Internetissä on kymmeniä verkkoauttamiseen ja -tukemiseen luokiteltavia palveluja. Ne kohdistuvat useisiin aiheisiin: terveyteen (Tohtori.fi, Verkkoklinikka.fi), perheväkivaltaan (Nettiturvakoti), seksuaalisuuteen (Sexpo), päihteidenkäyttöön (Päihdelinkki), peliongelmiin (Peluuri) ja niin edelleen. Lisäksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) ylläpitää Lasten ja nuorten nettiä ja kirkko Palvelevaa nettiä. Monet neuvontapalvelut liittyvät kuitenkin ensisijaisesti mielenterveyteen (Mäkinen 2006: 182). Tunnetuimpia palveluja ovat muun muassa internetissä toimiva kriisikeskus Tukinet ja tiede- ja taidekorkeakoulujen opiskelijoille tarkoitettu tukikeskus Nyyti.fi. Molemmat mahdollistavat vertaistuen ja monipuolisen tiedon saannin aiheesta, johon ne tahoillaan keskittyvät. Kummassakin on muuan muassa erilaisia nettiryhmiä ja lisäksi Nyytissä on sähköpostitse toimiva Virtuaaliolkapää. Se on ammattiavun ja vertaiskeskustelun välimaastoon sijoittuva palvelu (Kettunen 2000: 33-34), johon opiskelija voi kirjoittaa anonyymisti mieltä painavista asioista ja saada henkilökohtaista tukea ja apua koulutetulta vapaaehtoiselta tai työntekijältä (Partinen 2008: 8-9).

Väestöliitolla on myös asiantunteva ja monipuolinen nimenomaan nuorten seksuaaliterveyteen keskittyvä internetsivu Nuorten Avoimet Ovet, josta nuori voi saada tukea ja tietoa seksuaalisuuteen liittyen. Alle 18-vuotiaille on olemassa One-to-One nettivastaanotto, jossa nuori voi keskustella seksuaalisuuteen liittyvistä teemoista kahden kesken asiantuntijan kanssa. Sivusto sisältää myös kysymys-vastaus -palstan, johon nuori voi lähettää kysymyksiä. (Väestöliitto 2009.) Yllättävää kyllä, hyvin harvoissa asiantuntijoiden vastauksissa seksuaaliseen suuntautumiseen liittyen viitataan Setaan. Yleisesti seksuaalisen monimuotoisuudesta kerrotaan melko vähän.

Internetissä toimivien mielenterveyspalvelujen sisältämän viestinnän laadusta ei ole paljonkaan tutkimuksia. Useasti yhteydenottotapoja ja määriä on voitu tilastoida, kuten Nyytissä (ks. Partinen 2008: 6-7, 36; Ilolakso 2005: 78), mutta tietoa ei löydy siitä, lisäävätkö auttamis- ja tukipalvelut ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua ja jos lisäävät, niin missä määrin. Neuvontapalveluille on kuitenkin tänä päivänä kysyntää. Mikään uusi juttu verkkotukipalvelut eivät kuitenkaan ole, sillä esimerkiksi Nyytin Virtuaaliolkapäää alettiin kehittää Valoa verkkoon -projektin osana vuonna 1997 (Kurppa 2000: 5).

Nykyään nuoret etsivät ongelmiansa laadun takia vastauksia usein netin kautta, koska vanhempien kanssa keskusteleminen voidaan kokea melkein mahdottomaksi (Mäkinen 2006:

182). Tämä on ymmärrettävää varsinkin seksuaalisuuden kohdalla, mikä voi olla aikuisillekin liian intiimi keskustelun aihe. Toisaalta nettipalveluja käytetään luultavasti enemmän aiempaan verrattuna yksinkertaisesti siitä syystä, että internet-yhteys löytyy jo monen omasta kodista ja näin internetiin pääseminen on helpompaa.

4.4.2.2 Eettisiä näkökulmia verkkotukemiseen

Internetin käyttö terveydenhuollon ja mielenterveyden alalla synnyttää eettisiä ja ammatillisuutta koskevia kysymyksiä. Huolta aiheuttavat esimerkiksi epäpätevät toimijat (Aaltonen 2003: 4) eli ne, jotka tarjoavat apua ilman siihen kuuluvaa ammatillisuutta. Internet aiheuttaa myös esimerkiksi vuorovaikutukseen, luottamukseen ja yksityisyyden suojaamiseen liittyvää eettistä pohdintaa (Aaltonen 2003: 14). Tässä on kyse sekä teknisistä ratkaisuksista että ammattilaisten osaamisesta käyttää uusia työotteita ja -tapoja, sillä perinteisten puhumisen ja kuuntelemisen lisäksi on osattava kommunikoida kirjallisesti.

Keskustelua on herättänyt muun muassa se, kuinka internet sopii auttamisen kanavaksi perinteisen kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen rinnalla (Aaltonen 2003: 4). Pelätään, että internetin käytön takia ihmissuhteet kärsivät ja virtuaalinen todellisuus kaappaa mukaansa eristäen ihmisen pois normaalielämästä. Lisäksi sähköisen kommunikaation on ajateltu olevan kapea-alaista ja yksitasoista, jolloin sen ei katsota soveltuvan toisen ihmisen kohtaamiseen. (Mustonen 2000: 87.) Internet kuitenkin tarjoaa kommunikaatioon uusia mahdollisuuksia ja ulottuvuuksia (Mustonen 2000: 93).

Tietotekniikkaan liittyy myös eräs tasa-arvon kannalta oleellinen eettinen seikka. Kaikilla ei ole mahdollisuutta käyttää tietotekniikkaa ja päästä käyttämään internetiä (Metsähuone 2003: 133); joko internetyhteyttä ei ole tai itsensä ilmaiseminen on hankalaa näppäimistön ja hiiren avulla (Mustonen 2000: 92). Toisaalta tietotekniikka vähentää epätasa-arvoisuutta mahdollistamalla palveluiden ja informaation saamisen kaikille internetiä käyttäville. Esimerkiksi maaseudulla asuville seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille internet voi olla käytännössä ainoa apu seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Toisaalta kuilu käyttäjien ja käyttämättömien välillä kasvaa. (Metsähuone 2003: 133.)

Näiden argumenttien rinnalla on syytä huomata se, että verkkoapu tulisikin kulkea muiden tukimuotojen (kuten puhelin, tapaamiset) rinnalla eikä korvata niitä täysin. On aivan totta, ettei internet korvaa kasvokkain tapahtuvaa kommunikaatiota (Mustonen 2000: 93), eikä sen tulisikaan. Ideaalitalanne olisikin varmasti sellainen, jossa kasvokkain tapahtuva tukeminen että internetin kautta toimiva tukeminen kulkisivat rinta rinnan, eikä toiselle annettaisi toista enemmän painoarvoa.

5 AINEISTON KERUU JA ANALYSOINTI

Keräsin ja analysoin tähän työhön liittyvän aineiston laadullisin menetelmin. Käytin tiedonkeruumenetelmänä haastattelua sekä HeSetan nuorten ryhmän nuorten että sosiaalityöntekijän kohdalla. Nuoret ovat parhaimpia asiantuntijoita vastaamaan palvelun suunnittelussa kohdattaviin sisällöllisiin ongelmiin. Sosiaalityöntekijän haastattelu perustui siihen, mitkä nuorten ideoista ovat realistisesti toteuttamiskelpoiset ja mitkä ideat ovat ajatusmaailmaltaan samassa linjassa Helsingin seudun Setan kanssa. Näin halusin poistaa heti sellaisia sisältöjä, mitkä eivät toimisi juuri tässä palvelussa ja jotka eivät sisältönsä puolesta sopisi nettisivujen sisällöksi. Seuranhakupalvelu oli tällaisesta hyvä esimerkki.

Arvioin haastattelun toimivimmaksi menetelmäksi tutkimustehtäväni kannalta ensinnäkin sen idean vuoksi: kun halutaan saada selville, mitä joku ajattelee jostakin asiasta, kannattaa se suoraan kysyä häneltä itseltään. Myös harjoitteluni ja siihen liittyvän kehittämistehtävän tekeminen vaikuttivat valintaani. Kun kyselin nuorilta ryhmässä nettipalvelun sisällöstä, se viritti keskustelua ja mielipiteiden vaihtoa puolin ja toisin. Koska haastattelu on eräänlaista keskustelua (Eskola & Vastamäki 2001: 24), se tuntui erilaisista aineistonkeruumenetelmistä juuri oikealta minun aiheeni kannalta.

Erilaisista haastattelun lajeista valitsin teemahaastattelun. Se on puolistrukturoitu haastattelu, joka etenee ennalta päätettyjen teemojen varassa (Tuomi & Sarajärvi 2002: 77). Päädyin teemahaastatteluun kahdesta syystä: se mahdollistaa avoimen ja vapaamuotoisen keskustelun ja ennalta päätettyjen teemojen avulla voi varmistua, että jokaisessa haastattelussa puhutaan samoista asioista, vaikka eri teemoihin olisikin käytetty eri määrä aikaa (Eskola & Suoranta 2000: 87).

5.1 Ryhmähaastattelu ja haastattelu Messengerin välityksellä

Halusin nimenomaan keskustelua ja mielipiteiden vaihtoa nuorten välille, mistä syystä ajattelin ensin toteuttaa haastattelut ryhmähaastatteluina tavallisten yksilöhaastattelujen sijaan. Ryhmähaastattelu sopii hyvin tilanteeseen, jossa halutaan saada selville haastateltavien mielipiteitä (Sulkunen 1995: 264). Sillä on myös monia hyviä puolia yksilöhaastatteluun verrattuna. Esimerkiksi jos haastateltava jännittää haastattelutilannetta, hän voi saada tukea muilta haastateltavilta. Lisäksi ryhmähaastattelussa on mahdollisuus saada enemmän tietoa senkin takia, että haastateltavat muistelevat yhdessä ja rohkaisevat toinen toisiaan. (Eskola & Suoranta 2000: 94.) Ryhmähaastattelu on myös tehokas tapa haastatella, koska siinä haastatellaan monia ihmisiä yhdellä kerralla. Tämä toki johtaa

helposti haastattelutilanteen pitkittymiseen. (Sulkunen 1995: 264.) Haastatteluaikeiden sopiminen voi kuitenkin olla hankalaa verrattuna yksilöhaastatteluun (Eskola & Suoranta 2000: 97), minkä huomasi itsekin. Tästä johtuen sain sovituksi vain yhden ryhmähaastattelun.

Koska ryhmähaastattelun sopiminen on vaikeaa eivätkä kaikki halua osallistua siihen, olen päättänyt kokeilla Messengerin välityksellä tapahtuvaa haastattelua, koska se on tutkimushaastattelun toteuttamistapana uusi. MSN Messenger on keskusteluohjelma, jossa viestintä on reaaliaikaista. Aiheesta on toistaiseksi vielä hyvin vähän tutkimuskirjallisuutta. Tietokonevälitteinen viestintä voi olla yhtäaikaista (eli synkronista, kirjoittajan oma huomio) tai asynkronista eli eriaikaista, jolloin kukin osapuoli kirjoittaa itselleen sopivana ajankohtana. Ensimmäisestä voisi mainita esimerkkinä reaaliaikainen chat ja jälkimmäisestä sähköpostin sekä keskusteluryhmät. Virtuaalihaastattelujen muoto voi vaihdella strukturoidusta strukturoimattomiin, yksilöhaastattelusta ryhmähaastatteluun ja yksityisestä julkisiin. (Tiittula, Rastas & Ruusuvuori 2005: 264-265.)

Virtuaalisen haastattelun etuna on ennen kaikkea se, että haastattelu voidaan toteuttaa haastattelijan ja haastateltavan paikasta riippumatta, jolloin välimatka ei muodostu haastattelun esteeksi (Tiittula, Rastas & Ruusuvuori 2005: 266). Tällöin vuorovaikutus rakentuu hieman toisella tavalla kuin kasvokkaisessa haastattelussa. Mann ja Stewart (2002) selittävät, että kasvokkaisessa haastattelussa haastateltavat saavat suoraan palautetta toimintansa hyväksyttävyydestä, mutta sähköisessä ryhmäviestinnässä palaute voi jäädä saamatta, mikä voi aiheuttaa vastaajassa epävarmuutta. He korostavat palautteen merkityksen ohella myös kuuntelemisen merkitystä. Kasvokkaisessa haastattelussa haastateltavalle annetaan aikaa kertomiselle ja ollaan silloin hiljaa, mutta virtuaalihaastattelussa tällainen hiljaisuus voidaan tulkita esimerkiksi haastateltavan poissaoloksi. Näin ollen kuunteleminen tulee ilmaista sanoilla, kuten jatkokysymyksillä. (Tiittula, Rastas & Ruusuvuori 2005: 269.)

Haastetta virtuaalihaastatteluun tuo kommunikaation kohdalla myös se, ettei haastattelija pysty tulkitsemaan haastateltavan puhetapea tai ei-verbaalista viestintää, mikä paljastaisi, sisältyykö haastateltavan puheeseen vaikkapa ironiaa tai epäilyä. Vaikka tunteita voi ilmaista sanojen lisäksi myös hymiöillä, kaikki eivät välttämättä käytä niitä tai käyttävät eri tarkoituksissa. Kirjallisen ilmaisutaidon merkitys onkin suuri, joten haastatteluun osallistuvien täytyy edes jollakin tasolla kyetä ilmaisemaan itseään kirjallisesti. Lisäksi molemmilla osapuolilla pitää olla jonkinlaisia teknisiä valmiuksia. (Tiittula, Rastas & Ruusuvuori 2005: 267-269.) sekä mahdollisuus käyttää internetiä, jotta haastattelu edes olisi mahdollista.

5.2 Haastattelujen toteutuminen

Kaikki Messengerin välityksellä tehdyt haastattelut olivat yksilohaastatteluja, kuin myös sosiaalityöntekijän haastattelu kasvokkain HeSetan toimistolla. Kaikki haastateltavat nuoret olivat käyneet nuorten ryhmässä jo pitkään, joten tunsin heidät melko hyvin. Iltään he olivat haastatteluhetkellä 17 - 22 -vuotiaita. Messenger haastatteluja oli yhteensä kolme ja haastattelujen aikana sekä haastattelija että haastateltavat olivat kotonaan. Ryhmähaastattelun pidin HeSetan toimistolla, missä ryhmä niihin aikoihin vielä kokoontui. Siihen osallistui neljä nuorta.

Yksi nuorista osallistui sekä Messengerin välityksellä tapahtuvaan haastatteluun että ryhmähaastatteluun. Olimme sopineet ryhmähaastatteluun osallistuvien nuorten kanssa haastattelupaikaksi ja -ajaksi nuorten ryhmän. Haastattelu tehtäisiin jossakin vaiheessa iltaa toimiston toisessa huoneessa. Kuitenkin nuorten ryhmään tuli sillä kerralla vain haastatteluun osallistuvat nuoret sekä kyseinen nuori. Vaikka hän oli jo osallistunut Messengerin väliseen haastatteluun, hän lupautui tulemaan uudelleen haastateltavaksi, kun kysyin, halusiko hän vielä osallistua ryhmähaastatteluun. Yhteensä haastatteluihin osallistui siis kuusi nuorta.

Haastateltujen nuorten määrä jäi tavoiteltua vähäisemmäksi. Ilmoitin opinnäytetyöhöni liittyvästä haastattelusta kolmella erillisellä kerralla nuorten ryhmässä ja sen jälkeen kahden viikon ajan yksittäisille nuorille, jotka kävivät nuorten ryhmässä, mutta eivät olleet paikalla noina kolmena kertana. Näin pyrin informoimaan kaikkia sillä hetkellä käyviä nuoria mahdollisuudesta osallistua haastatteluun. Annoin samalla nuorille paperin, jossa esittelin opinnäytetyöni ja liitin siihen myös omat yhteystietoni. Jotkut ryhmähaastatteluun suostuneet sanoivat haluavansa toteuttaa antamansa haastattelun nimenomaan ryhmähaastatteluna eivätkä muun tyyppisenä haastatteluna, joillekin haastattelun muoto oli aivan sama ja he osallistuivat aikataulunsa mukaan joko ryhmähaastatteluun tai Messengerin välityksellä tehtyyn haastatteluun. Kolme nuorta eivät suoraan sanoneet osallistuvansa haastatteluun, mutta kannustukseni jälkeen he suostuivat. Lisäksi yksi oli jo sopinut osallistuvansa ryhmähaastatteluun, mutta perui sen muutamaa päivää myöhemmin.

Haastateltavien vähäiseen määrään voi ajatella olevan seuraavia syitä. Ensinnäkin haastattelut toteutuivat aikataulullisista syistä kesällä, jolloin monet olivat kesälomalla. En pystynyt kovinkaan pitkälle syksyyn venyttämään niitä, koska olin siinä vaiheessa aikataulusta myöhässä. Toiseksi, nuoret eivät tuntuneet olevan kovin kiinnostuneita haastatteluun osallistumisesta. Heitä kiinnosti, mistä aiheesta teen opinnäytetyön, mutta haastattelu ei herättänyt kovinkaan paljon innostusta. Useasti nuoret kommentoivat, etteivät he kuitenkaan keksi ideoita, joten heidän on turha osallistua. Kannustuksestani huolimatta haastatteluihin osallistui vain pieni määrä koko nuorten ryhmän kävijöistä.

Se, kuinka montaa nuorta minun olisi pitänyt haastatella, on vaikea arvioida. Yleensä aineiston riittävydestä kertoo kylläntyminen eli saturaatio. Tällöin uudet tapaukset eivät enää tuo merkittävää uutta tietoa. (Eskola & Suoranta 2000: 62.) Koska tässä opinnäytetyössä haastattelujen tarkoituksena oli saada ideoita (ja mielipiteitä), saturaation istuvuutta kehittämistehtävään on vaikea arvioida. Kuinka paljon ideoita on tarpeeksi? Tästä syystä en asettanut tarkkaa haastateltavien määrää, vaan pyrin saamaan niin monta mukaan kuin mahdollista. Kaikki haastattelut antoivat uusia ideoita, ja olisinkin ottanut mukaan vielä enemmän haastateltavia, jos kiinnostusta nuorten puolelta olisi ollut ja myös enemmän aikaa.

Ryhmähaastattelun toteuttamisessa ja purkamisessa ilmeni haastavia tilanteita. Ryhmähaastattelussa keskustelun tallentaminen ja purkaminen tuo omat ongelmansa nauhoituksen teknisten ongelmien (esim. kuinka kaukaa nauhuri ottaa äänen) ja nauhojen purkamisen kanssa (ks. Eskola & Suoranta 2000: 97-98). Ensimmäinen ryhmähaastattelu epäonnistui siksi, ettei nauhuri toiminut. Onneksi nuoret olivat motivoituneita keskustelemaan aiheesta vielä toisen kerran, jolloin nauhoitus onnistui. Valitettavasti yksi haastateltava ei ollut enää mukana uudessa haastattelussa, mutta yksi nuori osallistui tähän ryhmähaastatteluun sekä myös Messengerin välityksellä toteutettuun haastatteluun. Lisäksi nauhoituksen purkamisen ongelmana oli ajoittainen puheiden päällekkäisyys, minkä takia purkaminen oli haastavaa ja aikaa vievää. Muuten ryhmähaastattelu onnistui hyvin. Haastateltavat keskustelivat aktiivisesti ja oma roolini oli lähinnä ohjata keskustelua teemojen mukaisesti. Haastattelu kesti noin tunnin.

Messengerin välityksellä toteutetut haastattelut sujuivat ilman suurempia ongelmia, tosin haasteita aiheuttivat edellä mainitut vuorovaikutukseen liittyvät seikat. Lisäksi haastattelut kestivät lähes kaksi tuntia, koska kirjoittaminen vie enemmän aikaa kuin puhuminen. Haastattelujen venyminen näin pitkiksi saattoi vähentää haastateltavan motivaatiota loppua kohti. Messengerin välityksellä tehdyn haastattelun hyvä puoli haastattelijan kannalta on se, että haastattelu on valmiiksi tekstimuodossa eli sitä ei tarvitse litteroida. Tunnistetiedot on kuitenkin poistettava. Teksti on myös selkeämpää kuin litteroitu puhuttu teksti, koska se ei sisällä niin paljon täytesanoja.

5.3 Roolini haastattelijana

Nuorten ryhmän ohjaajana toimiminen samaan aikaan kun haastattelijan roolissa oleminen tuo tullessaan etuja ja ongelmia, jotka voivat vaikuttaa tuloksiin. Oman roolin vaikutus voi sekä lisätä että vähentää tulosten luotettavuutta. Eduksi voinee laskea sen, että kun nuoret tuntevat haastattelijan, he oletettavasti ovat rennompia haastattelun aikana ja pystyvät

heittämään ideoita helpommin ilman, että pelkäisivät minun tyrmäävän heidän ehdotuksensa täysin. Uskon, että haastattelijan tuttuus myös laskee rimaa ylipäättään osallistua haastatteluun. Ongelmana pidän sitä, kuinka paljon vaikutin heidän sanomisiinsa, kuinka paljon johdattelin heitä. Nuori saattoi pyrkiä miellyttämään minua vastauksillaan, koska toimin nuorten ryhmän ohjaajana.

Haastattelijan tehtävänä on kysyä kysymykset, kehottaa vastaamaan, kuitata vastauksen riittävyys ja olla mahdollisimman neutraali (Ruusuvoori & Tiittula 2005: 44-45). Otin kuitenkin haastatteluissa myös ehdotusten tekijän roolin - tietoisesti. Kysyin nuorten mielipidettä erilaisten Setan jäsenjärjestöjen ja muiden keskeisten sivujen sisällöistä, jos he eivät itse keksineet mitään ehdotettavaa ideaa nettisivujen sisällöksi. Pyrin aktivoimaan heitä ja rohkaisemaan mielikuvituksen käyttöön. Olisi ollut turhauttavaa sekä nuorten että minun kannaltani lopettaa haastattelu ilman minkäänlaisia ehdotuksia ja mielipiteitä nuorilta. Muutaman kerran sanoin oman mielipiteeni asiasta silloin, kun haastateltavan ja minun mielipiteet menivät ristiin. Olen tietoinen siitä, ettei haastattelijan tulisi niinkään tuoda omia mielipiteitään esiin, mutta tein tämän kuitenkin tietoisesti siitä syystä, että saisin nuorelta perustelut hänen mielipiteeseensä.

En pystynyt myöskään kitkemään itsestäni ryhmän ohjaajan roolia pois, koska tunsin nuoret ja nuoret tunsivat minut. Olen pyrkinyt nostamaan esiin haastattelujen aikana syntyneitä tilanteita, jossa olen ehdotusten tekijän ja nuorten ohjaajan roolissa, ja tuomaan nämä tilanteet esiin, koska niillä voi olla vaikutusta tuloksiin. Olen pyrkinyt analysoimaan haastatteluaineiston tarkasti kiinnittäen huomion nimenomaan siihen, välittyivätkö omat ehdotukseni nuoriin.

5.4 Eettisiä näkökulmia

Haastattelun tekemiseen liittyy useita eettisiä kysymyksiä. Yksi näistä on anonymiteetin varmistaminen. Tein haastatteluosuudessa selväksi, etten käytä haastateltavien oikeita nimiä ja iän ilmoitan vain tarvittaessa. Tämä siksi, että nuorten ryhmän nuoret tuntevat toisensa melko hyvin ja tietävät myös toistensa iät. Näin he voivat tunnistaa toisensa opinnäytetyön raportista. Anonymiteetin varmistamisessa tein poikkeuksen sosiaalityöntekijän haastattelun kohdalla, sillä emme kumpikaan pitäneet hänen tunnistetietojensa poistamista oleellisena.

Anonymiteetin varmistaminen on vaikeaa, ehkä jopa mahdotonta, kun kyse on ryhmähaastattelusta. Ryhmähaastatteluun osallistujat eivät voi olla täysin anonymiä siksi, että osallistujat näkevät toisensa haastattelussa. Näin he myös tietävät, kuka siihen on

osallistunut ja voivat myös tunnistaa toisensa opinnäytetyön raportista. Otin tämän huomioon haastattelusuostumusta kirjoittaessani ja huomautin siitä vielä erikseen nuorten ryhmässä. Lisäksi en keskustellut minkään haastattelun sisällöstä muiden kuin siihen osallistuneen/ osallistuneiden kanssa.

Tietokonevälitteinen haastattelu herättää kysymyksiä eettisyydestä varmastikin jo sen takia, että se on aineiston keruutapana uusi. Virtuaalihaastatteluun pätee osittain samat eettiset kysymykset kuin kasvokkaiseen haastatteluun. Kuitenkin yksityisyyteen, anonyymiyteen ja luottamuksellisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota, koska tekstejä on helppo laittaa kiertoon. Haastattelijan tulee myös omaksua uudenlaisia vaatimuksia, niin tietoteknisiä kuin vuorovaikutuksellisiakin (Tiittula, Rastas & Ruusuvuori 2005: 270-271), kuten haastateltavankin. Messenger ohjelma on minulle ennestään tuttu, olen käyttänyt sitä jo vuosia, joten tunsin sen vuorovaikutukseen liittyvät erityispiirteet. Myös nuoret osasivat käyttää Messengeriä (ainakaan kukaan ei ilmoittanut, ettei osaa). Heidän ei siis tarvinnut opetella uuden sovellutuksen käyttöä, jos halusivat osallistua tietokonevälitteiseen haastatteluun.

Kun haastattelun kohteena ovat nuoret, tulee ymmärtää, ettei heidän keskittymisensä ole yhtä pitkäjänteistä kuin aikuisilla. Tämän huomasi etenkin tietokonevälitteisessä haastattelussa, kun kasvokkaista kontaktia ei ollut ollenkaan. Kun kirjoittaminen vielä vie aikaa, haastattelu kestää yllättävän kauan, mikä vaatii motivaatiota sekä haastattelijalta että haastateltavalta. Messengerin välityksellä tehtävissä haastatteluissa näkyi selvästi se, kun nuoren kiinnostus vastaamiseen alkoi vähentyä. Vaikka haastattelijana olisinkin halunnut kysellä aiheesta vielä lisäkysymyksiä, oli huomioitava nuorten motivaatio ja lopetettava haastattelu. Haastattelut loppuivat aina nuoren aloitteesta, enkä halunnut väen vängällä pitkittää niitä, vaikka se olisikin kerryttänyt minulle enemmän tärkeää materiaalia. Jossain vaiheessa oli päästettävä nuori tekemään omia juttujaan.

Kun päätin käyttää haastattelua aineistonkeruumenetelmänä, pohdin vielä pitkään valinnan jälkeenkin sen toimivuutta tai lähinnä sitä, oliko se aineistonkeruumenetelmänä yksinään riittävä. Koska halusin saada nuorilta ideoita ja ehdotuksia, jotka hyvin harvoin tulevat mieleen välittömästi sitä kysyttäessä, mietin, antaisinko sen heille ikään kuin kotitehtäväksi. Näin he olisivat jo miettineet asiaa, esimerkiksi viikon ajan ja tulisivat sitten haastatteluun kertomaan pohdintansa tuloksista. Jätin ajatuksen kuitenkin sivuun. Haastateltavia voi olla vaikea saada enkä sen vuoksi halunnut antaa enää mitään lisätehtäviä, koska haastateltavat olivat jo lupautuneet haastatteluun. Arvelin myös, että pyyntöni olisi voitu unohtaa helposti. Pohdin myös sitä, että olisin pitänyt haastattelut kahteen kertaan niin, että kuukauden päästä ensimmäisestä haastattelusta olisi ollut toinen haastattelu. Tässä ajassa mielipiteet olisivat voineet muuttua tai ehdotuksia tulla lisää. Tämä olisi kuitenkin vaatinut paljon enemmän

aikaa kuin mitä olin suunnitellut enkä pitänyt kovin todennäköisenä, että nuorilla olisi riittänyt motivaatiota vielä toiseen haastatteluun.

5.5 Aineiston analyysi

Aineiston analyysissä käytin teemoittelua. Usein teemahaastattelulla saatu haastatteluaineisto myös analysoidaan teemoittelemalla. Teemoittelussa aineistoa jäsennetään eri teemoihin, jonka jälkeen se pelkistetään. (Eskola & Vastamäki 2001: 41.) Tarkoituksena on etsiä tekstistä olennaisimmat asiat (Moilanen & Räihä 2001: 53).

Teemahaastattelun rungon mukaisesti erottelin haastatteluista ensin internetin käyttöön, aikaisempaan tiedon tarpeeseen ja vertaistuen tarpeeseen liittyvät vastaukset sekä nuorten ehdotukset internetsivujen sisällöksi. Nuorten ehdotuksista löytyi kuusi erilaista teemaa: informaatio, vertaistuki, tiedottaminen, viihde, muut sekä teemojen mahdolliset toteutusmuodot. Toteutusmuotoihin sisältyi chat, keskustelupalsta ja kysymys-vastaus - palsta. Informaatio jakaantui vielä erikseen käsitteiden määrittelyyn, seksuaalisuuteen ja seksuaalikasvatukseen, yhteiskunnallisiin ja henkilökohtaisiin asioihin sekä stereotyyppien rikkomiseen. Teemoittelun jälkeen kartoitin sosiaalityöntekijän mielipiteet nuorten tekemistä ehdotuksista, jolloin viimeiseen teemaan tuli keskustelupalstan, chatin ja kysymys-vastaus - palstan lisäksi liveryhmät.

6 TULOKSET JA NIIDEN POHDINTA

Olen koonnut tulokset ja niiden analysoinnin samaan lukuun. Yleensä tulokset esitellään raakana yhdessä luvussa, minkä jälkeen niitä tarkastellaan ja analysoidaan pohdintaluvussa. Aluksi olin erotellut nuorten haastatteluissa nousseet ehdotukset, sosiaalityöntekijän mielipiteet nuorten ehdotuksista ja pohdinnan omiin lukuihinsa. Lopputulos kuitenkin hajosi käsiin. Tämän jälkeen yhdistin nuorten ja sosiaalityöntekijän haastattelujen ainekset yhteen ja pohdinnan erikseen, mutta pohdinta jäi mielestäni liian erilliseksi. Erilaisten kokeilujen jälkeen katsoin parhaimmaksi ja selkeimmäksi ratkaisuksi laittaa nuorten ja sosiaalityöntekijän haastattelujen tulokset ja tulosten analysoinnin samaan lukuun.

Tekemälläni rakenteellisella ratkaisulla haluan myös korostaa nuorten nettisivujen suunnitelmaa. Opinnäytetyön tavoitteena on nimenomaan tehdä HeSetalle suunnitelma nuorten tulevista nettisivuista. Tarkoitukseni ei ole vähätellä tiedonkeruun ja analysoinnin vaihetta, mutta ne ovat pohjatyötä ja yksi osa opinnäytetyötäni, ei opinnäytetyöni varsinainen tulos.

Kuten edellä olen maininnut, teemahaastatteluun kuului myös kysymys nuorten internetin käytöstä (ks. Liite 2). Kysymykset perustuivat aiheeseen virittymisenä ennen kuin aloitin itse nettisivun suunnitelmaan liittyvien kysymysten esittämisen. Halusin myös tarkistaa, eroavatko haastateltavien internetin käyttö nuorten netin käyttöön liittyvistä tutkimuksista ja nousisiko nuorten internetin käytön vastauksista jotakin sellaista, mitä voisin käyttää hyödyksi internetsivujen suunnitelmaa tehdessäni. Kuitenkaan haastateltavien netin käyttö ei tuonut uusia ajatuksia internetsivun suunnitelmaan, vaan vahvistivat koko Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeen tarpeellisuutta. Lisäksi sitä, mihin haastateltavat nuoret internetiä käyttivät, tulivat esiin tavalla tai toisella kysyessäni heidän aikaisemmasta tiedon ja vertaistuen tarpeesta seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen liittyen ja nuorten ehdotuksista tuleville nettisivuille. Esittelen kuitenkin nuorten netin käytön tulokset pääpiirteissään luvun lopussa omana erillisenä osiona.

6.1 Tulosten esittäminen

Olen tuonut nuorten vastauksia esiin sitaateissa. Nuoret ovat merkitty H-kirjaimella (=haastateltava) ja juoksevilla numeroinnilla H1, H2, ja niin edelleen. Numerointi ei kuitenkaan viittaa siihen, missä järjestyksessä olen nuoria haastatellut, vaan olen arponut kullekin haastateltavalle numeron. Sosiaalityöntekijän kommentit olen merkinnyt kirjaimella S. Joihinkin sitaatteihin sisältyy minun kommenttini ja sen olen merkinnyt M-kirjaimella. Vastaajien ikää tai sukupuolta en ole tuonut esille anonyymiteettisistä. En myöskään pidä sukupuolta tässä tutkielmassa mitenkään oleellisena, joten olen jättänyt sen pois tästäkin syystä.

Koska haastattelut toteutuivat ryhmähaastatteluna ja Messengerin välitteisinä haastatteluina, toteutusmuoto näkyy myös litteroidussa tekstissä. Tietokonevälitteisen haastattelun teksti on litteroitua puhetta selvempää, koska siinä ei ole samalla tavalla täytesanoja. Olen poistanut sitaateista sellaiset piirteet (täytesanat ja muunlaiset ilmaisut), jotka voisivat paljastaa, onko nuori ollut mukana ryhmähaastattelussa vai antanut Messengerin välisen haastattelun. Pidän kuitenkin huolta siitä, ettei nuoren sanoma vääristynyt tai muuten muuttunut oleellisesti.

6.2 Nuorten ja sosiaalityöntekijän haastattelujen tulokset ja pohdinta

Nuorten ehdotuksista nousi esille kuusi teemaa: informaatio, vertaistuki, tiedottaminen, viihde, muut ja erilaiset toteutusmuodot. Ne ovat osittain päällekkäisiä eli tietyt ehdotukset voi katsoa kuuluvaksi kahteen teemaan. Kahden ensimmäisen teeman syntyminen saattaa

johtua yksinkertaisesti siitä syystä, että kysyin haastattelun alussa aiempaa tiedon ja vertaistuen tarvetta, ja nuoret muistivat sen miettiessään ideoita nettisivulle. Myös se, että erottelin ensimmäisissä haastatteluissa suoraan tieto-osuuden ja muun sisällön erikseen, antaa luonnollisesti vastauksen siihen, miksi yksi suurimmista teemoista on informaatio.

Tieto-osuuden ja muun sisällön erittely ei välttämättä olisi ollut kovin tarpeellista. Käyttämäni erottelu oli sinänsä keinotekoinen, koska jotkut ehdotukset kävivät kumpaankin kategoriaan. Jo toista haastattelua tehdessäni huomasin tämän keinotekoisuuden ja kannustin kyseisessä ja seuraavissa haastatteluissa nuoria vain heittelemään ehdotuksia välittämättä siitä, kumpaan kategoriaan ne kuuluisivat. Lisäksi viimeisissä haastatteluissa en tuonut erottelua enää aktiivisesti esille, jos haastateltavalla oli heti mielessä erilaisia ehdotuksia. Viimeisistä haastatteluista saamat ehdotukset olivat melko samantyyppisiä kuin aikaisemmissakin haastatteluissa. Painopiste oli enemmän toiminnallisissa jutuissa kuten blogi, mutta edelleen tietoa haluttiin levittää esimerkiksi kysymyspalstan kautta.

Olen pyrkinyt mahdollisuuksien mukaan tarkastelemaan nuorten ehdotuksia heidän aikaisempaan tiedon ja vertaistuen tarpeeseensa peilaten sekä käyttäen ehdotuksista riippuen muutamia tutkimuksia. Oleellimmat käyttämäni tutkimukset ovat Lehtosen (2003) tutkimus Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa - näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kokemukset sekä Sepän (2006) pro gradu -tutkielma seksuaalivähemmistöjen tiedontarpeista ja tiedonhankinnasta. Seppä on tutkielmassaan erikseen tarkastellut tiedontarpeita ja tiedonhankintaa identiteetin hahmottamisvaiheessa sekä vakiintuneen identiteetin vaiheessa. Identiteetin hahmottamisvaiheella Seppä tarkoittaa vaihetta, jolloin omasta seksuaalisesta suuntautumisesta aletaan kertoa muille, eli niin sanotusti ”tullaan kaapista ulos” (Seppä 2006: 27).

6.2.1 Informaatio

Kuten analyysiluvussa mainitsin, informaatioteeman sisältä voidaan löytää neljä alateemaa: Seuraavassa tarkastelen lähemmin informaatioteeman sisältä löytyvää neljää alateemaa, joita ovat käsitteiden määrittelyt, seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus, yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset asiat sekä stereotyyppien rikkominen.

6.2.1.1 Käsitteiden määrittelyt

Erilaisten käsitteiden määrittelyt, etenkin transkäsitteiden määrittelyt, saivat kannatusta nettisivun sisällöksi. Eräs haastateltava toi esiin trans-käsitteiden avaamisen, koska ”*niit ei oo missään, ei ees oppikirjois*” (H1).

Yhden nuoren kanssa kävimme keskustelua käsitteiden määrittelyn tarpeellisuudesta, kun kysyin, olivatko ne hänen mielestään tärkeitä. Hän oli aiemmin käynyt katsomassa Setan sivuilta erilaisia määritelmiä, eikä siksi katsonut niitä tarpeellisiksi HeSetan nuorten sivulle.

M: tuleeks sulle muita ideoita?

H3: hmmm eipä oikeestaan... mietin pääni puhki mut ei oikeen tule.

M: no jos sä mietit vaikka siitä lähtökohdasta että mikä sua itseesi kiinnostaa seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen liittyen? esimerkiksi kerroit että oot joitain käsitteitä ettinyt eli tällöinhän ne olisi aika tärkeitä?

H3: sinällään ne on jo selvitetty Setan sivuil, ainakin osa, mut voishan kyllä siellä nuortenkin sivustolla olla sellanen. ei paha idea.

Tässä tapauksessa ideointi kääntyi päin vastaiseksi eli nuorten sivusta olikin tulossa minun näköiseni, ei haastatellun nuoren. Huomasin jälkeinpäin, että käytin johdattelevaa kysymystä, joten haastateltava saattoi muuttaa mieltään vain miellyttääkseen minua. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että käsitteiden määrittelystä puhui kolme muutakin nuorta.

6.2.1.2 Seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus

Nuorten ehdotukset painottuivat pääasiassa seksuaalivähemmistöön liittyviin asioihin. Haastatellut nuoret olivat etsineet tietoa seksuaalisuudesta jonkin verran, mutta sukupuolisuudesta huomattavasti vähemmän. Eräs haastateltavista totesi, ettei ole koskaan etsinyt tietoa ”*sukupuolisuusasioista*” (H6) ja vain yksi nuorista kertoi etsineensä transsukupuolisuuteen liittyvää materiaalia. Lähteitä, joista haastateltavat olivat etsineet tietoa seksuaalisuuteen liittyen olivat internet, kirjat ja kaverit.

Kolme nuorista puhui seksuaalikasvatukseen liittyvistä aiheista. Nettisivulle ehdotettiin tietoa seksuaalivalistuksesta, sukupuolitaudeista ja kondomin käytöstä. Ehdotuksiin kuului se, mistä kondomeja voi ostaa ja selitys siitä, ettei kondomien ostaminen ole noloa. Eräs haastateltava piti hyvänä ideana myös sitä, että nettisivuilla kerrotaisiin, minkä ikäinen voi ostaa kondomeja ja seksi-ikärajat yleensäkin. Lisäksi erään haastateltavan mukaan sivuilla voisi kertoa ylipäättään, että seksiä on muitakin kuin vain yhdyntä. Myös Sepän (2006: 62)

tutkielmassa jopa vakiintuneen identiteetin vaiheessa sukupuolitauteihin liittyvä tietoa koettiin melko tärkeäksi, samoin kuin seksuaalisuuteen liittyvät asiat muutenkin.

Epävarmuus miesten välisestä ja naisten välisestä seksistä kuului joissakin haastatteluissa: *”sit siel vois myös selittää seksistä koska en mä esimerkiks tiedä mitenkä lesbot harrastaa seksiä”* (H4). Naisten välisestä ja miesten välisestä seksistä toivottiin kerrottavan ihan kuvien kera. Lisäksi haastateltavan mielestä sivulla voisi kertoa siitä, millaista naisten välinen ja miesten välinen seksi oikeasti on, ettei miesparien harrastamassa seksissä *”aina ole sitä hemmetin anaaliseksiä”* (H4).

Mielikuvia samaa sukupuolta harrastavien seksistä voidaan hankkia pornografian kautta. Tämä antaa seksistä hyvin yksipuolisen ja vääristyneen kuvan. Kuvien toivominen saattaa ensin vaikuttaa tirkistelyltä, mutta siinä voi piillä syvempikin merkitys. Samaa sukupuolta olevien harrastamasta seksistä ei välttämättä oikeasti tiedetä tai ainakin se voi olla vähintäänkin epäselvää. Sepän (2006: 67) pro gradu -tutkielman tuloksissa vakiintuneen identiteetin vaiheessa olevien tiedontarpeissa mainittiin homoseksuaalien seksiopas. Yksi Sepän haastatteluista huomautti, että heteroille on olemassa seksioppaita parempaan seksiin ja asentoihin, mutta ei samaa sukupuolta oleville. Toisaalta minun haastattelemani nuoren kohdalla voi kyseessä olla pelkästään luonnollinen kiinnostus seksiin ylipäätään.

Yksi haastattelemani nuorista piti tarpeellisena kertoa ehkäisystä, koska *”ehkäisy on tärkeää vaikka raskausvaaraa ei olisikaan”* (H6). Edellä mainituista ehdotuksista voinee päätellä sen, ettei naisten välisestä ja miesten välisestä turvaseksistä ja heidän tarvitsemastaan ehkäisystä ole ollut saatavissa asianmukaista tietoa eikä koulussa keskustella asiasta. Epäily saa vahvistusta sekä haastattelemani nuorten kommentteista että teoriasta.

Niiden haastateltavien nuorten mielestä, joiden kanssa keskustelimme enemmän koulujen antamasta tiedosta seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen liittyen, kaikki haastateltavat yhtä lukuun ottamatta sanoivat suoraan, ettei koulusta saanut tietoa seksuaalisuuteen tai sukupuolisuuteen liittyen tai sitä ei saanut tarpeeksi.

”on kai koulussa jonkun verran ollu, ei kyllä ihan riittävästi ollenkaan, et silloin terveystiedon tunnilla käsitelty ehkä yks tai puolikas tunti ja sit se on unohdettu se asia” (H1)

Haastattelujen perusteella homoseksuaalisuus oli tullut esille koulun terveydentiedon kirjassa, uskonnon etiikan kurssilla ja elämänkatsomustiedon tunneilla. Elämänkatsomustiedon tunneilla käynyt nuori sanoi, että tunneilla puhuttiin homoseksuaalisuudesta ja siitä, onko se oikein ja hyväksyttävää, kunnes opettaja vaihtui. Hän

ei kuitenkaan sanonut suoraan, oliko opetusta mielestään tarpeeksi. Yksi haastateltavista ei edes tuntunut antavan paljon painoarvoa koulun rooliin seksuaalisuus- ja sukupuolisuusasioiden tarjoajana.

”koulusta, tarkoittaen opettajia, oppikirjoja, ei saanut kauheasti tietoa, mutta en sitä etsinytkään. Silloin kun jotain vähän tuli se oli aina jotain mitä tiesinkin” (H2)

Sukupuolen moninaisuuden käsittely oli luultavasti myös jäänyt vähälle, sillä erään nuoren mukaan siitä *”ei koulussa, lukio, yläaste, mainittu sanaakaan”* (H6), eikä kukaan haastateltavista tuonut sitä haastatteluissaan esille. Elämäkatsomustiedon tunneilla käynyt nuori sen sijaan sanoi, että koulussa oli puhuttu hieman vähemmistöistä, mutta ei missään vaiheessa maininnut muuta kuin homoseksuaalisuuden.

Tutkimusten mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen käsittely jää koulussa marginaaliseen asemaan. Nissisen (2006: 136) mukaan seksuaalisen suuntautumisen variaatioita käsitellään oppikirjoissa ja opetuksessa vähän. Lisäksi Lehtonen sanoo, että kouluissa homoseksuaalisuutta käsitellään tyypillisesti moraalikeskustelun kautta (Lehtonen 2003: 67), mistä mainitsi yksi nuorikin. Lehtonen tulee tekemiensä nuorten haastattelujen perusteella tulokseen, että koulun seksuaalikasvatuksessa puhutaan lähinnä lisääntymisestä, ehkäisystä, seksitautivalistuksesta sekä perheen perustamisesta heteroseksuaalisessa kontekstissa (Lehtonen 2003: 77). Tämä tarkoittaa siis sitä, ettei homojen ja lesbojen tarvitsemasta ehkäisystä puhuta mitään. Muista ei-heteroseksuaalisuuksista kuin homoseksuaalisuudesta sekä trans-ilmioistä puhutaan vielä vähemmän tai ei ollenkaan (Lehtonen 2003: 243).

Vaikka seksuaalikasvatukseen liittyvät asiat ovat tärkeitä nuorille, sosiaalityöntekijä pohti HeSetan roolia seksuaalikasvatuksen antajana.

”siis HeSetahan sinänsä ei oo tavallaan tämmönen seksuaalikasvatusjärjestö et niinku... meidän tehtävä jakaa sinänsä ehkäsyneuvontaa.. et mun mielest se menee vähä kauas et se on Väestöliiton, joka tekee sitä kyllä mut sen sijaan niinku jos ajattelee et mistä niinkun homo, lesbo, bi nuori löytää asiallista tietoa ehkäisystä niin eihän semmosii hirveesti kyllä oo. et mitä netissä on se aika pintapuolista ja etupäässä heteronäkökulmasta että ja sit se et mihin kaikkiin sivustoihin voi luottaa ja mistä voi olla varma et se on oikeesta tietoa et sikäli ei mikään huono ajatus et vois olla tämmönen tietonurkka myös seksuaalivalistusta.” (S)

Sosiaalityöntekijä piti hyvänä ajatuksena purkaa erilaisia stereotyyppioita. Esimerkiksi miesparin seksiin liitetään yleensä anaaliseksi, mikä ei kuitenkaan ole niin yleistä, kuin mitä oletetaan. Tätä ei kuitenkaan nuori välttämättä tiedä, mikä voi ladata häneen paineita. Sosiaalityöntekijä sanoi ”*siit voi tulla nuorelleki aikamoisia paineita niinku että pitääks mun heti ekalla kerralla*” (S). Sosiaalityöntekijä piti seksiäkin tärkeänä aiheena, josta on järkevää tuottaa sivuille materiaalia.

”ilman muuta joo, se olis mun mielest ihan koska se on toki semmonen kysymys mikä nuoria varmasti mietityttää. siis ensinnäkin se et jos ei oo ikinä niinkun itse harrastanu seksiä mut kuitenkin se seksin harrastaminen vähä kiinnostaa niin olishan se kiva tietää mitä sitä on lähössä tekemään - - et kylhän se luonto tikanpojan puuhun ajaa [naurahtaa] mutta et oishan se silti kiva et ois vähän niinku tiedossa et mitä tapahtuu” (S)

Sosiaalityöntekijän mielestä seksin käsittelemisessä huomio tulee kiinnittää siihen, missä tarkoituksessa ja millä tyylillä seksitietoa välitetään. Hänestä olisi tärkeää korostaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Eri seksiasentojen listaamisen sijasta sosiaalityöntekijä pitää tärkeämpänä kertoa, että jokainen voi valita oman suosikkiasentonsa ja seksin harrastamisen tavan ihan itse eikä toisen asettamiin ehtoihin tarvitse suostua.

6.2.1.3 Yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset asiat

Nuorten ehdotukset tieto-osuuteen vaihtelivat seksuaalivähemmistöihin kuuluvien ihmisten henkilökohtaiseen elämään liittyvistä asioista yhteiskunnalliseen, jopa maailmanlaajuiseen tilanteeseen. Olin ennen haastatteluja tutkinut muiden Setan jäsenjärjestöjen sivuja, ja joissain niissä oli kerrottu myös erilaisia seksuaalivähemmistöihin liittyviä lakeja. Haastattelujen kulusta riippuen (silloin kun nuorten oli vaikea keksiä ehdotuksia) kysyin muutamilta nuorilta, mitä mieltä he olisivat joidenkin lakien mainitsemisesta nuorten nettisivuilla. Kolme haastateltavaa, joiden kanssa laeista keskusteltiin, pitivät lakeja hyvänä lisänä nettisivuille. Yksi toivoi jopa lakipykälää. Nuoret ehdottivat kuhunkin lakipykälään ”suomennoksen”, jossa selitettäisiin, mitä laki käytännössä voi tarkoittaa. Eräs haastateltava ehdotti lakien lisäksi aihetta siitä, miten eri uskonnot suhtautuvat homoseksuaalisuuteen.

Aktivoivassa otteessani on toki se riski, että haastateltavat vastasivat niin kuin ajattelivat minun haluavan heidän vastaavan. Kuitenkin kaksi haastateltavaa ehdotti oma-aloitteisesti lyhyttä historiikkia tai aikajanaa, jossa tulisi esiin Suomen, Euroopan ja muiden maiden suhtautuminen homoseksuaalisuuteen historian kuluessa. Toinen haastateltavista sisällytti ehdotukseensa lakien mainitsemisen, eli historiikkiin tai aikajanaan liittyisi olennaisesti myös

lakien säätäminen eri maissa. Myös Seppä (2006: 61) havaitsi pro gradu -tutkielmassaan, että vakiintuneen identiteetin vaiheessa olevia kiinnosti ulkomaiden lainsäädäntö ja miten eri maat erosivat lainsäädännön osalta.

Sosiaalityöntekijä piti edellä mainittuja ehdotuksia tärkeinä ja mielenkiintoisina, mutta huomautti, että juristin tehtävät on pidettävä niistä erillään.

”kyl se on tärkeätä tietoa. et ei se mitään kauheen yksityiskohtasta sinne ei pysty laittamaan koska se on kuitenkin aina juristin hommaa niinku antaa semmosta tapauskohtasta neuvontaa” (S)

Henkilökohtaisissa asioissa pohdittiin kaapista ulos tulemista ja sen käsittelyä nettisivulla. Kun käsitellään homo- ja biseksuaalien seksuaali-identiteetin muotoutumista, käytetään usein termejä itsensä hyväksyminen, kaapissa oleminen ja ulostulo. Kaapissa oleminen tarkoittaa sitä, että henkilö ei ole kertonut seksuaalisesta suuntautumisestaan. Ulostulolla voidaan tarkoittaa kahta asiaa: itsensä tunnistamista ja hyväksymistä homo- tai biseksuaalina sekä kertomista omasta suuntautumisestaan muille. Ulostulo on vaiheittainen prosessi, sillä usein omista tunteistaan kerrotaan ensin lähimmille ystäville ja sen jälkeen vaiheittain uusille tuttavuuksille. Näin prosessin voidaan sanoa olevan myös päättymätön. (Nissinen 2006: 138-139.) Tämän toi esiin yksi nuorikin.

”et siis siel vois selittää jotenki sen että se on homoille sellanen siirtymäriitti tavallaan, et se on tärkeä asia elämässä - - et kaikki ei ees tajuu sitä että tulee ja sit ne tietää et joo se on homo nii ei ne tajuu sitä et se joutuu tulemaan kaapist ulos joka päivä” (H4)

Erään nuoren kommentin tulkitseminen on haasteellista, koska en haastattelutilanteen kulun takia ehtinyt ja tilanteen jälkeen muistanut kysyä, mitä hän kommentillaan tarkoitti.

”sivulle joku tietosivu tai jotain jos tullaan kaapista ettei sit vaa heti oleteta että sä saat jonkuu vitun kumppanin” (H4)

Kommentti kertonee jostakin syvällisemmästä sanomasta. Haastateltava voi viitata siihen, että seksuaalivähemmistöihin kuuluvien voi olla hankala löytää seurustelukumppani, vaikka yleinen oletus olisi toinen.

Myös vanhemmat otettiin huomioon joissakin haastatteluissa. Yksi ehdotus oli ”tietopläjäys” vanhemmille, ”sit jos joku lapsi haluaa tulla ulos ni se voi antaa sen sivuston et lue se” (H4). Lisäksi eräs nuori ehdotti keskustelupalstalle vanhemmille tarkoitettua vertaistukea.

Vanhemmille omasta seksuaalisesta suuntautumisesta kertominen on usein iso askel sekä nuorelle itselleen että hänen vanhemmilleen. Moni seksuaalivähemmistöön kuuluva harkitsee tarkkaan, kenelle kertoo omasta seksuaalisesta suuntautuneisuudestaan. Jotkut elävät koko elämänsä puoliksi kaapissa niin, että kertovat asiasta ystävilleen, mutta eivät vanhemmilleen tai kertoo vain toiselle vanhemmalleen. Joskus omia vanhempiaan halutaan suojella. Yleensä vanhemmille tullaan ulos siinä vaiheessa, kun ollaan seurustelusuhhteessa tai muuttamassa kotoa pois, jolloin pelko hylätyksi tulemisesta ei ole niin voimakas (Ivalahti 1997: 113).

Sosiaalityöntekijä kertoi, että vanhempainopasta päivitetään juuri Setan nuorisotyön koordinaattori Anders Huldénin kanssa, ja mielti, että sen voisi laittaa myös nettiin. Näin ei tarvitsisi tehdä erikseen vanhemmille ”tietopläjäystä”.

6.2.1.4 Stereotyyppien rikkominen

Ennakkoluulot ja stereotyyppit ja etenkin niiden rikkominen tulivat haastatteluissa esiin moneen kertaan. Ne haluttiin sisällyttää myös nuorten nettisivuun. Fiktiiviset henkilökuvaukset ovat esimerkki tästä. Myös yhden nuoren kommentti ”*sellaiset oikeat, ei stereotyyppiset tarinat vois olla ihan jees*” (H6) voisi kertoa siitä, että stereotyyppioita ja ennakkoluuloja halutaan poistaa. Parissa haastatteluissa pohdittiin median antamaa roolia; miten se näyttää seksuaalivähemmistöön kuuluvia ihmisiä, millaisia hahmoja tv-sarjoissa ja elokuvissa on ja kuinka todenmukaisen kuvan median kautta saa seksuaalivähemmistöistä ja niihin kuuluvista ihmisistä.

Rossin (2003: 156) mukaan suomalaisissa ja etenkin ulkomaisissa elokuvissa ja televisiosarjoissa homot ja lesbot ovat olleet jonkin verran näkyvissä. Näissä homous, lesbous ja heterous esitetään keskenään samanarvoisina. Kuitenkin niissä jotkut homo- ja lesbohahmot on rakennettu hyvin stereotyyppisiksi. Jos ihmisten tuttavapiiriin ei kuulu ainoatakaan seksuaalivähemmistöihin kuuluvaa henkilöä, voi ainoa niitä käsittelevä taho olla media. Sen yksipuoliset homo- ja lesbokuvaukset antavat seksuaalivähemmistöihin kuuluvista henkilöistä varsin harhaanjohtavan kuvan, jota haastateltavat nuoret halusivat korjata. Kuten heterot, myös homoseksuaalit ovat omanlaisia persooniaan eivätkä kaikki homot ja lesbot ole stereotyyppiensä kaltaisia.

6.2.2 Vertaistuki

Melkein jokaisessa haastattelussa nuoret pohtivat sitä, millaista seksuaalivähemmistöjen elämä oikeasti on. He pitivät tärkeänä saada aiheesta kirjoituksia myös nettisivulle. Eräs

haastateltava mainitsi kaapista ulos tulemisen eli varsin oleellisen asian seksuaalivähemmistöihin kuuluville. Heteroiden ei tarvitse tulla kaapista ulos, mutta seksuaalivähemmistöihin kuuluville ihmisille se on jokapäiväistä.

”mun mielestä siellä pitäis selittää että yleensä kaikki homot, lesbot blaa blaa pitää tulla kaapista ulos jota heterot eivät tarvi tehdä” (H4)

Samainen nuori toivoi *”juttua heteroseksuaalisuudesta”* (H4). Ehdotus on sinänsä yllättävä, koska oikeastaan kaikki, mitä seksuaalisuudesta yleensä esimerkiksi koulussa puhutaan, viittaa heteroseksuaalisuuteen. Ehdotuksen pohjimmaista tarkoitusta ei pysty haastattelun perusteella sanomaan, sillä se oli heitto muiden seassa, johon minä en ymmärtänyt tarttua. Nuori kuitenkin puhui haastattelussaan siitä, miten seksuaalivähemmistöihin kuuluvat joutuvat tulemaan *”kaapista ulos”* päivittäin, kun taas heterot eivät. Ehdotus voi tarkoittaa sitä, miten heterojen elämä eroaa homo- ja biseksuaalien elämästä tässä yhteydessä tai toisaalta, mitä samaa niissä on.

Pari haastateltavaa toivoi *”tarinoita oikeasta elämästä”* (H4), missä olisi selitettynä seksuaalivähemmistöön kuuluvan ihmisen kokemus omasta ulostulostaan itse ja miten muut siihen suhtautuivat. Tarinoiden toivottiin olevan erilaisia, koska ihmiset ottavat tiedon vastaan eri tavoin.

”ei vaan kaikis se että kaikki vihas mua ja hylkäs mut ja yhyy eikä mitää vaa sellasia et kaikki otti sen tosi hyvin, tosi ihania ihmisiä vaan et erilaisis yhteisöissä ihmiset varautuu eri tavalla” (H1)

Yksi haastateltava lähestyi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen todellista elämää ongelmien ja selviämiskeinojen kautta.

”mietin kyl kans että jos ois joku sellanen et tyypillisiä ongelmia mitä voi kohdata koulussa, harrastuksissa, vanhempien kanssa ja niin edelleen ja niihin jotain hyviä selviämiskeinoja - - ” (H3)

Vaikka kyseinen nuori ei itse näkisi vähemmistöön kuuluvien ihmisten elämää ongelmallisena, yleinen puhe seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä voi kuulostaa siltä. Tämä tarttuu ja kuuluu yksittäisten ihmisten puheissa. Useasti kun seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien ihmisten elämää tarkastellaan, otetaan esiin se, millaisia ongelmia he voivat kohdata ihmissuhteissaan, koulussa, työpaikalla ja syrjitäänkö heitä edelleen em. paikoilla uusista syrjinnän kieltäneistä laista ja suosituksista huolimatta. Harvemmin kuulee vähemmistöjen elämää lähestyttävän siitä näkökulmasta, että he ovat aivan tavallisia ihmisiä.

Vertaistuki tuli nuorten vastauksissa esille joko suoraan tai epäsuorasti. Esimerkiksi chatia ehdottaneen nuoren mukaan chatissa ”voisi keskustella muiden sateenkaarevien ihmisten kanssa sujuvammin ja vapaammin kuin Setan foorumilla, kai se laskettaisiin siksi vertaistueksi” (H3). Epäsuoria ilmaisuja vertaistuesta oli enemmän. Ne ovat kuitenkin tulkittavissa nuorten vastauksissa.

M: Sanoit tossa että tuo HeSetan foorumi voisi olla monelle hyödyllinen. Osaatko perustella sitä yhtään?

H2: Kaikilla ei ole yhtä paljon sateenkaarikavereita, joten ihmisten tapaaminen netissä toisi tunnetta siitä ettei ole niin erilainen. Toisilta sateenkaarinuorilta voi saada erilaista tukea. Esim aivan ihanan, tukevan ja läheisen heteroystävän voi olla vaikea antaa neuvoa kaapista tuloon, sillä kaapista perheelle tulleenkin voi olla vaikea neuvoa muita asiassa. Jos foorumilla olisi rohkaiseva, ystävällinen ilmapiiri se toimisi hyvin sellaisena yhteisönä, jollaisia yhteisöjä ihmiset tarvitsevat.

Haastatellut nuoret mainitsivat ehdotuksissaan usein vertaistuen, mutta olivat itse käyttäneet internetiä vertaistuen hakemiseen vaihtelevasti. Yksi haastatelluista sanoi, ettei internetistä ole löytynyt vertaistukea, kaksi chattejä käyttänyttä eivät kommentoineet, antoivatko chatit heille kaipaamaansa vertaistukea. Näiden kahden vastauksia lukuun ottamatta aineistosta voi tulkita suoraan, että haastateltavat olivat käyttäneet tai käyttävät itse internetiä vertaistuen hakemiseen melko vähän. Niukan vertaistuen hakemisen taustalla voi olla joko se, ettei vertaistuen saanti internetissä ole laadukasta. Esimerkiksi keskustelufoorumeilla tai chateissa käyty keskustelu voi olla hiljaista tai jotakin muuta kuin mitä haastateltavat kaipaavat. Vertaistuen etsiminen internetistä vaikkapa chatin kautta voi jostakin nuoresta tuntua myös nololta, jolloin se halutaan mieluummin jättää sanomatta tai vähätellä sen roolia. Yksi syy voi olla myös se, että haastateltavat asuvat pääkaupunkiseudulla ja sen läheisyydessä, jolloin voi olettaa, että he tapaavat seksuaali- (ja sukupuoli)vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä reaali maailmassakin. Tällöin vertaistukea ei välttämättä tarvitse hakea niin paljon internetistä. Esimerkiksi yksi nuorista ei ollut hakenut vertaistukea internetistä, koska hänellä on paljon sateenkaarikavereita.

6.2.3 Tiedottaminen

Jotkut nuorten ehdotukset voi lukea tiedottamiseksi. Näitä voisivat olla tapahtumakalenteri, mainostus nuorten ryhmästä ja linkit erilaisille sivuille. Sivuja, joihin linkkejä toivottiin, olivat Seta, Transtukupiste, ranneliike.net, quiser, erilaiset sateenkaarijärjestöt, Voltti-lehti, Dtm, Happi ja irc-gallerian homoyhteisö. Ranneliike.net on homoille ja heidän ystävilleen

suunnattu nettisivusto, joka sisältää keskustelufoorumin lisäksi runsaasti tietoa seksuaalivähemmistöihin liittyvistä uutisista (myös ulkomaiden uutisia), tapahtumista jne. Voltti-lehti on Suomen ainoa hlbt-lehti, jonka ilmestyminen tosin loppui kesällä 2009. Dtm on Helsingissä sijaitseva seksuaalivähemmistöille suunnattu yökerho, jossa toimii päivisin kahvila. Irc-galleria on Suomen suurin nettiyhteisö, jonka kautta voi pitää yhteyttä ystäviin, löytää uusia tuttavuuksia, pitää blogia, lisätä kuvia, perustaa yhteisöjä ja liittyä muiden perustamiin yhteisöihin (Irc-gallerian internetsivut 2009). Irc-galleriassa on monia nuoren ehdottamaan ”homoyhteisöön” luokiteltavissa olevia yhteisöjä. Qruiser on Pohjoismaiden suurin keskusteluverkosto seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville ja samanhenkisille ihmisille. Sinne voi laittaa kuvia itsestään, pitää päiväkirjaa, perustaa tai liittyä muiden perustamiin klubeihin ja käydä katsomassa muiden sivuja. Qruiserin mainitsi kolme haastattelemaani nuorta, joista yksi mainitsi sen vertaistukipaikakseen. HeSetan nettisivuilla on tällä hetkellä linkit Setaan, Transtukupisteeseen ja ranneliike.netiin sekä useisiin eri sateenkaarijärjestöjen sivuihin.

Tapahtumakalenteria toivottiin monesti, ja myös sosiaalityöntekijä piti sitä tärkeänä. Tulkintojeni mukaan nuoret toivoivat siihen sekä HeSetan sisäisiä että ulkoisia tapahtumia, ei kuitenkaan ulkomaiden tapahtumia.

”tapahtumakalenterin avulla saisi tietää ylimääräiset tapahtumat ja jos nuorten ryhmää ei jostain syystä pidetä” (H6)

”sellain missä ei tarvi olla niit ulkomaalaisia praideja koska kuka lähtee jonnekin vitsin...” (H5)

Tapahtumakalenterin suosio oli odotettavissa, koska siitä keskusteltiin myös harjoitteluni aikana tekemissäni kartoituksissa. Sepän (2006: 61) pro gradun tulosten mukaan sekä hahmottamisvaiheessa että vakiintuneen identiteetin vaiheessa olevat kaipasivat tietoa erilaisista tapahtumista. Kuten vertaistuen puolella, myös tässä voisi ajatella nuorten haluavan tutustua muihin seksuaalivähemmistöihin kuuluviin nuoriin. Useiden haastateltavien nuorten vastauksissa käykin ilmi tarve tavata muita seksuaalivähemmistöön kuuluvia nuoria. Ei-heteroseksuaaliset nuoret pitävät tärkeänä löytää muita samankaltaisia nuoria oman itsemäärittelyn kannalta, mutta myös sitoakseen pari- ja ystävyysuhteita (Lehtonen 2003: 193).

Yksi ehdotus liittyi nuorten ryhmän mainostukseen. Nuori ehdotti, että *”siihen samalla kun on se nuorten ryhmä nii vaikka ohjaajista kuva ja alle nimi ja sitte lyhyt selitys itsestänne”* (H1). Sosiaalityöntekijän mielestä tämän voisi toteuttaa vaikka heti, koska se ei ole mitenkään iso työ. Pari nuorta toivoi myös kuvia Hapesta.

6.2.4 Viihde

Jokaisessa haastattelussa tuli esille ehdotuksia, jotka voidaan lukea viihteeksi. Eräs nuori ehdotti listaa sateenkaarteemaisista kirjoista ja elokuvista ja niiden arvosteluista, mikä tuli esille harjoittelun aikanakin. Hän kuitenkin pohti päivittämisen ongelmaa ja sitä, kuka arvosteluja tekisi. Joidenkin nuorten mielestä aihe olisi sopiva keskustelupalstalle, johon nuoret voisivat listata omia suosikkikirjojaan ja -elokuviaan. Yksi ehdotus koski myös *”juttua sateenkaarihahmoista tv-sarjoissa/elokuvissa ja sateenkaarielokuvissa”* (H2). Kysyin myös innostuksesta lähettää sivulle runoja, novelleja tai muita vastaavia ja niitäkin ehdotettiin laitettavaksi keskustelupalstalle. Se ei kuitenkaan virittänyt kummempaa kiinnostusta, joten se ei luultavastikaan kiinnostanut nuoria kovinkaan paljon.

Sosiaalityöntekijän mielestä kirja- ja elokuvaolistat ovat *”aina hyviä, koska ne ei vaadi semmosta jatkuvaa päivitystä et ne ei sieltä mihinkään katoa”* (S). Sen sijaan jos ajatuksena olisi päivittää säännöllisesti jotain aiheeseen liittyvää, se olisi vaikeammin toteutettava. Jos sellainen kuitenkin halutaan, sosiaalityöntekijä peräänkuulutti ajankohtaisia elokuvia ja tv-sarjoja seuraavia nuoria kirjoittamaan niistä juttuja.

Gallupia ehdotettiin niin harjoittelun aikana kuin nytkin. Erään nuoren mielestä kysymyksen ei tarvitse joka kerta liittyä seksuaalivähemmistöihin.

”sit sinne se galluppi että kerran kuukaudessa vaihtuva kysymys mut ei silleen että aina se liittyis homojuttuihin vaan johonkin ajankohtaiseen juttuun” (H1)

Lisäksi kaksi haastateltavaa ehdottivat nuorten sivuille blogia. Toisen haastateltavan mukaan sitä voisi pitää *”joku tyylikäs homo/lesbo/tran/bisse/joku”* (H2). Hän viittasi harjoitteluni aikaiseen keskusteluun ja mainitsi tyylineuvontaidean, ei *”mitään hirveän tosikkoja vaan juttua kieli mukavasti poskessa”* (H2). Tyylineuvonta ajateltiin harjoitteluni aikana keskustelupalstalle, mutta nyt nuori yhdisti sen blogin pitämiseen.

Sosiaalityöntekijä suhtautui blogiin myönteisesti, jos siihen löytyisi esimerkiksi nuorten ryhmästä kirjoittaja. Hänen mukaansa nuorten ryhmäläisiltä voi kysellä, onko blogin pitämiseen innostusta tai kysyä, tietääkö kukaan mitään hyvää blogia, jota kannattaisi linkittää. Sosiaalityöntekijän mielestä sitä ei pitäisi kehittää vain sen itsensä takia, siksi, että niin monella muullakin on se ja se on muodikas. Olin havaitsevinani tätä myös toisen nuoren puheessa, kun nuoret heittelivät ehdotuksia:

”ja sit joku ihme - - ihme blogi systeemi vaikkapa” (H4)

Nuori ei jatkanut kommenttiaan sanomalla, kuka blogia voisi pitää. Se jäi yhdeksi lentäväksi lauseeksi, mikä herättää ajatuksen, että blogi voisi olla kiva nuorten sivuilla, koska niin moni pitää sitä. Tällöin se olisi sivuilla väärässä tarkoituksessa.

6.2.5 Muut

Seuranhakupalvelu tuli esille yhdessä haastattelussa ja sitä ehdotettiin myös harjoitteluni aikana. Ehdotus saattoi olla puoliksi vitsiksi tarkoitettu, ja koska netti on täynnä niitä, se ei tule toteutukseen. Tästä keskustelin sosiaalityöntekijän kanssa jo harjoitteluni kehittämistehtävää tehdessä.

Lisäksi palautelaatikkoa ehdotettiin kerran. Sinne voisi lähettää palautetta ja parannusehdotuksia.

6.2.6 Mahdolliset toteutusmuodot

Haastatteluissa tuli esille ehdotuksia, jotka toimivat ikään kuin edellä mainittujen ideoiden toteutumistapana. Näitä olivat keskustelupalsta, chat, kysymys-vastaus -palsta ja liveryhmät. Kolme ensimmäistä tulivat esiin joissakin nuorten haastatteluissa ja viimeinen sosiaalityöntekijän haastattelussa. Halusin tarkastella näitä muista erikseen, sillä näissä neljässä ehdotuksessa mahdollistuvat kaikki edellä mainitut teemat. Niissä voi antaa tai saada vertaistukea ja tietoa, ne voivat olla viihdettä, niiden kautta voidaan hoitaa tiedottaminen. Kysymys-vastaus -palstaa ehdottanut nuori tarkoitti palstaa kuitenkin tulkintojeni mukaan enemmän tiedon ja mahdollisesti vertaistuen jakamiseen. Kaksi ensimmäistä ehdotusta viritti paljon keskustelua ja niihin liittyikin monia sekä hyviä että huonoja puolia. Liveryhmistä ja kysymys-vastaus -palstasta - sen tuttuudesta huolimatta (onhan kysymys-vastaus -palstoja useimmissa lehdissäkin) - ei ole kirjallisuutta.

Tehdessäni kehittämistehtävääni nuorten tulevan nettisivun kartoittamisesta harjoittelun aikana nuorten ensimmäisiä toiveita oli chat. Nyt se ei saanut enää kannatusta kuin yhdeltä nuorelta. Vapaa-aikatutkimuksesta saatujen tulosten mukaan chattaily ei ole kovinkaan yleistä, sitä harrasti usein noin 30 prosenttia 15 - 34-vuotiaista (Melkas 2004: 33). Myös Joensuu sai opinnäytetyössään samankaltaisia tuloksia eli nuoret käyttivät chat-palveluja vähän (Joensuu 2007: 60-61).

Erillinen keskustelupalsta herätti kiinnostusta sekä harjoittelun aikana että nyt opinnäytetyötä tehdessä. Nuoret epäilivät, ettei chat tavoittaisi montaa ihmistä yhtä aikaa, mutta chatin kannalla oleva nuori luotti siihen, että kun sana leviää, se voisi tavoittaakin osallistujia. Keskustelupalstan hyöty chatiin verrattuna on se, että kirjoituksia pystyy katsomaan myöhemmin ja näin pysyä perillä siitä, mistä keskustellaan. Chatia ehdottanut nuori taas sanoi, että siellä ihmiset voisivat *”keskustella muiden sateenkaarevien ihmisten kanssa sujuvammin ja vapaammin kuin Setan foorumilla”* (H3)

Eräs nuorista piti HeSetan nuorten sivuille foorumia hyvänä ajatuksena, koska sen kautta toiset nuoret voisivat saada vertaistukea. Hän huomautti, ettei kaikilla ole paljon *”sateenkaarikavereita”* (H2), joten muiden seksuaalivähemmistöihin kuuluvien ihmisten tapaaminen toisi tunteen, ettei ole niin erilainen. Haastateltavan mielestä *”melkein aina kaikki mahdollisuudet sateenkaariyhteisölle kokoontua, kommunikoida ym ovat positiivisia”* (H2). Myös chatia ehdottanut nuori viittasi vertaistukeen.

HeSetan sosiaalityöntekijä pohti keskustelufoorumin kannattavuutta. Hän viittasi Setan keskustelufoorumiin, jossa keskustelu on hyvin hiljaista. Yksi mahdollisuus toki on, että keskustelu toteutuisi muualla kuin HeSetan sivuilla.

”se on ihan kehittelemisen arvoinen asia et sitä voi miettiä miten sen vois toteuttaa tai sitten just jos jonnekin tavallaan vaikka irc-galleriaan tai jonnekin mitä nuoret jo valmiiksi käyttää nii jos sinne menis jotenkin niinku tavallaan vierailemaan” (S)

Sosiaalityöntekijä ei siis tyrmännyt keskustelufoorumia täysin. Hänen mielestään sitä voi kokeilla, jos nuorilla kerran on sellainen toive. Hän toi kuitenkin esiin moderoinnin ongelman.

”siis se riippuu vain siitä, miten se sitten saadaan.. onks se vapaaehtoinen moderaattori vai onko se sitten palkallinen työntekijä, miten.. siitähän se on enemmältikin kiinni siitä moderoinnista et jonkuu sitä pitää valvoa sitä keskustelua” (S)

Toisaalta myös keskustelupalsta sai hyvien puolien lisäksi kritiikkiä osakseen myös nuorilta. Eräs nuorista oli kyllästynyt foorumeihin niiden ainaisten tappeluiden takia.

”foorumeissa aika nopeasti kärjistyy ihmisten tarve olla aina oikeassa, huonot taidot väitellä sivistyneesti, se että netissä ei kuule äänensävyjä ja toista on helpompi loukata kun ei näe häntä” (H2)

Keskustelupalstan yksi suurimmista ongelmista lienee häiriköinti. Joskus heitot voivat olla seksuaalispainotteisia ja eräs nuori ehdottikin k-18 puolta. Sosiaalityöntekijä piti tätä ajatusta ongelmallisena.

”mun mielest se ei oikeen kuulosta hyvältä ajatukselta. sit kun kaiken kaikkiaan HeSetan sivulla k-18 alue niin.. ei välttämättä ja vielä vähemmän nuorten sivustolla. - - se jotenki välittää semmosta jotenkin signaalii, jos vaikka jotkut vanhemmat menee tyyliin kattoo sitä nuorten sivustoa niin k-18.. siit tulee semmonen mielikuva et jaa et se on semmonen virtuaalinen dark room missä jotain kamalia tapahtuu sitten et niinku ei se anna hyvää vaikutelmaa” (S)

Sosiaalityöntekijä muistutti lisäksi, ettei K-18 alue poistaisi valvonnan vastuuta, vaan keskustelua pitäisi kuitenkin moderoida. K-aluea ehdottanut nuori ehdotti myös k-18 alueeseen liittyen kirjautumisjärjestelmää, jossa kysyttäisiin henkilön sosiaaliturvatunnusta. Näin alle 18-vuotias ei pääsisi kirjautumaan k-18 puolelle. Sosiaalityöntekijä piti tätä liian vaativana ja kalliina ratkaisuna. Hän kuitenkin piti rekisteröintiä hyvänä ajatuksena, jos keskustelufoorumi toteutuu. Sosiaalityöntekijän mukaan olisi hyvä, jos kirjoittaminen vaatisi rekisteröitymisen, koska *”yleensä ne keskustelualueet missä ei vaadita minkäänlaista rekisteröitymistä ni ne on sit täynnä sitä mitä nyt ei välttämättä kaivata materiaalia”* [naurahtaa] (S).

Lisäksi foorumille ehdotettiin nuorten ryhmän omaa keskustelupalstaa. Eräs nuori ajatteli, että sen kautta uudet kävijät pystyisivät helposti kysymään asioita nuorten ryhmästä. Tällä hetkellä osa nuorten ryhmän vetäjistä vastaa sähköpostitse tullessiin viesteihin, mutta haastatteluun osallistunut nuori piti nuorten ryhmän omaa keskustelupalstaa parempana ideana kuin kysyä sähköpostitse. Erään nuoren kommentti *”ja sit sinne ois ihan kiva jos sinne saatais vaikka nuryn (nuorten ryhmän, haastattelijan huomautus) oma keskustelupalsta ku on muitaki..”*, johon hän hetken päästä lisää: *”vetäjät voi olla siellä valvojia ja.. kaikkee muuta sellasta”* (H4) ei kuitenkaan valaise sitä, mitä nuorten ryhmän oma keskustelupalsta pitäisi sisältää. Muunlaisia syitä keskustelupalstan tarpeeseen ei suoraan tullut.

Sosiaalityöntekijän mukaan nuorten ryhmän oma keskustelupalsta voisi olla toimiva idea, ja hän piti mielekkäänä sitä, että *”nuorten ryhmän vetäjät pääsis itse sitä sit päivittämään”* (S). Hän pohti myös sitä, olisiko keskustelupalstan toteuttaminen järkevämpää irc-galleriassa kuin että se olisi erikseen HeSetan sivuilla. Hän viittasi tällä siihen, että jos nuoret muutenkin käyttävät irc-galleriaa. Oleellista kuitenkin on laittaa keskustelupalsta sellaiseen paikkaan, mistä myös uudet kävijät löytävät sen.

Keskustelufoorumin ja chatin vaarana on häiriköinti ja se, että siellä käyty keskustelu on hiljaista. Nämä ovat osittain myös kysymys-vastaus -palstaan liittyviä ongelmia. Sosiaalityöntekijä otti esiin sähköiset ryhmät, joissa tarkemmin rajattu ryhmä kokoontuisi tietyssä aikana.

”sit pitäis vähä miettiä et kannattaako perustaa uutta keskustelufoorumia vai onks se ihan joku muu. esimerkiks semmoset niinku sähköset ryhmät vois mun mielestä olla aika toimiva vaihtoehto et siin on se tietty porukka joka esimerkiks tiettyyn aikaan viikosta aina kokoontuis keskustelemaan” (S)

Sosiaalityöntekijä viittasi myös keskustelufoorumin vanhoihin viesteihin, kun keskustelu jää laahaamaan. Foorumilla pitäisi olla joku, joka herättelisi keskustelua. Sosiaalityöntekijä arveli sähköisten ryhmien olevan ajankohtaisempia ja reaaliaikaisempia. Lisäksi keskustelua olisi helpompi valvoa, kun paikalla olisi joku tietty vastuhenkilö. Hänen mukaansa sähköisistä ryhmistä voisi olla tarvetta maakunnissa asuville. Hän perusteli sähköisten ryhmien tarpeellisuutta myös turvallisella vetäjällä.

”nii must olis ainaki kiva ainaki yhden tai ehkä kaks eri teemasta jotain semmosta ryhmää sais. lähinnä siis just se.. jos se ei oo Helsingin seudun näkökulmasta ehkä niin tärkeitä mut kun sitte tulee paljon noita puheluita ja muita maakunnista. - - mut et tota jotenki must vaan tuntuu et tuolla niinkun maakunnissa olis aika paljonkin tarvetta semmoselle vertaistuelle ja se vois niinkun tutustua ihmisiin ja keskustella, vaihtaa ajatuksia et niinku tavallaan olis se tietty ryhmä joka kokoontuu eikä vaan silleen että jollekin keskustelupalstalle lähettää vaan jonkuu viestin ja sitte joku kuka tahansa voi sit kommentoida mitä hyvänsä. tossakin tavallaan sellanen turvallinen ryhmä jossa olis vetäjä, ohjaaja” (S)

Sosiaalityöntekijä arveli, että sähköiset ryhmät tavoittaisivat eri porukkaa kuin sitä, joka käy nuorten ryhmässä. Nuorten ryhmässä käyvillä *”on tavallaan se vertaistuki täällä ja on ehkä jollain lailla pidemmällä asioissa ku sitte ne jotka tulis sinne sähköisiin ryhmiin” (S)*. Hänen ajatuksenaan oli, että sähköisiin ryhmiin tulisivat yksinäisemmät ihmiset, joilla ei ole samanikäistä seuraa lähellä ja jotka ehkä kuvittelevat olevansa paikkakuntansa ainoa seksuaalivähemmistöihin kuuluva henkilö. Hänen ajatuksessaan voisi olla perää, sillä kaikki haastattelemani nuoret asuivat pääkaupunkiseudulla ja kaksi heistä painotti enemmän HeSetan nuorten ryhmää vertaistuen saamisen mahdollistajan ja lisäksi yksi nuorista kommentoi ystäväpiirinsä olleen alun perin sateenkaarinen, joten *”sateenkaarivertaistukea saa jo valmiiksi” (H2)*.

Sosiaalityöntekijän mukaan sähköiset ryhmät on tarkoitus suunnata myös muillekin kuin nuorille. Tällaiset liveryhmät eivät ole mikään uusi kokeilu, sillä esimerkiksi Tukinetissä toimii sellaisia.

6.3 Nuorten internetin käytöstä

Kuten luvun alussa mainitsin, kysymykset nuorten internetin käytöstä eivät tuoneet uusia ajatuksia internetsivujen suunnitteluun, vaan vahvistivat koko Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeen tarpeellisuutta. Esittelen kuitenkin haastateltavien netin käyttöön liittyvät vastaukset lyhyesti.

Haastateltavien netin käyttö oli samanlaista eri tutkimuksista saatuihin tuloksiin verraten. Vertasin tuloksia pääasiassa Tilastokeskuksen vuonna 2002 tekemän Vapaa-aikatutkimuksen ja Joensuun opinnäytetyöstä saamiin tuloksiin. Haastateltavien nuorten internetin käyttö osui haarukkaan yhdestä tunnista viiteen tuntiin päivässä. Silloin tällöin netissä ollaan kuitenkin kauemminkin. Tutkimuksissa ei ole selvitetty sitä, kuinka monta tuntia nuoret keskimäärin viettävät internetissä aikaa per päivä. Suuntaa antavimman vertauksen antaa Joensuun (2007) opinnäytetyön tulos, että hänen tutkielmaansa osallistuneet yläasteikäiset viettävät internetissä keskimäärin reilun tunnin päivässä (Joensuu 2007: 54).

Kaikki haastattelemanuoret käyttivät internetiä pitkälti samoihin tarkoituksiin. Yleisimmin haastateltavat nuoret käyttivät internetiä yhteydenpitoon (esim. Facebook, irc-galleria, quiser, MSN Messenger), sähköpostiin, tiedonetsintään (esimerkiksi johonkin koulutehtävään tai omaksi iloksi), uutisten lukemiseen sekä erilaiseen viihdekäyttöön (esimerkiksi musiikin kuunteluun, televisio-ohjelmien ja elokuvien katsomiseen). Muut mainitut käyttötarkoitukset liittyivät omien kiinnostuksen kohteiden internetsivuilla vierailemiseen ja niiden lukemiseen. Yksittäisiä mainintoja olivat blogien lukeminen, televisio-ohjelmien tarkistaminen, aikuisviihde ja tiedostojen lataaminen.

Vapaa-aikatutkimuksen mukaan 15 - 34 -vuotiaat käyttävät tietokonetta eniten www-sivujen selailuun ja sähköpostiyhteyden ylläpitoon (Melkas 2004: 33). Myös Joensuun opinnäytetyössä kaikki kyselyyn vastanneet nuoret kertoivat käyttävänsä internetiä tiedonhakuun ja useammat myös surffailivat eli kiertelivät eri verkkosivuilla ilman kummempaa päämäärää (Joensuu 2007: 59). Lisäksi Joensuun tekemän kyselyn mukaan internet on nuorille erityisesti viestintäkanava. Tulokset ovat samansuuntaisia Pelastakaa lapset ry:n tekemän Lapsen ääni 2005-kyselyn kanssa. Internetin kautta pidetään yhteyttä kavereihin eli se on väline suhteiden ylläpitämiseen. (Joensuu 2007: 62.)

7 INTERNETSIVUJEN SUUNNITELMA

Internetsivun suunnitelmaa kootessani olen pyrkinyt ottamaan huomioon ensisijaisesti nuorten ehdotukset peilaamalla niitä tarvittaessa heidän aikaisempaan seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen liittyvän tiedon ja vertaistuen tarpeeseen sekä tarkastelemalla näitä suhteessa teoriaan. Lisäksi suunnitelman tekemiseen on vaikuttanut sosiaalityöntekijän mielipiteet sekä HeSetan työsuohdepalaverissa 26.10 käymämme keskustelu. Punaisena lankana olen pitänyt sosiaalityöntekijän visiota siitä, että nettisivut mahdollistaisivat yksilöllisen avun sekä vertaistuen.

”- - on tärkeätä, että on niinku saatavilla yksilöllistäkin apua ja palvelua silloin kun sitä tarvitsee mut et niinkun ehkä vielä tärkeempänä näkisin kuitenkin sellasen yhteisöllisyyden ja semmosen vertaistuen mitä voi netin kautta saada myös semmosella paikkakunnilla asuvat nuoret, jotka ei pysty esimerkiks käymään paikallisyhdistyksen nuorten ryhmässä” (S)

Tekemäni suunnitelma on kokonaisuudessaan esitetty tässä luvussa. Lisäksi harjoittelun aikana kirjoittamani teksti on muokattu ja se on liitteenä. Se on osa tekemäni suunnitelmaa. Suunnitelma on väljä ja siinä on sisältöjä, joita HeSeta voi tarpeen tullen käyttää hyödykseen. Seuraavaksi esittelen sisällön aiheittain. Luvun lopussa on vielä kooste suunnitelmasta (taulukko 1).

7.1 Prosessin ensimmäisessä vaiheessa kirjoitetut teemat

Olen muokannut harjoitteluni aikana kirjoittamani teemat paremmin internetiin sopivaksi. Teemat muodostuivat sosiaalityöntekijän ehdotusten perusteella, koska hänen mukaansa ne ovat ne perusaihepiirit, josta HeSeta kuin myös muutkin Setan jäsenjärjestöt jakavat tietoa ja mistä HeSetan asiakkaat hakevat tietoa. Sosiaalityöntekijä ei kuitenkaan antanut suoraa ohjetta siitä, miten teemoja tulisi käsitellä.

”sitä voi sitte paljo tarkemmin vielä mieltiä et millä tavalla ne käsitellään ja löytyskö sit jotain muutakin ku nyt vaa kirjoitetaa tälleen vaan faktoja tai kannanottoja joistain asioista et voisko sit käsitellä jollain muulla tavalla” (S)

Muokkaamani teksti sopii internetsivuille sellaisenaan tai osissa. Se riippuu siitä, miten muuten asiallista tietoa tarjotaan sivuilla.

7.2 Seksuaalisuus ja sukupuoliuus

Internetsivuille tulisi sisällyttää monipuolista tietoa seksuaalisuudesta, minkä kautta stereotyyppioita voisi kyseenalaistaa. Seksuaalisuuden lisäksi olisi hyvä olla jotakin perustietoa sukupuolisuuden moninaisuudesta, sillä haastattelujen perusteella kouluissa oli sivuttu ”*hieman seksuaalietiikkaa*” (H6) ja joissakin tapauksissa keskusteltu homoseksuaalisuudesta ja moraalista, mutta sukupuolen moninaisuudesta ei oltu mainittu kenenkään haastateltavan mukaan mitään.

Haastateltavat olivat etsineet tietoa seksuaalisuuteen ja sukupuoliisuuteen liittyvistä termeistä, mutta eivät ehdottaneet sivuille seksuaalisuuteen liittyvien termien purkamista. Ne olisi kuitenkin hyvä laittaa sivuille, koska niistä oli aikaisemmin tietoa etsitty. Yksi haastateltavista kertoi, ettei a- ja panseksuaalisuudesta ole paljonkaan kerrottu missään, kuin ei myöskään androgyyneistä. Tätä voi tulkita niin, että haastateltava oli löytänyt käsitteen määrittelyjä hetero-, homo- ja biseksuaalisuudesta. Uskon tämän olevan yleinen ongelma, sillä harvoin seksuaalisuuden variaatioiden yhteydessä puhutaan a- ja panseksuaalisuudesta.

Seksuaalisuuden moninaisuus on käsitteen laajuudessaan haastava. Sen pilkkominen erillisiin osiin on turhan yksinkertaistavaa, mikä onkin haaste nuorten nettisivulle kirjoitettaessa. Myös yksi haastateltava pohti käsitteiden määrittelyjen ja niiden koko käsittelyn olevan ”*mustavalkoista*” (haastateltavan käyttämä sana).

”kummiskin seksuaalisuus on aika laaja käsite kuvattavaksi käsitteillä a-, bi-, homo-, hetero- ja panseksuaali ja samoin sukupuoli niin niiden monimuotoisuutta oppii käsittelemään paremmin tapausesimerkkien kautta kuin teoreettisena sepustuksena” (H3)

Kategoriointi kuitenkin helpottanee seksuaalisuuden moninaisuuden ymmärtämistä. Pidän hyvänä sitä, että kategoriat olisivat - niiden mustavalkoisuudesta huolimatta - kerrottuna, mutta sen lisänä seksuaalisuutta olisi käsitelty myös tapauskohtaisesti. Perustelen tätä sillä, että kategoriat antavat tarttumapintaa, asiat voivat olla paremmin ymmärrettävissä, kun ne voidaan luokitella. Tapauskohtaiset tarinat taas tuovat esille kategorisoinnin riittämättömyyden ja korostavat seksuaalisuuden kuin myös ihmisyden monimuotoisuutta.

Nuorten ehdotukset painoutuivat pääasiassa seksuaalivähemmistöihin liittyviin asioihin. Haastatteluissa mainittiin harvoin sukupuoli vähemmistöt. Vaikka HeSetan asiakkaisiin kuuluu transihmisiä, heitä ohjataan myös Transtukipisteen palveluihin. Transtukipisteen sivut ovat hyvin monipuoliset, joten mielestäni nuorten nettisivuille riittää esimerkiksi

sukupuolivähemmistöihin liittyvien käsitteiden avaus ja linkit Transtukupisteen ja Potilasyhdistys Trasek ry:n internetsivuille. Näiden molempien linkit ovat tosin jo nyt HeSetan sivuilla, mutta ne voisi tuoda selvemmin esille juuri tähän yhteyteen.

Muutama haastateltava toivoi seksuaalikasvatukseen liittyviä asioita käsiteltäväksi nuorten nettisivulla. Koulujen antamassa seksuaalikasvatuksessa on parantamisen varaa, sillä haastateltavat, jotka mainitsivat koulujen antaman seksuaalikasvatuksen, sanoivat tunneilla käytyjen asioiden koskevan lähinnä heteroja ja kondomin laittamisen harjoittelua. Lisäksi yksi haastatelluista oli etsinyt tietoa homojen seksuaalielämästä.

”no mä oon ettiny - - kaikkia seksuaali- ja seksijuttuja ja jotain tälläsi et miten niistä suojaudutaan ja onko kaikilla homoilla jo syntyessään hiviä ja jotain tälläsi” [naurahtaa] (H5)

On kuitenkin mietittävä, millaisen roolin HeSeta ottaa seksuaalikasvatuksen antajana. Kuten sosiaalityöntekijä sanoi, ehkäisyneuvonta on enemmän esimerkiksi Väestöliiton tehtävä kuin HeSetan. Kuitenkin harvat tahot ottavat huomioon samaa sukupuolta olevien ehkäisyyn. Olisi varmasti ihan tarpeellista kertoa ehkäisystä homo, bi ja lesbo nuorten näkökulmasta.

Seksi ymmärrettävästi kiinnostaa nuoria eikä sinänsä ihme, että siitä haluttiin materiaalia nettisivuille. Samaa sukupuolta olevien harrastamasta seksistä ollaan ehkä epätietoisia, mutta olen sosiaalityöntekijän kanssa samaa mieltä siitä, etteivät kuvat tai seksiasentojen listaaminen ole välttämättömiä. Enemmän tulisi korostaa juuri itsemääräämisoikeutta ja ennakkoluulojen purkamista.

7.3 Eri identiteetin hahmottamisvaiheessa olevien tiedon tarve

Jotta tulevat internetsivut palvelisivat mahdollisimman montaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvaa nuorta, niiden toteuttamisessa on otettava huomioon nuoret, jotka vasta hahmottavat omaa identiteettiään ja nuoret, jotka ovat vakiintuneen identiteetin vaiheessa. Yksi haastattelemani nuorista kuvasi tiedon tarpeen muuttumista seuraavasti.

”ehkä nuorempana etsi jotain varmennusta. Luki niitä eri seksuaalisten suuntautumisten kuvauksia ja foorumia saadakseen mukamas jotain kuvaa sateenkaariyhteisöstä - - Vanhempana sateenkaariyhteisöstä etsii eri tavalla tietoa. Ihan kiinnostuksesta miten muut tekevät/ajattelevat/kokevat

asioita, mutta ei millään lailla oletta että itse kokee asiaa ollenkaan samalla tavalla” (H2)

Haastattelemieni nuorten vastaukset ovat samantyyppisiä Sepän tutkielman tulosten kanssa. Kun omaa seksuaalista suuntautumista aletaan pohtia, on tärkeää saada tietää erilaisista käsitteistä eli mitä tarkoittaa homoseksuaali ja mistä tietää, onko itse homoseksuaali (Seppä 2006: 48). Identiteettikysymyksiin haluttiin saada vastauksia: onko homoseksuaalisuus normaalia ja sallittua, ja paljonko seksuaalivähemmistöön kuuluvia ylipäättäen on (Seppä 2006: 60). Identiteetin hahmottamisvaiheessa haluttiin löytää myös myönteisiä samastumisen kohteita; tavallisten tarinoiden lukeminen ja roolimallien näkeminen oli tärkeää. (Seppä 2006: 49). Vakiintuneen identiteetin vaiheessa tiedontarpeet muuttuivat. Kun alussa kelpasi millainen tieto hyvänsä, nyt tiedontarve oli vähentynyt. Se kohdistui spesifimpiin teemoihin, kuten yhteiskunnallisiin asioihin, lainsäädäntöön, sateenkaariperheisiin ja hedelmöityshoitoihin. (Seppä 2006: 60-62.)

Nettisivuilla olisi hyvä olla ”perustietoa” seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä, mutta myös tietoa joistakin tietyistä asioista tai linkit niiden sivuille. Muokkaamani teksti palvelee pitkälti hahmottamisvaiheessa olevia, joten nettisivulla voisi olla vaikkapa (homo)seksuaalisuuden lyhyt historiikki, josta kävisi ilmi aiheeseen liittyvät lait. Mielenkiintoista olisi myös Suomen lakikehityksen ja asenneilmapiirin vertaaminen esimerkiksi muihin Pohjoismaihin. Eräs nuori toivoi vertailua Suomen ja Euroopan välillä, mutta se voi olla hankalaa, sillä eri Euroopan maat ovat hyvin eri vaiheissa seksuaalivähemmistöihin liittyvässä lainsäädännössä. Samankaltainen ongelma koskee myös sitä, miten eri uskontokunnat suhtautuvat homoseksuaalisuuteen, sillä kuten yksi haastateltavista nuorista mainitsi, eri uskontokuntien sisältäkin löytyy *”sellaisia suuntauksia jotka eivät ole kovin innoissaan homoseksuaaleista”* (H6). Ehkä sivuilla voisi mainita joitakin maita, jotka ovat edistyneet hyvin lakien säätelyssä ja maita, jotka eivät ole ja/tai mainita, miten suurimmat uskonnot suhtautuvat homoseksuaalisuuteen.

Sekä hahmottamisvaiheessa että vakiintuneen identiteetin vaiheessa olevat toivoivat Sepän (2006: 63) tutkielmassa tietoa tavallisten ihmisten elämästä. Tätä toivoi myös jotkut haastattelemani nuoret. Nettisivulla olisi hyvä olla erilaisia kertomuksia etenkin seksuaalivähemmistöihin kuuluvien ihmisten elämästä, ulostulosta ja muiden suhtautumisesta siihen. Tämä voisi toimia vertaistukena ja vähentää seksuaalivähemmistöihin kohdistuvia ennakkoluuloja ja stereotyyppioita. Eräs nuori ehdotti fiktiivisiä henkilökuvauksia, joiden tarkoitus olisi nimenomaan poistaa stereotyyppistä ajattelua homoista ja lesboista. Uskon kuitenkin, että tositarinatkin eroavat toisistaan niin paljon, ettei fiktiivisiä henkilöjä tarvitse keksiä. Kuten Mustolakin mainitsee, lesbot ja homot eivät muodosta mitään yhtenäistä ryhmää, yhteistä heillä on vain se, etteivät he ole heteroseksuaaleja (Mustola 2007: 37).

Kenenkään elämä ei ole samanlaista, ihmiset suhtautuvat toisiin eri tavalla ja myös ihmisten oma asenne eroaa toisistaan. Ihka elävien henkilöiden kertomukset voisivat ehkä paremmin toimia myös vertaistukena kuin keksityt.

Kertomuksia omasta elämästään voisivat kirjoittaa esimerkiksi HeSetan eri ryhmien kävijät. Jos henkilöt kokevat kirjoittamisen hankalaksi, heitä voisi haastatella ja kirjoittaa sen perusteella pieni kooste heidän elämästään.

7.4 Tapahtumakalenteri

Nettisivuilla tulisi olla tapahtumakalenteri, koska nuoret ehdottivat sitä jo harjoittelun aikana. Tapahtumat voisivat ulottua HeSetan omista tapahtumista pääkaupunkiseudun tapahtumiin. Sosiaalityöntekijän ehdotus värikoodien käytöstä voisi olla toimiva ratkaisu erotellessa HeSetan omat tapahtumat muiden tahojen järjestämistä.

”sit varmaan sais jotai semmosii tyylii värikoodeja et pystyis niinku et nää on HeSetan tapahtumii ja sitte niinku muiden tapahtumat muulla värillä ettei tuu sit semmosta sekaannusta että - - et tavallaan sen lomassa kerrotaan minne pitäs ottaa yhteyttä” (S)

Värikoodit voisivat tehdä tapahtumakalenterista selkeämmän, mutta myös kiinnostavamman näköisen.

Eräs nuori kiteytti tapahtumakalenteriin laitettavat menot lyhyesti: *”jos on jotain tärkeätä”* (H5). Yhden nuoren mielestä hyvä tapahtumakalenteri on *”samanlainen ku ranneliikkeen mut paljo parempi”* (H4). En ymmärtänyt kysyä nuorilta, millainen tapahtumakalenteri on parempi kuin ranneliikkeen ja mitkä ovat niitä tärkeitä tapahtumia. Ranneliikkeen kalenterin voi sanoa olevan monipuolinen, sillä se kattaa koko Suomen. Siellä on mainittuna homobaarien karaoket kuin Setan eri jäsenjärjestöjen tapahtumatkin, TV- ja radio-ohjelmat, merkkipäivät ja jopa maailman Pride-tapahtumat. Monipuolisuudellaan se saattaa olla liiankin monipuolinen. Toisaalta koska siellä näkyy pääkaupunkiseudun tapahtumat, ei niiden listaaminen HeSetan sivuille ole täysin välttämätöntä, jos se vaatii liikaa resursseja. Kuitenkin vähintään linkki tai maininta ranneliikkeen kalenterista olisi suotavaa.

7.5 Nuorten ryhmä

Koska nettisivu on nimenomaan nuorille suunnattu, muutama nuori toivoi HeSetan nuorten ryhmän mainostamista. Kuten sosiaalityöntekijä haastattelussaan mainitsi, nettiin olisi helppo laittaa esimerkiksi ryhmän ohjaajista kuva, nimi ja lyhyt selitys, millainen persoona kukin ohjaaja on. Tähän samaan sopisi mielestäni nuorten ehdotuksissa mainittu ”foorumi”, mihin nuorten ryhmän ohjaajat voisivat itse päivittää tulevia nuorten ryhmän tapahtumia ja nuoret kysellä ohjaajilta nuorten ryhmästä. Näin uudet nuoret, ja miksei vanhatkin kävijät, voisivat yhdellä silmäyksellä nähdä nuorten ryhmän ohjaajat, katsoa, mitä nuorten ryhmässä milloinkin tapahtuu ja kysyä tarvittaessa ohjaajilta tietoa nuorten ryhmään liittyen.

Sosiaalityöntekijä pohti, pitäisikö nuorten ryhmän keskustelufoorumi laittaa irc-galleriaan tai muuhun sivustoon, mitä nuoret jo alun perin käyttävät. Koska foorumin tarkoituksena olisi toimia lähinnä ilmoitustauluna, johon nuoret voisivat kysellä tulevista tapahtumista, se sopinee enemmän HeSetan sivuille. Tässä tietenkin tulee huomioida tarvittavat tekniset ratkaisut. Mielestäni tärkeintä on kuitenkin se, että ohjaajat pystyisivät helposti ja itsenäisesti päivittämään nuorten ryhmän tapahtumat ja että nuorten ryhmän kävijät voisivat kysellä tätä kautta nuorten ryhmän ohjaajilta nuorten ryhmästä. Tällä hetkellä kysymyksiä esitetään ohjaajille sähköpostitse, mikä ei käytännössä ole kovin toimiva ratkaisu. Erään ohjaajan mukaan nuorten sähköpostit ohjautuvat helposti sähköpostin roskakoriin, mistä ne voidaan vahingossa poistaa. Vastauksia ei myöskään näe kuin sähköpostin lähettäjä, vaikka hänen kysymyksestään ja ohjaajan vastauksesta voisi hyötyä moni muukin.

7.6 Linkit

Nuorten nettisivulla olisi suotavaa olla linkkejä tietyille nettisivuille. Näitä ovat ainakin quiser ja Happi, sillä nuorten ryhmässä puhutaan quiserista erittäin usein ja Happi toimii nykyään ryhmän kokoontumispaikkana. Jotkut nuorten ehdottamat linkit ovat jo HeSetan sivuilla, joten niiden ehdottaminen voi kertoa siitä, etteivät nuoret ole löytäneet jo valmiiksi olevia linkkejä. Myös Voltti-lehteen toivottiin linkkiä, mutta koska lehden ilmestyminen loppui, linkittäminen ei tällä hetkellä liene kovinkaan oleellista. Lisäksi Dtm:n mainostaminen ei mielestäni ole aivan välttämätöntä nuorten nettisivuilla, missä käy myös alaikäisiä. Irc-galleriaa ehdottanut nuori nauroi ideansa heitettyään, joten tulkitsin sen vitsiksi. Irc-galleriassa on myös useita homoseksuaalisuuteen liittyviä yhteisöjä, ei vain yhtä. Tästä syystä linkittäminenkin olisi hankalaa.

Useissa nuorten ehdotuksissa oli suoraan nähtävissä heidän omat mielenkiinnon kohteensa. Koska ehdotuksia tuli laidasta laitaan, osa haastattelijoiden omien kiinnostuksen kohteiden

mukaan, ei ole järkevää yrittää laittaa niitä kaikkia nuorten sivulle. Esimerkiksi linkit erilaisille sateenkaari-televisiosarjojen, -nettisarjojen ja -elokuvien sivuille voisi toimia. Näin nuoret, jotka ovat niistä kiinnostuneita, löytävät sivut ja voivat tutustua niihin paremmin.

Toisaalta yksi haastateltava kritisoi liian monien linkkien käyttöä. Haastateltava puhui tosin tällöin erilaisten käsitteiden määrittelyistä ja toivoi kaikkien määrittelyjen olevan samalla sivulla.

”yhdessä sivulla eikä sellain et mene tästä linkistä sinne toiselle sivulle ja sit eti sieltä tietoa -- koska on ärsyttävää hyppii sivusta sivuun, sitte ettii sielt koko ajan sivuja ja sielt tulee viel linkkei” (H4)

Käsitteiden määrittelyt ja muunlainen perustieto olisi siis hyvä olla yhdessä paketissa, kun taas linkkejä voisi käyttää väylänä erilaisiin mielenkiinnon kohteisiin.

7.7 Viihde

Nuorten nettisivuilla olisi hyvä olla myös hieman kevyempää sisältöä. Kun kysyin nuorilta, mistä aiheista he olivat tietoa etsineet, vastaukset jakaantuivat tiedollisiin aiheisiin kuten käsitteen määrittelyihin ja viihteellisiin aiheisiin kuten ”homokulttuuriin”, niin kuin yksi haastateltavista sanaili. Viihteellisiin aiheisiin kuului erilaiset tapahtumat ja tapaamispaikat sekä sateenkaariaiheiset kirjat ja elokuvat.

Tapahtumakalenterin lisäksi sivujen viihdepuolta voisivat edustaa sateenkaariaiheiset elokuva- tv-sarja- ja kirjalistat. Listat eivät vaadi jatkuvaa päivittämistä, joten niiden ylläpitäminen tuskin vaatisi kovin suuria resursseja. Keskustelin lisäksi erään nuoren kanssa pitkän tovin ilmaisista nettisarjoista, joita sivuilla voisi tuoda esille. Samainen nuori piti tärkeänä, että sateenkaarisarjoista puhuttaisiin enemmän.

”Suomessa ei tulevistakin sarjoista puhuminen on tärkeää, koska mitä enemmän ihmiset tietää niistä ja haluaa ne televisioon sitä luultavammin ne tulee” (H2)

Erilaisista kirjojen sateenkaarihahmoista lukeminen tai elokuvien henkilöahmojen katsominen voi toimia ikään kuin roolimallina sellaiselle nuorelle, joka tuntee olevansa yksin homo- tai biseksuaalisuutensa kanssa. Toisaalta kuten sosiaalityöntekijäkin sanoi, nämä taidemuodot voivat toimia *”ihan puhtaasti viihteenä - - ettei siitä kauheen terapeutistakaan tarvitsisikaan saada” (S).*

Kuten harjoittelun aikana myös nyt nuorten ehdotuksissa mainittiin gallup. Se voisi olla hauska lisä nettisivuille, jos se on teknisesti helppo toteuttaa. Kysymysten ei tarvitsisi liittyä aina seksuaalivähemmistöihin vaan esimerkiksi johonkin ajankohtaiseen tapahtumaan tai tilanteeseen, niin kuin eräs nuorista ehdotti. Harjoittelun aikaista kehittämistehtävää tehdessäni yksi nuori ehdotti tyyliä. Se oli ensin tarkoitettu vitsiksi, mutta alkoi kuulostaakin hauskalta ja sitä ehdottanut nuori ajatteli tyyliä yhdeksi keskustelufoorumin aiheeksi. Samainen nuori ehdotti sitä myös nyt opinnäytetyöhön liittyvän haastattelun yhteydessä ja yhdisti sen blogiin. Blogi olisi myös mielenkiintoinen, mutta ongelmana on, kuka sitä pitää yllä. Jos esimerkiksi nuorten ryhmästä saataisiin vakinainen kirjoittaja, se voisi toimia, mutta muuten on vaarana, että blogin ylläpitäminen jää puolitehen.

Keskustelimme työsuhtealaverissa siitä, että nuoret päivittäisivät sivujen viihdepuolta, poikkeuksena gallup. Esimerkiksi nuorten ryhmässä käy nuoria, joilla on valtavasti tietoa erilaisista sateenkaariaiheisista elokuvista, televisio-ohjelmista, nettisarjoista, kirjoista ja niin edelleen. Jos nuoret päivittäisivät viihdepuolta, heidän tietopääoma saataisiin esille ja käytetyksi laajemminkin, mistä olisi varmasti hyötyä myös muille.

7.8 Kysymys-vastaus -palsta tai vastaava

Nuorten ehdottama nuorten oma keskustelupalsta herättää ristiriitaisia tunteita, koska sen olemassa oloa ei tuntunut löytyvän montaa syytä. Otin tämän esiin työsuhtealaverissa ja tulimme lopputulokseen, ettei keskustelufoorumin perustaminen ole kannattavaa. Toisten Setan jäsenjärjestöjen sivuilla olevat keskustelupalstat ovat hyvin hiljaisia ja osa on sen vuoksi lopetettu. On siis melko epätodennäköistä, että HeSetan keskustelupalsta vetäisi paljon porukkaa. Nuorten ehdotusta ei kuitenkaan tule unohtaa, vaan pyrkiä keksimään sille vaihtoehtoinen ratkaisu.

Pohdimme työsuhtealaverissa yksinkertaisen kysymys-vastaus -palstan toimivuutta, joka oli myös yhden haastattelun nuoren ehdotus. Ehdotuksen esittäjä pohti kuitenkin sitä, kuinka paljon kysymyspalstalle tulisi asiallisia yhteydenottoja. Varsinaisen kysymys-vastaus -palstan sijaan voisi miettiä vaihtoehtoa, että sosiaalisyöntekijä kokoaisi sähköpostiin tulleiden samantyyppisten viestien sisällöt yhdeksi teemaksi ja vastaisi viestien sisältämiin kysymyksiin nettisivuilla. Näin kaikki sivuilla kävijät voisivat nähdä ne. Tällainen tapa ottaisi huomioon sähköpostien lähettäjien anonymiteetin, koska kenenkään suoria sähköpostiviestejä ei julkistettaisi. Tässä voisi toteutua myös yhden nuoren ehdotus tyypillisemmistä ongelmista,

joita nuori voi kohdata koulussa, harrastuksissa, vanhempien kanssa jne. Olen myös pyrkinyt muokkaamaan osan harjoittelun aikaisesta tekstistäni tämän tyyppiseksi.

7.9 Sähköiset ryhmät

Monet haastateltavat ehdottivat keskustelufoorumia, yksi chatia ja sosiaalityöntekijä sähköisiä ryhmiä. Keskustelufoorumia ei kannata lähteä perustamaan, enkä usko jatkuvassa toiminnassa oleva chatinkaan vetävän porukkaa, koska keskustelufoorumitkaan eivät sitä tee. Sen sijaan tietyn ajan auki oleva chat eli tässä tapauksessa sosiaalityöntekijän ehdottama sähköinen ryhmä voisi toimia. Esimerkiksi Tukinetissä toimii tällainen tietyin aikavälin avoinna oleva verkon kautta toimiva ryhmä. Sosiaalityöntekijä arveli, että sähköisissä ryhmissä kävisi erilaista porukkaa kuin nuorten ryhmissä, mutta eihän se tarkoita, etteikö siellä voisi käydä muualla kuin maakunnissa asuvat.

Jos HeSeta päättää kehittää nettisivuilleen sähköisiä ryhmiä, kannatan ajatusta, että jotakin ryhmää olisi ohjaamassa koulutettu (vapaaehtoinen) aikuinen. Hän voisi vastata nuoria askarruttaviin kysymyksiin. Aurasen (2004) opinnäytetyöstä käy ilmi, että Pelastakaa Lapset ry:n jouluisin järjestämästä Manteli-chatista saamien kokemusten mukaan nuoret haluavat puhua anonyymisti aikuisten kanssa henkilökohtaisista asioista ja pulmista. Manteli-chat tarjoaa aikuisten antamaa tukea lapsille ja nuorille, jotka kokevat paha oloa ja yksinäisyyttä. Valvojat auttavat nuorta tai ohjaavat heitä tarpeen tullen eteenpäin muille auttajatahoille. (Auranen 2004: 5-8, 23 < Joensuu 2007: 32.) Joensuun opinnäytetyö nuorten internet-yhteisöistä antaa samansuuntaisia tuloksia. Siitä saamien tulosten perusteella kolmasosa kyselyyn vastanneista nuorista halusi jutella aikuisten kanssa mieltä painavista asioista. (Joensuu 2007: 63.)

7.10 Muut

Nuoret ottivat ehdotuksissaan mukaan vanhemmat. Sosiaalityöntekijän mukaan vanhempainopas on päivityksen alla, joten sen voisi laittaa HeSetan sivuille.

Harjoittelun aikana nettisivun sisältöä kysyessäni nuoret toivoivat kuvia. Nyt ehdotettiin kuvia vain Hapesta. Luulen, että haastateltavat unohtivat ehdottaa niitä, sillä harjoittelun aikana kuvista innostuttiin paljon. Myös sosiaalityöntekijä pitää ”*kaikenlaista kuvamateriaalia*” (S) erittäin toivottavana sivuille. Valokuvia voisi ottaa Hapen ja nuorten ryhmän ohjaajien lisäksi vaikkapa erilaisista nuorten ryhmän ”toimintakerroista”. Nuorten ryhmässä on välillä pidetty

esimerkiksi drag-iltoja ja joulun alla pikkujouluja, mistä voisi ottaa kuvia ja laittaa niitä nuorten (ja heidän vanhempiensa) suostumuksella myös nuorten nettisivulle.

Yksi nuorista ehdotti palautelaatikkoa. Mielestäni tämä on hyvä ajatus ja kannatan sitä nettisivuille ylipäättään, ei ainoastaan nuorten sivuille. Koska HeSetan tarjoamia palveluja kehitetään, on hyvä antaa kanava asiakkaiden mielipiteiden ja jatkossa mahdollisesti tarvittavien kehittämisideoiden esittämiseksi.

Kun kysyin harjoittelun aikana ehdotuksia nettisivun sisällöksi, yksi toive oli pirteä ulkoasu. Sivun ei saisi olla tylsän näköinen. Nuoret eivät halunneet sivulle mitään liikkuvaa kuvaa, sillä se koettiin sekavaksi. Nyt haastatteluja tehdessä sivun ulkoasusta ei tullut mainintoja.

Kaiken kaikkiaan nuorten sivut tulisi tehdä mahdollisimman kevyellä rakenteella. Sosiaalityöntekijä puhui tästä muun muassa blogin yhteydessä.

”vähä arveluttaa et miten se, ku kuitenkin kaikki tehdään vapaaehtoisvoimin että mahdollisimman kevyellä rakenteella pitäis päästä lähtemään” (S)

Tätä voi soveltaa kokonaan nuorten sivuihin, koska niitä tullaan päivittämään vapaaehtoisvoimin. Niinpä sivuilla ei pitäisi olla sellaista sisältöä, joka vaatisi päivittäjältä/päivittäjiltä runsaasti resursseja.

Olen koonnut seuraavalla sivulla olevaan taulukkoon vielä koosteen nuorten nettisivujen suunnitelman sisällöstä. Siinä on ehdotuksia nettisivujen sisällöksi tässä työssä saatujen tulosten perusteella. Harkitsin luokittelevani eri ehdotukset niin, että taulukosta ilmeni, mitkä ehdotuksista olisivat todella tarpeellisia nettisivulle eli niin sanotusti selviä tapauksia ja minkä kohdalla voisi vielä harkita. Kuitenkin koska koko Virtuaaliset tukipalvelut -hanke ja täten nuorten nettisivujen kehittäminen on vasta alussa, koin tällaisen luokittelun hankalaksi. Se olisi voinut olla helpompi tehdä silloin, kun koko hanke olisi ollut käynnissä, jolloin olisin tiennyt, mitä kaikkea HeSetan sivuille on tulossa. Tästä syystä taulukossa on esitetty vain käyttökelpoiset/käyttökelpoisimmat ehdotukset ja tarpeet, joihin ne kukin osaltaan vastaavat.

Ehdotus	Mihin tarpeeseen vastaa				
	Informaatio	Vertaistuki	Tiedottaminen	Viihde	Kehittäminen
Harjoittelun aikana kirjoittamani teksti	x	x			
Perustietoa seksuaalisuudesta ja sukupuolisuudesta mm. - käsitteet - ehkäisy seks. väh. kuuluvien näkökulmasta - itsemääräämisoikeuden korostaminen	x				
Tarinoita seks. väh. kuuluvien elämästä		x			
Sähköiset ryhmät	x	x	x	x	
Kysymys-vastaus -palsta tms.	x	x			
(Homo)seksuaalisuuden lyhyt historiikki	x				
Eri maiden lakikehityksen vertailu ja/tai uskontokuntien suhtautuminen homoseksuaalisuuteen	x				

Tapahtumakalenteri			x		
Tiedotus nuorten ryhmästä - ohjaajien esittely - mahd. foorumi/ilmoitustaulu	x		x		
Linkit - Happi - quiser - mahd. eri sateenkaari tv-sarjojen ym. sivut (+ nykyiset sateenkaarijärjestöjen linkit)			x		
Vanhempainopas	x				
Sateenkaariaiheiset elokuva-, tv-sarja- ja kirjalliset		x		x	
Gallup				x	
Kuvia			x	x	
Palautelaatikko					x
Blogi?				x	

Taulukko 1: Kooste HeSetan nuorten nettisivujen suunnitelman sisällöstä

8 POHDINTA

Tässä päätösluvussa arvioin tekemääni suunnitelmaa, luon katsauksen tulevaisuuteen ja kerron omasta oppimisprosessista.

8.1 Suunnitelman arviointia

Punaisena lankana pidin nettisivujen suunnittelussa sitä, että sivut välittäisivät tarvittavaa tietoa ja siellä mahdollistuisi tuen saanti, oli se sitten HeSetan ammattilaisen tai vapaaehtoisen antamaa tai sitten sivuilla kävijöiden. Tiedon osalta suunnitelma on mielestäni monipuolinen. Seksuaalisuus on aiheena korostunut, kun taas sukupuolisuus jäänyt vähemmälle. Tämä on kuitenkin tietoinen valinta, sillä Transtukupiste on sukupuolisuuteen liittyvissä asioissa asiantuntija. Katsoin parhaimmaksi käsitellä sukupuolen moninaisuuteen liittyvät termit nuorten sivuilla, mutta jättää identiteettiin liittyvän pohdinnan Transtukupisteelle.

Suunnitelma sisältää vähemmän vertaistukea mahdollistavia osioita, kuin mitä aluksi suunnittelin. Esimerkiksi keskustelufoorumi mahdollistaisi parhaimmassa tapauksissa vertaistuen ja yhteisöllisyyden, mutta sen laittaminen HeSetan sivuille on epätodennäköistä. Sähköiset ryhmät ovat ainoita, jotka mahdollistavat (vertais)tukemiseen (ja auttamiseen) liittyvän keskustelun.

Olen ottanut suunnitelmassa huomioon HeSetan toiveen suunnitelman väljyydestä. Olen pyrkinyt tekemään suunnitelmasta sellaisen, että siitä on helppo ottaa ideoita ja jättää niitä myös pois. Haluan kuitenkin korostaa, että laatimani suunnitelma on tehty tämän työn pohjalta. Ensinnäkin peräänkuulutan haastatteluun osallistuneiden edustavuutta. Haastatteluihin osallistuneita oli vähän. He olivat myös nuoria, joiden kanssa olen keskustellut eniten nuorten ryhmässä ohjaajana ollessani, joten hiljaisempien nuorten ääni ei kuulu tässä opinnäytetyössä. Haastatteluihin ei myöskään osallistunut ne nuoret, jotka käyvät nuorten ryhmässä epäsäännöllisemmin eikä myöskään lainkaan alle 17-vuotiaat nuoret. Olen pyrkinytkin täydentämään aineistoa erilaisilla teorioilla ja analysoimaan tarkasti haastatteluihin osallistuneiden nuorten aikaisempia tiedon ja vertaistuen tarpeita seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyen.

On myös huomioitava se, että haastattelin vain nuorten ryhmissä käyviä nuoria. HeSetassa lienee myös muita ryhmiä, joiden kävijät ovat alle 25-vuotiaita ja tästä syystä kohderyhmältään sopivia osallistumaan nettisivujen suunnitteluun. Harjoitteluni aikana ohjaajani ehdotti, että kysyisin nuorten ryhmässä käyviltä nuorilta ideoita kehittämistehtävää

varten ja nyt opinnäytetyön aikana jatkaisin tätä tiedonkeruuta. Tämä hämäsi minua niin, etten ymmärtänyt ulottaa haastatteluja mihinkään muihin ryhmiin. Opinnäytetyöhöni olen siis saanut melko pienen osan kaikista niistä nuorista, jotka ovat joillain tavoin HeSetan asiakkaita. Haastatteluihin osallistuneet nuoret eivät näin ollen edusta kovin kattavaa otosta kaikista mahdollisista nuorista. Haastatteluihin osallistuneet nuoret olivat ryhmänä melko homogeeninen.

Tämä suunnitelma on loppujen lopuksi vain yhden ihmisen tekemä kooste. Suunnitelma on haastattelemani nuorten ehdotuksista koottu ehdotus. Olen pyrkinyt ottamaan huomioon nuorten ideat ja HeSetan mielipiteet, mutta koska olen ensinnäkin laatinut teemahaastattelurungon yksin sekä analysoinut tulokset yksin, näillä on voinut olla vaikutuksia suunnitelman lopputulokseen. Olen kuitenkin pyrkinyt objektiivisuuteen liittämällä tuloksiin teoriaa sekä refleктоimalla omaa toimintaani. Arvioin, että kokoamani suunnitelma on kattava, kun katsotaan haastatteluihin osallistuneiden nuorten esittämiä ehdotuksia. Sen sijaan kokonaisuudessaan suunnitelma on haastatteluihin osallistuneiden vähäisen määrän ja heidän homogeenisyyden takia suuntaa antava.

8.1.1 Kirjoitettujen teemojen arviointi

Arvioin vielä erikseen harjoittelun aikana kirjoittamani ja nyt opinnäytetyössäni muokkaamani tekstin sopivuuden nuorten tuleville internetsivuille. Yksi opinnäytetyön tavoitteista oli muokata harjoittelun aikana kirjoittamaani tekstiä ohjaajani antamista teemoista. Teemojen muokkaus on perustunut kirjoituksesta saamiin palautteisiin ja korjausehdotuksiin samalta ohjaajalta. Kirjoituksessa ei siis ole sisällytettyinä nyt opinnäytetyön haastatteluissa saatuja ehdotuksia siitä, millaista tietoa nuoret katsoisivat tarpeelliseksi internetsivulle. Nyt saaduista tuloksista kirjoittaminen oli mielessäni koko prosessin ajan, mutta tulini tulokseen, että tehtäväni oli suunnitellun mukaisesti vain muokata aikaisemmin kirjoittamani teksti. Haastattelujen perusteella tarvittavaa tietoa olisi niin paljon, että opinnäytetyöni paisuisi järjettömästi, jos vastuullani olisi kaiken tarvittavan tiedon kirjoittaminen.

Pyrin harjoittelun aikana kirjoittamaan seksuaalisuudesta kattavasti, mutta kuten edellä mainitsin, nyt nuorten antamien haastattelujen perusteella on selvää, että teeman käsittely on riittämätöntä. Siitä puuttuu esimerkiksi ehkäisy kokonaan. Perhemuodoista ei nuorten haastatteluissa tullut yhtään mainintaa, mutta koska sosiaalityöntekijän mukaan se on yksi niistä aihepiireistä, mistä asiakkaat tulevat tietoa hakemaan, sen olemassa olon voinee sanoa olevan melko perusteltu. Sukupuolen moninaisuus -teemassa olen kirjoittanut käsitteen määrittelyjä, mitä nuoretkin tuleville sivuille toivoivat. Luulen, että se on perhemuodon

ohella teema, joka on tässä tapauksessa suhteellisen kattavasti esitetty varsinkin, jos Transtukupiiteen ja Potilasyhdistys Trasekin internetsivuille laitetaan linkit näkyvästi.

Seksuaalisuus on merkittävä osa nuoren elämää, joten käytettyihin käsitteisiin on tärkeä kiinnittää huomiota. Monet käsitteistä saattavat pitää sisällään arvostelmia, joita käyttämällä saatetaan huomaamatta normittaa seksuaalista ilmaisua ja käyttäytymistä. Se, millaisia käsitteitä kirjoittaja valitsee, kertoo myös, mikä on hänen mielestään hyvää ja oikeaa seksuaalisuutta. (Ilmonen & Nissinen 2006: 20, 25.) Esimerkiksi vanhoissa kirjoissa puhutaan homoseksuaalisuudesta poikkeavana seksuaalisuutena, jolloin lähtökohtana on tavallinen ja yleinen (hetero)seksuaalisuus. Homoseksuaalisuutta ei nähdä yhtenä koko seksuaalisuuden kirjosta, vaan nimenomaan yleisestä seksuaalisuudesta poikkeavana ja erilaisena. Olen korjailut joitain huonosti ilmaistuja sanoja ja lauseita aikaisemmasta tekstistä, joissa oli nähtävissä tällainen poikkeavuus-ajattelu.

Internetsivuille kirjoittaminen poikkeaa esseen kirjoittamisesta muutamalla tavalla. Teksti ei ensinnäkään saa olla kovinkaan raskasta vaan sen tulisi olla pilkottu helposti luettaviin osiin. Toiseksi lähdeviittauksia ei yleensä kirjoiteta tekstin sisään. Usein lähteet on kuitenkin mainittu tekstin jälkeen ”kirjallisuus” tai ”lähteitä” käsitteiden alla, aivan kuten esseissäkin. Aikaisemmin kirjoittama teksti oli hyvin esseetyyppinen, mikä ei sellaisenaan sopinut nettisivulle. Tekstiä oli raskas lukea ja lähdeviitteet olivat tekstin sisällä. Ohjaajani arveli, että vaikka teksti on osittain myös minun omaa pohdintaani, riittää, että käyttämäni kirjallisuus on merkittynä erikseen. Myöskään hänen mukaansa lähdeviittauksia ei ole tarpeen sisällyttää tekstin sisään, kun kirjoitus on tulossa internetsivulle.

Ohjaajani antaman palautteen myötä pyrin myös keventämään tekstiä lisäämällä mahdollisuuksien mukaan eri kappaleiden alkuun ikään kuin nuorten esittämiä kysymyksiä. Tällä halusin tuoda tekstiä lähemmäs lukijaa, puhuttelevammaksi. Muuten kirjoitus olisi voinut jäädä lukijalle kaukaiseksi. Tässä tunnen onnistuneeni hyvin. Sen sijaan kirjoitustyyli pysyi melko samanlaisena. Ohjaajani ei antanut minulle palautetta siitä, että kirjoitustyyliä voisi muuttaa, se oli oma ajatukseni. Tarkoitukseni oli kirjoittaa pilke silmäkulmassa, mutta silti ottaa aihe vakavasti, koska ajattelin sen sopivan nuorten sivulle. Kirjoitustyylin muutos ei kuitenkaan onnistunut. En onnistunut löytämään kultaista keskitietä, vaan tyyli oli joko vakava tai liian puhekielimäinen. Toisaalta kysymysten muodostaminen ja niihin vastaaminen ei edusta perinteistä tiedon jakamisen tyyliä, joten lopputulos on siinä mielessä aiempaa parempi.

8.2 Katsaus tulevaisuuteen

Internetin välityksellä toimiva tukipalvelu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville on tärkeä asia. Näiden vähemmistöjen yhteiskunnallinen asema on huonompi kuin muiden ja ne jäävät heteronormatiivisuuden takia piiloon. Kaikilla paikkakunnilla ei toimi Setan jäsenjärjestöä tai muuta vastaavaa järjestöä, joka ottaisi huomioon heidän erityistarpeensa. Internet mahdollistaa tällöin parhaimmassa tapauksessa sekä tiedon että tuen saannin ja lisäksi sen kautta voi olla helpompi ottaa yhteyttä seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä kuin tulla paikan päälle keskustelemaan niistä, vaikka se olisikin mahdollista.

Kehittämistyössä on pyrittävä ottamaan kattavasti huomioon se asiakasryhmä, jolle palvelua kehitetään. Näin siitä saataisiin juuri kohderyhmien tarpeita palveleva kokonaisuus. Jatkotoimenpiteenä ehdotan, että ennen kun nettisivuja aletaan konkreettisesti toteuttaa internetiin, on ehkä hyvä pohtia ensin tiedonkeruun jatkamista. Ehdotuksia voisi kysyä myös muiden kuin nuorten ryhmän kävijöiltä. Potentiaalisia ryhmiä voisivat olla bi-ryhmä, naisten sinkkuryhmä ja nuorten naisten ryhmä. Bi-ryhmä on tarkoitettu nimensä mukaisesti bi-seksuaalisille ja biseksuaalisuutta pohtiville. Naisten sinkkuryhmä on keskusteluryhmä seksuaalivähemmistöihin kuuluville naisille. Ryhmään voi tulla, vaikkei olisi kumppania etsimässäkään. Nuorten naisten ryhmässä voi pohtia muun muassa omaan seksuaaliseen identiteettiin ja sukupuoleen liittyviä kysymyksiä. (Helsingin seudun Seta ry 2007.) Ryhmien ikärajoja ei ole määritelty, ja koska en ole tutustunut niihin tarkemmin, en osaa sanoa, minkä ikäisiä ihmisiä siellä käy. Uskon kuitenkin, että varmasti nuorten naisten ryhmässä kävijät olisivat iältään sopiva kohderyhmä osallistumaan nettisivujen suunnitteluun jatkossa.

Tiedonkeruu haastattelujen kautta on aikaa vievää, joten tiedonkeruuta voisi jatkaa esimerkiksi jonkinlaisten lomakkeiden/kyselyjen kautta. Niihin nuoret voisivat listata mielipiteitään ja ideoitaan. En usko, että siitä olisi paljon vaivaa nuorillekaan.

Nuoret ovat internetin käytössä edelläkävijöitä. He ovat olleet kulutusteknologian ympäröimänä koko ikänsä ja osaavat hyödyntää internetiä hyvin omiin tarkoituksiinsa. (Coogan & Kangas 2001: 13.) Tulevien nuorten nettisivujen kehittäminen on varmasti tärkeää monille seksuaalivähemmistöihin kuuluville nuorille. Nuoret pitää kuitenkin ottaa kehittämiseen mukaan, jotta tuleva sisältö vastaisi hyvin näiden nuorten tarpeisiin. Hyvönen muistuttaa, että palvelujen suunnittelijoilla voi olla puutteellinen ymmärrys käyttäjästä, jolloin palvelua ei oikeasti suunnitellakaan käyttäjien tarpeiden mukaan. Tämän välttämiseksi tarvittaisiin vuorovaikutusta kehittäjien ja käyttäjien kesken aivan suunnitteluvaiheesta alkaen (Kasvio, Nurmela, Viherä, Hyvönen, Oksa & Hietanen 2005: 99-100). Lisäksi nettisivujen käyttäjillä on oltava mahdollisuus antaa palautetta. Tästä syystä esimerkiksi

palautelaatikko on tärkeä. Uusien nettisivujen merkitys ja arvo tulevat tietoiseksi vasta palvelun käyttöönoton jälkeen.

8.3 Oma oppimisprosessi

Opinnäytetyöni on ensimmäinen laajempi tekemäni työ. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessini kesti reilun vuoden päivät, koska se alkoi viimeisen harjoitteluni aikana Helsingin seudun Setassa harjoittelun kehittämistehtävää tehdessä. Olen oppinut opinnäytetyön tekemisessä paljon monista asioista. Uuden tekemisestä oppii väistämättä jotakin, mutta kaikkea oppimaa ei aluksi hahmota, sen huomaa jälkepäin.

Luonnollisesti olen oppinut työn tekemisen kautta tutkimuksen tekemistä; miten suunnitella työ, miten valita tiedonkeruumenetelmät ja mitä tulosten analysointi tarkoittaa käytännössä. Opinnäytetyön kautta opin myös haastattelun tekemistä. Olen tyytyväinen siitä, että minulla on nyt kokemusta ryhmähaastattelusta, yksilöhaastattelusta kasvokkain ja Messengerin välityksellä tehdystä haastattelusta. Halusin käyttää tutkielmassani jotakin tiedonkeruutapaa, joka olisi suhteellisen uusi. Tietokonevälitteisestä haastattelusta ei ollut paljonkaan kirjallisuutta saatavilla, ja sen kokeileminen olikin jännittävää. Ryhmähaastattelun toteuttaminen oli minulle haasteellisuuden vuoksi ehkä antoisin tiedonkeruutapa. Haastattelukokemusten jälkeen tiedän paremmin, mitä ryhmähaastattelujen tekeminen vaatii ja mihin siinä tulee kiinnittää huomio.

Kaikkein haasteellisinta oli kuitenkin olla mukana kehittämistehtävässä. Koska opinnäytetyöni liittyi hankkeeseen, olen joutunut sopeutumaan tilanteiden muuttumiseen, siihen, että ollaan jatkuvassa liikkeessä. Se on vaikuttanut osaltaan myös minun työhöni. Vaikka internetsivujen suunnittelussa minulle annettiin melkoisen vapaat kädet, minun tuli silti ottaa huomioon projektin suunnitelmien muuttuminen. Uutta oli myös nettisivujen suunnitteleminen. En ole koskaan tehnyt edes kotisivua. Uuden tekeminen ja oppiminen on minulle aina haastavaa ja energiaa vievää. Välillä toivoin, että olisin valinnut helpomman aiheen, mutta olen tyytyväinen, että koettelin itseäni.

En oikeastaan missään vaiheessa ajatellut, että minun tulee valmistua tavoitellussa 3,5 vuodessa. Toisaalta kun huomasin, että opinnäytetyöni takia valmistumiseni voi tosiaan siirtyä muutamalla kuukaudella, oli edessä ristiriitaiset ajatukset. Minun ei tarvitse valmistua nyt, mutta kun haluan! Mietin, onko minulle tärkeämpää valmistua suunnitellussa ajassa ja tehdä opinnäytetyöni nopeasti valmiiksi vai paneutua siihen paremmin ja siirtää valmistumispäivääni. Valitsin viimeisen vaihtoehdon. Se oli minulle loppujen lopuksi ainoa vaihtoehto. Kun alan tekemään jotakin, haluan tehdä sen huolella loppuun saakka. Toisaalta

tämä kehittämistehtävä on työmäärältään niin suuri, että siitä riittää tekemistä yli opinnäytetyönkin. Oli vain päätettävä, mitä tekee itse ja yrittää tehdä se mahdollisimman hyvin.

Opinnäytetyöprosessin aikana tuli vastaan paljon sellaista, mikä vei suunniteltua enemmän aikaa. Paneuduin teoriaan kauan, en tiennyt, milloin lopettaa. Stressitasoni oli suoraan verrannollinen pöydän reunalla kasvavan kirjapinon kanssa. Jossain vaiheessa oli katsottava kalenteria ja päätettävä, että nyt teoria saa riittää. Sitten oli vuorossa haastattelut. Niitä ei aluksi meinannut saada ollenkaan tehtyä, koska haastateltavillani oli kesäloma ja omat suunnitelmat. Aika vierii eteenpäin, mutta opinnäytetyöni ei kirjoittanut itse itseään. Vielä piti tehdä suunnitelmakin. Soitin äidilleni ja sanoin, että valmistujaiskahvit juodaan vasta ensi vuonna.

Koska en ole aikaisemmin tehnyt näin laajaa työtä, minulla ei luonnollisesti ole ollut kokemusta siitä, miten opinnäytetyötä tulisi alkaa tekemään. Jälkeenpäin on helppo sanoa: olisin tehnyt monta asiaa toisin. Itsesäälin sijasta otan tämänkin prosessin oppimisen kannalta.

Eli mitä olen oppinut? Joustavuutta, itsekuria, luottamaan itseeni isoissa ratkaisuisa, olemaan stressaamatta pienistä asioista, itseni armahtamista. Opin myös, että nauhoitusta tehdessä on hyvä tarkistaa, että nauhuri pyörii, muuten haastattelun tarvitsee tehdä toisen kerran. Olen kiitollinen nuorille heidän kärsivällisyydestään. Opinnäytetyöprosessin lopulla voin sanoa tehneeni parhaani, en voi vaatia itseltäni enempää kuin mihin pystyn. Olen tyytyväinen omaan suoritukseeni.

LÄHTEET

- Aaltonen, K. 2003. Internet ja mielenterveystyö. Pohdintaa eettisistä periaatteista. Suomen mielenterveysseuran raporttisarja 2/2003. [PDF-dokumentti]. <http://www.mielenterveysseura.fi/files/70/internet_ja_mielenterveystyo.pdf>.
- Aula, P., Matikainen, J. & Villi, M. 2006. Verkko yhteiskunnallisena tilana. Teoksessa P. Aula, J. Matikainen & M. Villi (toim.) Verkkoviestintäkirja. Helsinki: Yliopistopaino, 9-21.
- Bildjuschkin, K. & Malmberg, A. 2002. Kerro meille seksistä: nuoren seksuaalikasvatus. Tampere: Tammer-paino Oy.
- Butler, J. 2006. Hankala sukupuoli. 2. painos. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Cacciatore, R. 2006. Lasten ja nuorten seksuaalisuus. Teoksessa D. Apter, L. Väisälä & K. Kaimola (toim.) Seksuaalisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 205-225.
- Charpentier, S. 2001. Sukupuoliusko. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Coogan, K. & Kangas, S. 2001. Nuoret ja kommunikaatioakrobatia. 16-18-vuotiaiden kännykkä- ja internetkulttuurit. Nuorisotutkimusverkosto ja Elisa Communications. Elisa tutkimuskeskus. [PDF-dokumentti]. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=84>.
- Ermi, L. & Mäyrä, F. 2003. Mikä nuoria peleissä viehättää? Teoksessa S. Kangas & T. Kuure (toim.) Teknologisoituva nuoruus. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 98-105.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 24-42.
- Heinonen, S. 2003. Nuoret teknokulttuurin luojina ja uhreina. Teoksessa S. Kangas & T. Kuure (toim.) Teknologisoituva nuoruus. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 106-116.
- Heinonen, U. 2008. Sähköinen yhteisöllisyys: kokemuksia vapaa-ajan, työn ja koulutuksen yhteisöistä verkossa. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hentilä, J. 2007. Kirkot ja homoseksuaalisuus. Teoksessa K. Mustola & J. Pakkanen (toim.) Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 151-162.
- HeSeta 2007. Helsingin seudun Seta ry:n esite.
- Helsingin seudun Seta ry 2007. HeSetan internetsivut. [WWW-dokumentti]. <<http://www.heseta.fi/>>. (Viitattu 4.12.2009).
- Huuska, M. 2008. Intersukupuolisuus ja transihmisyys. Teoksessa J. Jämsä (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Juva: WS Bookwell Oy, 48-59.
- Ilmonen, T. & Nissinen, J. 2006. Seksologian peruskäsitteistöä. Teoksessa D. Apter, L. Väisälä & K. Kaimola (toim.) Seksuaalisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 20-26.
- Ilolakso, A. 2005. Nyyti 20 vuotta - Yhteisöasumisesta Virtuaaliolkapäähän. [PDF-dokumentti]. <http://www.nyyti.fi/toimisto/Julkaisut/Nyyti_Historiikki.pdf>. (Viitattu 27.4.2009).

- Irc-gallerian internetsivut 2009. [WWW-dokumentti]. <<http://irc-galleria.net/>>. (Viitattu 3.12.2009).
- Ivalahti, S. 1997. Vanhempien suhtautuminen lastensa homoseksuaalisuuteen. Teoksessa J. Lehtonen, J. Nissinen & M. Socada (toim.) Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Helsinki: Oy Edita Ab, 111-124.
- Joensuu, M. 2007. Nuorten internet-yhteisöt ja niiden merkitys nuorisotyön kannalta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja D. Opinnäytetyöt 5. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Juvonen, T. 1997. Normatiivisen hyvän harhat. Teoksessa J. Lehtonen, J. Nissinen & M. Socada (toim.) Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Helsinki: Oy Edita Ab, 11-17.
- Jämsä, J. 2008. Suomalaiset sateenkaariperheet. Teoksessa J. Jämsä (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Juva: WS Bookwell Oy, 26-47.
- Kangas, S. & Kuure, T. 2003. Johdanto. Teoksessa S. Kangas & T. Kuure (toim.) Teknologisoituva nuoruus. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 6-9.
- Karvinen, M. 2008. Miten puhua perheiden moninaisuudesta eri-ikäisten lasten kanssa? Teoksessa J. Jämsä (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Juva: WS Bookwell Oy, 192-206.
- Kasvio, A., Nurmela, J., Viherä, M-L., Hyvönen, K., Oksa, J. & Hietanen, O. 2005. Virtuaalihalleja ja hyvinvointia: suomalaisen tietoyhteiskunnan kehitys ja haasteet. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kettunen, K. 2000. Virtuaaliolkapä. Teoksessa N. Mustonen (toim.) Valoa verkkoon -projektin loppuraportti. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy, 30-47.
- Kurppa, O. 2000. Esipuhe. Teoksessa N. Mustonen (toim.) Valoa verkkoon -projektin loppuraportti. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy, 4-5.
- Lehtonen, J. 1997. Seksuaalisuuden ja sukupuolen monimuotoisuus. Teoksessa J. Lehtonen, J. Nissinen & M. Socada (toim.) Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Helsinki: Oy Edita Ab, 18-30.
- Lehtonen, J. 2000. Ei-heteroseksuaaliset ja transsukupuoliset ihmiset Suomessa. Teoksessa O. Kontula & I. Lottes (toim.) Seksuaaliterveys Suomessa. Tampere: Tammer-Paino Oy, 282-292.
- Lehtonen, J. 2003. Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kertomukset. Helsinki: Yliopistopaino.
- Lehtonen, J. 2007. Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvä syrjintä. Teoksessa O. Lepola & S. Villa (toim.) Syrjintä Suomessa 2006. Helsinki: Hakapaino, 18-65. [PDF-dokumentti]. <<http://www.ihmisoikeusliitto.fi/Syrjinta.pdf>>. (Viitattu 15.9.2009).
- Leinonen, E-K. & Leinonen, H. 2007. Transvestisuus. Teoksessa K. Mustola & J. Pakkanen (toim.) Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 75-86.
- Matikainen, J., Aula, P. & Villi, M. 2006. Johdannoksi. Teoksessa J. Matikainen, P. Aula & M. Villi (toim.) Tutkielmamatka verkkoviestintään. Helsinki: Yliopistopaino, 7-10.

- Melkas, T. 2004. Tieto- ja viestintätekniiikan harrastuskäyttö 15-34-vuotiailla. Teoksessa J. Nurmela, T. Melkas, T. Sirkiä, M. Ylitalo & L. Mustonen. Suomalaisten viestintävalmiudet 2000-luvun vuorovaikutusyhteiskunnassa. Tilastokeskuksen katsauksia 2004/4, 32-44.
- Metsähuone, P. 2003. Nuorisopoliittisia näkökulmia teknologisoituvaan nuoruuteen. Teoksessa S. Kangas & T. Kuure (toim.) Teknologisoituva nuoruus. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 132-135.
- Moilanen, P. & Rähä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 44-67.
- Mustola, K. 2003. Lyhyt homoseksuaalisuuden historiikki. Teoksessa Parkkinen, M-L. Ulos kaapista. Tositarinoita homoseksuaalisuuden kohtaamisesta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Mustola, K. 2007. Suomalaisten lesbo- ja homoliikkeiden historiaa. Teoksessa K. Mustola & J. Pakkanen (toim.) Sateenkaari-Suomi. Seksuu- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 18-42.
- Mustola, K. & Pakkanen, J. 2007. Johdanto. Teoksessa K. Mustola & J. Pakkanen (toim.) Sateenkaari-Suomi. Seksuu- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 11-14.
- Mustonen, N. 2000. Nettiauttamisen etiikasta. Teoksessa N. Mustonen (toim.) Valoa verkkoon -projektin loppuraportti. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy, 87-93.
- Mäkinen, O. 2006. Internet ja etiikka. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Nissinen, J. 1997. Verkostot osana hoidollista vuorovaikutusta. Teoksessa J. Lehtonen, J. Nissinen & M. Socada (toim.) Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Helsinki: Oy Edita Ab, 126-140.
- Nissinen, J. 2006. Seksuu- ja sukupuolivähemmistöjen suuntautuminen. Teoksessa D. Apter, L. Väisälä & K. Kaimola (toim.) Seksuu- ja sukupuolivähemmistöjen suuntautuminen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 130-156.
- Nuorten toimintakeskus Happi 2009. Hapen internetsivut. <<http://happi.nettiareena.fi/>>. (Viitattu 16.10. 2009).
- Partinen, H. 2008. Nyysin nettiauttamismalli. [PDF-dokumentti]. <http://www.nyysi.fi/toimisto/Julkaisut/Nyysi_Nettiauttamismalli.pdf>. (Viitattu 26.4.2009).
- Potilasyhdistys Trasek ry:n internetsivut 2009. [WWW-dokumentti]. <<http://www.trasek.net/index.html>>. (Päivitetty 14.6.2009).
- Rautiainen, H. 2006. Ikääntyminen ja seksuaalisuus. Teoksessa D. Apter, L. Väisälä & K. Kaimola (toim.) Seksuu- ja sukupuolivähemmistöjen suuntautuminen. Helsinki: Duodecim, 226-237.
- Ronkainen, S. 1997. Biseksuaalinen kokemus ja biseksuaalinen identiteetti. Teoksessa J. Lehtonen, J. Nissinen & M. Socada (toim.) Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Helsinki: Oy Edita Ab, 34-47.
- Rossi, L-M. 2003. Heterotehdas. Televisiomainonta sukupuolituotantona. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 22-56.

- Seppä, M. 2006. Seksuaalivähemmistöjen tiedontarpeet ja tiedonhankinta. Pro gradu - tutkielma. Informaatiotutkimuksen laitos. Tampereen yliopisto. [PDF-dokumentti]. <<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01427.pdf>>. (Viitattu 1.11.2009).
- Setan internetsivut 2009. [WWW-dokumentti]. <<http://www.seta.fi/>>. (Viitattu 30.11.2009).
- Sihvonen, T. 2003. Tietoverkot sosiaalisen olemisen paikkana. Teoksessa S. Kangas & T. Kuure (toim.) Teknologisoituva nuoruus. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 85-97.
- Socada, M. 1997. Lesbot terveydenhuollon asiakkaina. Teoksessa J. Lehtonen, J. Nissinen & M. Socada (toim.) Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Helsinki: Oy Edita Ab, 144-155.
- Stålström, O. & Nissinen, J. 2000. Seksuaalinen tasavertaisuus edistää seksuaalista hyvinvointia. Teoksessa O. Kontula & I. Lottes (toim.) Seksuaaliterveys Suomessa. Tampere: Tammer-Paino Oy, 125-145.
- Suhonen, M. 2007. Transsukupuolisuuden näkymätön historia. Teoksessa K. Mustola & J. Pakkanen (toim.) Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 53-65.
- Sulkunen, P. 1995. Ryhmähaastattelujen analyysi. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 264-285.
- Suoninen, A. 2003. Tietokone taipuu moneksi - mutta mihin sitä käytetään? . Teoksessa S. Kangas & T. Kuure (toim.) Teknologisoituva nuoruus. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 56-73.
- Tampereen Seta ry. 2008a. Sanasto. [WWW-dokumentti]. <<http://www.treset.fi/tietoa/sanasto>>. (Viitattu 16.10.2009).
- Tampereen Seta ry. 2008b. Seksuaalisuus. [WWW-dokumentti]. <<http://www.treset.fi/tietoa/seksuaalisuus>>. (Viitattu 16.10.2009).
- Tampereen Seta ry. & Huuska, M. 2009. Sukupuolikäsitteistöä. Helsinki: Transtukupiste. [WWW-dokumentti]. <<http://www.transtukupiste.fi/>>. (Viitattu 22.8.2009).
- Tarjamo, K. Palautetta opinnäytetyöstä. Vastaanottaja Jokinen P. Lähetetty 3.1.2010 [Viitattu 4.1.2010]. Yksityinen sähköpostiviesti.
- Tietoyhteiskuntaneuvosto 2005. Tulevaisuuden verkottuva Suomi: tietoyhteiskuntaneuvoston raportti hallitukselle. Lieto: Painoprisma Oy.
- Tiittula, L., Rastas, A. & Ruusuvoori, J. 2005. Kasvokkaisesta vuorovaikutuksesta tietokonevälitteiseen viestintään - virtuaalihaastattelun näkymiä. Teoksessa J. Ruusuvoori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 264-271.
- Tilastokeskus. 2009. Internetin käytön yleistymisen pysähtyi. Helsinki: Tilastokeskus. [WWW-dokumentti]. <http://www.stat.fi/til/sutivi/2009/sutivi_2009_09-08_tie_001.html>. (Päivitetty 8.9., viitattu 14.9).
- Toivonen, E-K. 1997. Trans-ihmisten arki. Teoksessa J. Lehtonen, J. Nissinen & M. Socada (toim.) Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. Helsinki: Oy Edita Ab, 77-89.
- Transtukupiste 2009a. Sukupuoli - kuka olen. Helsinki: Transtukupiste. [WWW-dokumentti]. <<http://www.transtukupiste.fi/>>. (Viitattu 22.8.2009).
- Transtukupiste 2009b. Sukupuolenkorjaus - Yleistä. Helsinki: Transtukupiste. [WWW-dokumentti]. <<http://www.transtukupiste.fi/>>. (Viitattu 22.8.2009).

Transtukipiste 2009c. Transvestisuus. Helsinki: Transtukipiste. [WWW-dokumentti]. <<http://www.transtukipiste.fi/>>. (Viitattu 22.8.2009).

Transtukipiste & Venhola, M. 2009a. Elämää intersukupuolisena. Helsinki: Transtukipiste. [WWW-dokumentti]. <<http://www.transtukipiste.fi/intersukupuolisuus/>>. (Viitattu 2.9.2009).

Transtukipiste & Venhola, M. 2009b. Intersukupuolisuuden historiaa. Helsinki: Transtukipiste. [WWW-dokumentti]. <<http://www.transtukipiste.fi/intersukupuolisuus/>>. (Viitattu 2.9.2009).

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeen hankesuunnitelma 2008. Helsingin seudun Seta ry.

Väestöliitto 2009. Seksuaaliterveysklinikan nettipalvelun internetsivut. http://www.vaestoliitto.fi/seksuaaliterveys/seksuaaliterveysklinikan_nettipa/. (Viitattu 26.4.2009).

TAULUKOT

Taulukko 1: Kooste HeSetan nuorten nettisivujen suunnitelman sisällöstä	68
---	----

LIITTEET

Liite 1 Prosessin ensimmäisessä vaiheessa kirjoitetut teemat

Liite 2 Virtuaaliset tukipalvelut -hankkeen hankesuunnitelma

Liite 3 Teemahaastattelurungot

Liite 4 Työelämän palaute opinnäytetyöstä

Liite 1 Prosessin ensimmäisessä vaiheessa kirjoitetut teemat

SEKSUAALISUUS

Mitä on seksuaalisuus?

Yleensä sana ”seksuaalisuus” yhdistetään pelkkään seksiin, aktiin. Se on paljon muutakin.

Seksuaalisuus

- on ominaisuus syntymästä kuolemaan asti, ei erillinen osa ihmistä
- kokemuksellinen asia, ihminen määrittelee itse oman seksuaalisuutensa

Seksuaalisuus voimistuu murrosiässä, jolloin minäkuvan ja identiteetin pohtiminen korostuvat.

Minäkuva

- millainen olen?
- miten muiden odotukset ja omat toiveet ovat vaikuttaneet minäkuvaani?

Seksuaalinen identiteetti

- Kuka minä olen?

Seksuaalisen identiteetin löytyminen on vuosien pituinen prosessi. Se määritellään usein murrosiässä, mutta keski-ikäisenäkin voi itsestään löytää jotakin uutta. Seksuaalisuus ei ole pysyvä ”tila”. Ihmisen keho, seksuaalinen identiteetti ja minäkuva kehittyvät ja muuttuvat elämän varrella. Kehon muuttuminen raskauden tai vakavan sairauden tai vanhenemisen seurauksena tarkoittaa myös oman seksuaalisuuden uudelleen käsittelemistä.

Seksuaalisuus saattaa

- pelottaa
- ahdistaa
- herättää uteliaisuutta ja kiinnostusta
- tai antaa rohkeutta

Ajatukset ja tunteet voivat heittää oravanpyörää. Uudet seksuaaliset tuntemukset ja kokemukset hämmentävät välillä.

Usein homo- tai biseksuaalisuus määritellään murrosiässä tai sen jälkeen, vaikka kiinnostusta samaa sukupuolta olevia kohtaan on voinut ilmetä aikaisemminkin.

Enemmistö ihmisistä kiinnostuu vastakkaisesta sukupuolesta. Tämä voi tuoda paineita käyttäytyä enemmistön tavoin. Omat ajatukset ja tuntemukset samaa sukupuolta olevaa kohtaan voidaan kieltää ja jopa alkaa seurustelemaan eri sukupuolta olevan kanssa todistaakseen itselleen, että on ”normaali” ja samanlainen kuin muut.

Ajatuksia ja tunteita on hyvä pohtia esimerkiksi ystävän kanssa, mutta myös aikuisen. Vaikka aikuiset tuntuvat välillä fossiileilta, he ovat kuitenkin jo käyneet enemmän tai vähemmän myrskyisen murrosiän ja siihen liittyvät kuohunnat läpi.

Ymmärtäviäkin aikuisia on olemassa!

Itseään painavista ajatuksista ja fiiliksistä on hyvä puhua, niiden kanssa ei tarvitse jäädä yksin. Jokainen meistä tarvitsee tukea, olipa kyse sitten nuoresta tai keski-ikäisestä.

Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalisella suuntautumisella tarkoitetaan sitä, ketä kohtaan ihminen tuntee vetoa.

Seksuaalinen suuntautuminen ei vaikuta mitenkään siihen, millainen ihminen on persoonana, ystävänä tai vanhempana.

Perinteisesti seksuaalinen suuntautuminen jaetaan kolmeen kategoriaan: heteroseksuaalisuuteen, homoseksuaalisuuteen ja biseksuaalisuuteen.

Homoseksuaalisuus

Ihminen on kiinnostunut tunteiden, toiminnan ja/tai fantasian tasolla pääasiallisesti omaan sukupuoleen kuuluvista ihmisistä. Homoseksuaali virittyy romanttisesti, eroottisesti ja seksuaalisesti samaa sukupuolta olevaan ihmiseen. Homoseksuaaleista miehistä käytetään arkikielessä usein sanaa 'homo' ja homoseksuaaleista naisista 'lesbo'. Nämä sanat eivät painota seksuaalisuutta niin paljon kuin sana homoseksuaalisuus. Usein törmää ennakkoluuloihin, jossa homoseksuaalien ajatellaan olevan yliseksuaalisia. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa.

Heteroseksuaalisuus

Ihminen on kiinnostunut tunteiden, toiminnan ja/fantasian tasolla pääasiallisesti vastakkaiseksi kokemastaan sukupuolesta.

Biseksuaalisuus

Ihminen on kiinnostunut tunteiden, toiminnan ja/fantasian tasolla molemmista sukupuolista. Biseksuaali tuntee eroottista, seksuaalista, emotionaalista ja sosiaalista vetoa kumpaakin sukupuolta kohtaan. Bi-ihminen kiinnittää enemmän huomiota ihmisen persoonallisuuteen kuin sukupuoleen. Sukupuolta tärkeämpiä kysymyksiä ovat

- kehen rakastun?
- kehen haluan sitoutua?

Vaikka ihmisen sukupuoli ei ole pääasiallinen kriteeri seksuaaliselle halulle ja parinvalinnalle, monet kokevat suhteen naiseen ja mieheen erilaisina. Jotkut bi-ihmiset kohdistavat eri sukupuolille erilaisia tunteita ja toiveita. Kuitenkin bi-ihmiselle persoonallisuus on se, mikä häntä toisessa ihmisessä viehättää.

Hetero- ja homoseksuaalisuus on ymmärretty identiteetteinä, toisin kuin biseksuaalisuus. Se on nähty pikemminkin kokeiluna tai elämän välivaiheena. Joskus näin onkin, mutta ajatusta ei pidä yleistää kaikkiin biseksuaaleihin.

Kolmen kategorian jako on liian yksinkertaistava. Esimerkiksi mihin kategoriaan kuuluisi henkilö, jonka romanttinen mielenkiinto kohdistuu molempiin sukupuoliin, seksuaalifantasiat vastakkaiseen sukupuoleen ja seksuaalinen käyttäytyminen omaan sukupuoleen?

Ennen kaikkea ihmiselle on annettu *itsemäärittelyoikeus*, tila omille määritelmille itsestään.

Miksi tarinoissa on aina mies ja nainen?

Kulttuurissamme vallitsee heteronormatiivinen ajattelutapa. Tämä tarkoittaa sitä, että ihmiset olettavat muiden olevan automaattisesti heteroja eli tuntevan vetoa vastakkaista sukupuolta kohtaan. Tämä on lähes itsestäänselvyys ja voidaankin puhua hetero-oletuksesta.

Ihmiset myös haetaan tiukasti kahteen sukupuoleen. Olet joko mies tai nainen. Nämä luokat ovat toisensa poissulkevia.

Sukupuolijako taas johtaa oletukseen heteroseksuaalisuudesta. Näin sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen kietoutuvat yhteen.

Länsimaisissa kulttuureissa vastakkaisten sukupuolten perustamia suhteita pidetään luonnollisempina. Homoseksuaalisuus jää näin ollen hetero-oletuksen takia piiloon. Homot, lesbot ja biseksuaalit rikkovat tätä hetero-oletusta.

Oman homo- tai biseksuaalisuuden julkituominen vaatii uskallusta ja rohkeutta, ja läheisten antama tuki on äärimmäisen tärkeää. Heteronormin merkitystä kannattaa avata - sekä itselleen että lähipiirilleen - jotta kokemus omasta olemisesta, sukupuolisuudesta ja seksuaalisuudesta saisi mahdollisuuden olla omanlaisensa.

USEIN KYSYTTYJÄ/POHDITTUJA ASIOITA

Mitä jos itse olen tai epäilen olevani?

”Pussasin tyttökaveriani, olenko lesbo?”

Et välttämättä. Jollakin saattaa olla tunteita tai kokemuksiakin samaa sukupuolta olevaa ihmistä kohtaan, eivätkä he silti määrittele itseään homoksi, lesboksi tai biseksuaaliksi. Usein seksuaalista suuntautumista määrittää enemmänkin tunteet kuin teot. Toisaalta ihmisellä voi olla fantasioita ja romanttisia tunteita, mitkä eivät kuitenkaan koskaan johda tekoihin. Kaverin pussaaminen voi tuntua mukavalta, mutta se ei ole todiste omasta seksuaalisesta suuntautumisesta.

”Minusta tuntuu, että olen jotenkin erilainen kuin muut.”

Voit tuntea itsensä ulkopuoliseksi tai erilaiseksi kykenemättä kuitenkaan määrittelemään kokemustasi tarkemmin. Ulkopuolisuuden tuntemuksia on voinut olla jo lapsuudesta asti. Ajatuksesi saattavat hämmentää tai ahdistaa. Olet ehkä ajatellut, että ulkopuolisuuden tunteet liittyvät tuntemuksiin omasta ”poikkeavasta” seksuaalisuudesta. Et ehkä tiedä, oletko hetero, homo, biseksuaali tai mikään näistä. Määritelmät tarkentuvat ajan kanssa, jos edes on tarvetta sellaiselle. Jotkut eivät edes halua määritellä omaa seksuaali-identiteettiään tarkasti ja se on aivan yhtä hyväksyttävää kuin oman seksuaali-identiteetin tarkka määrittelykin. Anna itsellesi aikaa tutkia, kuka olet. Ajan kanssa opit tuntemaan itsesi. Muista, että olet ainutlaatuinen yksilö ja arvokas sellaisena kuin olet. Jokainen on jollakin tavalla erilainen, mutta myös samanlainen kuin muut.

”Miksi minusta tuli homo?”

Heteroseksuaalisuuden pitäminen itsestään selvyytenä on luonut paineita selittää ja luokitella siitä poikkeava suuntautuminen. Homoseksuaalisuuden syiden etsiminen lähtee poikkeavuus-ajattelusta, joten joistakin se voi tuntua loukkaavalta. Homoseksuaalisuutta on yritetty selittää muun muassa geeniperimän, äidin raskaudenajan hormonitoiminnan tai varhaislapsuuden tunnesuhteiden avulla, mutta mitään yksiselitteistä vastausta ei ole saatu tänä päivänäkään.

Ehkä paikallaan olisi enemmänkin pohtia homoseksuaalisuuden syiden sijasta sitä, miksi sen syitä halutaan niin kiivaasti tutkia. Eihän heteroseksuaalisuudenkaan syitä ole katsottu tarpeelliseksi selvittää. Se, että ihminen on homoseksuaali, ei tee hänestä yhtään vähempiarvoista kuin jos hän olisi hetero.

”Olenko yksin?”

Et todellakaan. Arviolta joka kymmenes kuuluu seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön. Jos mietit omaa koululuokkaasi tai vaikka työyhteisöä, niin sieltä pitäisi tämän laskukaavan mukaan löytyä ainakin yksi ei-hetero.

Maassamme vallitsee usein asiaan liittyen ”ei meillä ole” -harha, eli luullaan, ettei homoseksuaalisuus koske juuri omaa luokkaa, sukua, ystäväpiiriä tai edes tuttavapiiriä. Ongelmana on homoseksuaalisuuden näkymättömyys. Seksuaalinen suuntautuminen kun ei useinkaan näy päälle päin. Omaa homoutta, lesboutta tai biseksuaalisuutta ei ehkä haluta tuoda esiin, koska pelätään kertomisen seurauksia. Pelkona on usein hylätyksi tai tuomituksi tuleminen ja näin ollen mahdollinen syrjäytyminen omasta lähipiiristään. Vertaisryhmät ovat usein hyviä paikkoja jakaa kokemuksia, koska siellä ihmiset ovat kohdanneet samanlaisia tilanteita omassa elämässään.

”Homona oleminen ahdistaa.”

Heteronormatiivisessa kulttuurissa kun elämme, niin oma homoseksuaalisuus voidaan kokea ahdistavana. Tämä on ihan ymmärrettävää, joskin surullista. Ihmiset voi tuntea ahdistusta, masennusta ja epäselvyyttä omasta minäkuvastaan pitkälti heteronormatiivisten odotusten vuoksi. Oma seksuaalinen identiteetti on jokaiselle luonnollinen, ja ahdistusta herättääkin usein muiden kielteinen suhtautuminen ja homoseksuaalisuuden pitäminen epäluonnollisena. Tuntevatko heterot ahdistusta omasta seksuaalisesta suuntautumisestaan?

Nuoruudessa kaveripiirin paine samankaltaisuuteen voi tuntua ahdistavalta, jos ympärillä ei ole ketään toista samankaltaista. Puhuminen kuitenkin auttaa. Onko sinulla ketään, jolle voit jutella ajatuksista ja tuntemuksista? Ystäville, sisarille, vanhemmille, sukulaiselle, opettajalle tai terveydenhoitajalle? Keskustelu toisen ihmisen kanssa voi auttaa selvittämään omia tuntemuksia. Muista, että olet arvokas juuri sellaisena kuin olet. Jokaisella on tarve ja *oikeus tulla hyväksytyksi* juuri sellaisena kuin hän on. Sinulla on oikeus asianmukaiseen kohteluun, tukeen ja tarvitsemaasi tietoon.

”Pelkään, että minua kiusataan, jos sanon olevani homo/lesbo.”

Kiusaaminen on aina väärin, olit sitten homoseksuaali tai et. Usein kiusaamisen takana on muutakin kuin ihmisen seksuaalinen suuntautuminen. Jos kaverisi suhtautuu homoseksuaalisuuteen luontevasti, voit tukeutua omaan sosiaaliseen verkostoon. Jos kohtaat kiusaamista, siitä kannattaa kertoa opettajalle, terveydenhoitajalle, kuraattorille tai vanhemmille, jotta se saataisiin loppumaan. Kaikilla on oikeus ihmissuhteisiin ja tunteiden näyttämiseen. Pienenä huomiona asiaan liittyen voi muistuttaa, että seksuaalisesta suuntautumisesta johtuva syrjintä on lain vastaista. Muun muassa perustuslaki, rikoslaki ja yhdenvertaisuuslaki kieltävät syrjinnän.

Kaapista ulos! Vai ei sittenkään?

”Kenelle kertoa ja koska?”

Riippuu tilanteesta ja henkilöistä. Monet kertovat suuntautumisesta ensin parhaille ystäville. Asian hyväksyminen saattaa viedä kavereilta aikaa, kun taas jotkut ottavat asian hyvinkin luontevasti vastaan. Voi olla niitäkin, jotka eivät asiaa hyväksy, mutta se on heidän ongelmansa, ei sinun. Tuskin haluat sellaisia ihmisiä ympärillesi, jotka eivät kunnioita ja hyväksy sinua sellaisena kuin olet.

Vanhemmille ja muille kerrotaan yleensä silloin, kun se on luontevinta, esimerkiksi parisuhteen alkaessa. Jos perheessä ei olla totuttu puhumaan vaikeista asioista, kannattaa ehkä jutella asiasta yhden perheenjäsenen kanssa kerrallaan. Jotkut elävät puoliksi kaapissa niin, että esimerkiksi ystävät ja kaverit tietävät, mutta vanhemmat ja muut sukulaiset eivät. Omasta homoseksuaalisuudesta ei tietysti ole pakko kertoa kenellekään, varsinkaan sellaiselle, joka ei oikeastaan tee tiedolla mitään. Kuitenkin se osa sinun

identiteettiäsi, osa sitä, mitä olet. Valehtelevinen tai asian salaaminen voi alkaa pitkän päälle uuvuttaa. Eikö olisi helpompaa olla täysin oma itsensä kuin piilotella jotakin puolta itsestäsi?

”Miksi homoseksuaalisuus on vanhemmilleni niin iso juttu?”

Vanhemmille lasten homoseksuaalisuus tulee usein yllätyksenä, johon ei ole osattu varautua. Se voi olla heille kriisin paikka: ’mikä’, ’miksi’, ’mitä nyt?’

Vanhemmat saattavat kysellä itseltään, johtuuko heidän lapsensa suuntautuminen heidän kasvatustavoistaan. He voivat tuntea itsensä epäonnistuneiksi ja miettiä, mitä olisivat voineet tehdä toisin. Tämä johtanee juurensa niistä teorioista, joiden mukaan homoseksuaalisuus on seuraus vanhempien (vääränlaisista) kasvatustavoista. Lisäksi vanhemmat ihmiset voivat elää vielä niissä ajoissa, jolloin homoseksuaaliset teot olivat rikollisia ja homous oli sairautta. Homoseksuaaliset teot nimittäin olivat rikollisia vuoteen 1971 asti ja tautiluokituksesta homous poistettiin vasta 1981. Joskus ihmisiä täytyy muistuttaa siitä, että näistä ajoista on tosiaan jo aikaa.

Vanhempien ja muidenkin mielikuvat homoseksuaalisuudesta voivat olla kielteisiä. Varsinkin ihmisillä, jotka eivät tunne homoja ja lesboja henkilökohtaisesti, voi olla varsin kielteisiä ajatuksia. Toisaalta ihminen voi hyväksyä homoseksuaalisuuden, kunhan se ei koske omaa lähipiiriä. Kun nuori sitten tulee ulos kaapista, vanhemmat voivat pitää (tai toivoa) sitä vain välivaiheena ja että tilanne muuttuisi. Usein tiedon puute aiheuttaa vääriä käsityksiä. Kannattaakin korjata muiden mahdolliset väärät käsitykset.

Olet ehkä jo itse sinut seksuaali-identiteettisi kanssa, mutta muista, että muilla ei ole vielä ollut aikaa sopeutua ajatukseen. Vanhempien reaktiot voivat aluksi vaihtua hämmennyksestä myönteisiin ja kunnioittaviin reaktioihin tai sitten kielteisiin. Kielteiset reaktiot kuitenkin laantuvat usein alkujärkytyksen mennessä ohi. Lapsen ulostulo on vanhemmille prosessi, joka voi kestää pitkäänkin. Usein suhtautuminen lapsen homoseksuaalisuuteen muuttuu ajan myötä myönteisemmäksi.

Kun lapsi tulee vanhemmilleen kaapista ulos, vanhemmat voivat myös olla huolissaan lapsensa tulevaisuudesta; kiusataanko häntä koulussa, miten hän pärjää työmarkkinoilla, joutuuko lapsi elämään yksinäisenä tai tarkoittaako tämä, etteivät he saa lapsenlapsia. Lapsen ulostuloon voi liittyä näin ollen surua tai pettymystä. Vanhempien täytyy muuttaa lapseensa liitetyt mielikuvat, jotka perustuvat hetero-oletukseen. Vähitellen he ymmärtävät, että samaa sukupuolta olevien parisuhde perustuu pitkälti samoihin perustarpeisiin kuin heteroseksuaalisten suhde. Homojen ja lesbojen elämä on käytännössä aivan samanlaista kuin heteroidenkin ja parisuhteessa on samanlaisia haasteita kuin heterosuhteessakin olevillakin on. Ulostulo voi lähentää suhdetta omiin vanhempiin.

Mitä jos kaverini sanoo olevansa homo- tai biseksuaali?

”Miten voisın tukea kaveriani?”

Kaverisi on rohkea ja luottaa sinuun, kun uskoutui sinulle aiheesta. Ole ylpeä hänestä - kuin myös itsestäsi. Seksuaalisuus on arka aihe aikuisillekin, joten siitä puhuminen voi vaatia paljon rohkeutta. Olet antanut kaverillesi kuvan, että sinuun voi luottaa ja sinulle voi puhua aroista ja vaikeistakin asioista. Kaverillasi on saattanut olla aavistus omasta homo- tai biseksuaalisuudestaan jo aikaisemmin, mutta nyt hän haluaa sanoa asian ääneen. Kaverisi voi olla ahdistunut tai iloissaan omasta seksuaalisesta suuntautumisestaan tai sitten hän ei pidä sitä mitenkään ihmeellisenä. Oli hänen suhtautumisensa mitä tahansa, sinun tehtäväsi on tukea häntä. Pitäkää juhlat! Tai sitten pohdiskeluilta kaksistaan sohvalla uumenissa. Älä löpöttele asiasta eteenpäin, ellei kaverisi niin halua. Tärkeää on sinun suhtautumisesi häneen. Näytä, että kunnioitat häntä ja hyväksyt hänet.

”Kaverini kertoi olevansa homo. Haluaako se nyt mua?”

Homo sen enempää kuin lesbokaan ei ihastu jokaiseen eteensä tulevaan samaa sukupuolta edustavaan ihmiseen, samoin kuin ei heterokaan ihastu jokaiseen vastaan tulevaan eri sukupuolta edustavaan ihmiseen.

Kaveripiirillä on huima merkitys nuorelle. Halutaan olla samanlaisia (ehkä siihen on painettakin), mutta silti jollakin tavalla erilaisia. Jos kaikki muut kaveripiirissäsi ovat heteroja, voi homoseksuaali kaverisi tuntea ahdistusta omasta erilaisuudestaan. Osaatko itse määritellä oman seksuaalisen suuntautumisesi? Miten suhtaudut homo- ja biseksuaalisuuteen? Jos pidät homoseksuaalisuutta epäluonnollisena, ahdistavana tai suhtaudut siihen muuten kielteisesti, tuen antaminen kaapista ulos tulleelle kaverillesi voi luonnollisesti tuntua hankalalta. Häntä tulisi arvostaa sellaisena kuin hän on. Meille jokaiselle on äärimmäisen tärkeää tulla hyväksytyksi ja arvostetuksi meidän omassa lähipiirissämme.

Sinulla on kuitenkin oikeus omiin mielipiteisiisi ja tunteisiisi. Jos koet, ettet pysty tukemaan kaveriasi hänen tarvitsemallaan tavalla, tiedätkö ketään, joka voisi? Kouluterveydenhoitaja, joku opettaja tai kenties joku muu sinun tuttavapiirissäsi? Pahinta on, jos haukut ja syyllistät häntä. Muistele, miten teistä joskus tuli kavereita? Mistä luonteenpiirteistä hänessä pidät? Missä asioissa arvostat häntä erityisesti? Seksuaalinen suuntautuminen on vain yksi ihmisen ominaisuus, vaikkakin hyvin merkittävä, mutta se ei määrittele ihmistä kokonaan. Ihminen on muutakin kuin homo- tai biseksuaali.

Mitä jos jompikumpi vanhemmista huomaa olevansa homo- tai biseksuaali?

”Äitini kertoi yllättäen rakastavansa naista. En tiedä, miten minun tulisi suhtautua.”

Kun vanhempi on aina ollut avoimesti homo- tai biseksuaali, lapsi pitää sitä aivan tavallisena juttuna. Lapselle oma perhe on yhtä tavallinen kuin muidenkin perheet. Vanhemman odottamaton ulostulo on usein järkytys muille perheenjäsenille (saattaa olla myös vanhemmalle itselleen): onko kaikki perustunut valheeseen ja ollut kulissia?

Joskus ihminen menee naimisiin ja perustaa perheen ilman, että edes kyseenalaistaa omaa seksuaalisuuttaan. Heteroseksuaalisuus on niin itsestään selvä juttu. Ajatellaan, että näin elämän kuuluukin mennä. Aikuisemmalla iällä sitten saattaakin löytää itsestään aivan uusia puolia. Toisaalta joskus mennään naimisiin ja perustetaan perhe, vaikka aavistetaankin tai tiedetään oma homo- tai biseksuaalisuus. Tällöin ajatus halutaan usein torjua ja elää niin kuin kaikki muutkin.

Olkoon asia miten päin tahansa, se voi aiheuttaa perheenjäsenissä vihaa ja petetyksi tulemisen tunnetta. Koko perheesi tarvitsee silloin tukea. Olisi hienoa, jos pystyisitte kaikki keskustelemaan asiasta avoimesti ilman salailua. Joskus vanhemmalla/ vanhemmilla itsellään on niin paljon pohdittavaa, etteivät he välttämättä ymmärrä ottaa tarpeeksi sinua huomioon. Tästä on hyvä sanoa vanhemmille ja pohtia tilannetta yhdessä. Sinun ei tarvitse katkaista välejä ulostulleeseen vanhempaasi. Hän on edelleen sinun vanhempasi. Voisitko kuvitella olevasi onnellinen hänen puolestaan, että hän löysi itsestään uuden puolen ja/tai rohkaistui tuomaan sen julki?

Kirjallisuus

Bildjuschkin, Katriina & Ruuhilahti, Susanna. 2008. Seksiä vaatteet päällä.

Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen. 1997. Toim. Lehtonen, Jukka; Nissinen, Jussi & Socada, Maria.

Jämsä, Juha. 2008. Suomalaiset sateenkaariperheet. Teoksessa Juha Jämsä (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville.

PERHEMUOTO

Kulttuurissamme perhe käsitetään kahden rakastavan aikuisen, miehen ja naisen, ja heidän lapsensa tai lapsiensa muodostamaksi rakenteeksi. Kuitenkin perheitä voi olla monenlaisia. Mies- ja naisparitkin perustavat perheitä. Muita kuin heteroseksuaalisen miehen ja naisen perustamia perheitä kutsutaan iloisesti sateenkaariperheiksi. Nämä perheet rakentuvat siis jonkun muun kuin heteroseksuaalisen parisuhteen ympärille. Sateenkaariperheeksi kutsutaan myös niitä perheitä, joissa jompikumpi heterosuhteen osapuolista on biseksuaali tai sukupuoleltaan moninainen. Esimerkiksi heteroseksuaalisen transvestiitti-miehen perhe voidaan määritellä sateenkaariperheeksi.

Millaisia perhemuotoja on olemassa?

Ydinperheet

Yleensä ydinperheeksi määritellään mies, nainen ja heidän lapsensa. Miesparin tai naisparin perhe on ydinperhe siinä mielessä, että perheessä on kaksi aikuista ja heidän lapsensa. Ydinperheitä muodostavat myös transvanhemmat ja heidän puoliset lapsineen.

Uusperheet

Nais- ja miesparin uusperheet, joissa lapset ovat syntyneet joko toisen tai molempien puolisoitten aiemmissa hetero- tai homoseksuaalisissa parisuhteissa. Lasten, jotka ovat syntyneet heteroperheissä ja myöhemmin alkavat elää nais- tai miesparin perheessä, ei välttämättä ole heti luonnollista kertoa perhemuodostaan kuin niiden lasten, jotka ovat alusta asti eläneet sateenkaariperheessä.

Yhden vanhemmat perheet

Yhden vanhemman perheeseen kuuluu nimensä mukaisesti yksi vanhempi ja lapsi/lapsia. Vanhemmat ovat voineet erota tai toinen vanhemmista kuolla tai sitten nainen on yksin perustanut perheen. Tässä tapauksessa lapsi on saattanut saada alkunsa hedelmöityshoitoklinikalla luovutetuista sukusoluista.

Yhden vanhemman perheissä vanhemman seksuaalinen suuntautuminen ei ole niin näkyvää kuin esimerkiksi mies- tai naisparien perheissä. Heidän oletetaan usein olevan heteroseksuaaleja.

Etävanhemmat perheet

Osa perheiden vanhemmista, erityisesti homo- ja bi-miehet, toimivat lapsensa etävanhempina. Jotkut heistä ovat voineet ennen toimia lähivanhempina, mutta eron tultua päätyneet etävanhemmiksi. Jotkut ovat taas alunperinkin olleet etävanhempia, esimerkiksi apilaperheissä. He ovat kuitenkin vanhempia siinä missä lähivanhemmatkin.

Apilaperheet

Apilaperheeksi kutsutaan niitä perheitä, joissa perhettä on alun perin ollut perustamassa enemmän kuin kaksi aikuista. *Neliapilaperheessä* vanhempina on nais- ja miespari, *kolmiapilaperheessä* taas naispari ja mies tai miespari ja nainen. Osa apilaperheen vanhemmista ovat ystäviä, jotka ovat tunteneet toisensa jo ennen perheen perustamista, osa taas on tutustunut toisiinsa juuri perheen perustamisen takia. Apilaperhe mahdollistaa monen homo- ja bi-miehen tulon vanhemmaksi. Tällä hetkellä suurin osa apilaperheen lähivanhemmista on naispuolisia ja etävanhempana toimii mies/miehet.

Apilaperhe antaa parhaimmillaan lapselle/lapsille monta rakastavaa ja tukea antavaa perheenjäsentä. Esimerkiksi neliapilaperheen lapsella voi olla neljän vanhemman lisäksi neljät isovanhemmat. Tämä jos

mikään on lapselle eduksi, sillä mitä suurempi tukiverkosto, sitä suuremmalla todennäköisyydellä lapsella on elämässään ihmisiä, joilta hän voi saada tukea.

Sateenkaariperheiden lapset

Lapset tarvitsevat kodin, jossa heidän on hyvä olla. Se, mitä sukupuolta tai seksuaalista suuntautumista vanhemmat edustavat, ei ole oleellista. Tärkeintä on lapsen kokemus turvallisuudesta ja arvostetuksi tulemisesta. Lapsen paras on rakastavat vanhemmat. Oli perhemuoto mikä tahansa, lapselle oma perhe on rakas, ei mitenkään erikoinen.

Tällä hetkellä sateenkaariperheissä elää arvioiden mukaan tuhansia lapsia (Suomessa). Näiden lasten seksuaalinen kehitys on ollut kiinnostuksen (ja huolen) kohteena; millaiseksi heidän sukupuoli-identiteetti, sosiaalinen sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen kehittyvät?

Toisin sanoen: Tuleeko lapsista ”normaaleja”?

Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan ihmisen kokemusta siitä, onko hän tyttö tai nainen, poika vai mies sen mukaisesti, mikä hänen biologinen sukupuolensa on. Tutkimusten mukaan homoseksuaalisten vanhempien lapset tietävät, mihin sukupuoleen he kuuluvat. Sosiaalinen sukupuoli taas tarkoittaa sitä, miten ihminen ilmaisee olevansa tyttö tai nainen, poika tai mies. Kulttuurissamme on kirjoittamattomia sopimuksia siitä, miten kunkin odotetaan käyttäytyvän. Esimerkiksi poika hameessa saattaa aiheuttaa epämääräistä ahdistusta. Usein huolenaiheena on ollut se, kasvaako lesbovanhempien tyttölapsista poikamaisia ja poikalapsista tyttömäisiä. Tutkimukset eivät tue näitä huolenaiheita.

E erityisen huomion kohteena on ollut lasten seksuaalinen suuntautuneisuus eli tuleeko lapsista seksuaalivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä. Tutkimusten mukaan näin ei ole. Voikin sanoa, että yleistyksen vanhempien seksuaalisuuden suuntautuneisuuden vaikutuksista lapsiin perustuvat lähinnä ennakkoluuloihin, ei tietoon. Vanhemmuus on jotakin muuta kuin ihmisen seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti.

Kirjallisuus

Kuosmanen, Paula. 1997. Lesboäidit ja lapset = lesboperhe? Teoksessa Lehtonen, Jukka; Nissinen, Jussi & Socada, Maria. (toim.) Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen.

Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. 2008. (toim.) Juha Jämsä.

SUKUPUOLEN MONINAISUUS

Arkiajattelussa ihmiset jaotellaan sukupuoleltaan joko miehiksi tai naisiksi. Ajatellaan, että sukupuoli on synnynnäinen ja pysyvä. Todellisuus on kuitenkin paljon monimuotoisempi. Olisikin järkevämpää puhua sukupuolimoninaisuudesta kuin jaotella ihmisiä kahteen luokkaan, miehiin tai naisiin.

Ihmiset kokevat sukupuolensa eri tavoin. Nainen voi tuntea itsensä miehismmäksi kuin useimmat miehet tuntevat itsensä! Toisaalta taas jotkut ihmiset omaksuvat sukupuolineutraalin olemisen tavan. Transihmiset eivät koe lainkaan tai kokevat vain osittain omakseen heille annetun sukupuolen. Sukupuolen moninaisuudessa on kyse olemassaolon tavasta, persoonasta ja identiteetistä.

Biologiset sukupuolipiirteet, sukupuoli-identiteetti, seksuaalinen suuntautuminen ja seksuaaliset mieltymykset ovat toisistaan riippumattomia. Seksuaalisuus kertoo sitä, kenestä ihminen tykkää, sukupuoli sitä, kuka ihminen kokee olevansa.

Sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu

Jokaisella ihmisellä on oma ainutlaatuinen sukupuoli-identiteetti.

Sukupuoli-identiteetti on ihmisen kokemus omasta sukupuolestaan: olenko mies, nainen, molempia, en kumpaakaan vai joustava.

Sukupuolen ilmaisu on se tapa, jolla sukupuoli näyttäytyy ja näytetään ulkopuolelle: miten ihminen pukeutuu, käyttäytyy, onko hän naisellinen, miehekäs vai kenties molempia. Joku haluaa ehkä häivyttää sukupuolityypillistä käyttäytymistä omassa ilmaisussaan, joku taas korostaa yhtä tai useampaa sukupuolta itsessään. Transihmiset ilmaisevat sukupuoltaan eri tavalla kuin mitä heiltä odotetaan heidän syntymänsukupuolensa perusteella.

Sukupuolivähemmistöt

Sukupuolivähemmistöön kuuluvat ne ihmiset, jotka eivät ole identiteetiltään tai ruumiilliselta olemukseltaan yksiselitteisesti miehiä tai naisia.

Transvestisuus

Transvestiitilla on tarve ilmaista itsessään olevaa toista sukupuolta. Enemmistö transvestiiteista on heteromiehiä, joille naiseuteen eläytyminen tuottaa kokonaisvaltaista mielihyvää ja rentoutumista. Toki on myös transvestiittinaisia, mutta he jäävät kulttuurissamme enempi piiloon, sillä naisille on sallitumpaa ilmaista omaa maskuliinisuuttaan. Transvestisuus on usein osa miehenä/naisena olemista, ei sen vaihtoehto. Monet miehet nauttivat myös omasta mieheydestään ja naiset naiseudestaan.

Transsukupuolisuus

Transsukupuolinen ei koe kuuluvansa siihen sukupuoleen, johon hänet on syntymän hetkellä määritelty. Biologinen sukupuoli ei tunnu omalta. Ihmisellä on ristiriita sisäisen sukupuolensa ja ruumiillisten sukupuolipiirteiden ja sosiaalisten rooliodotusten välillä. Transsukupuolinen ihminen kokee ruumiinsa vieraaksi ja vääränlaiseksi. Sukupuoliristiriita on mahdollista ratkaista sukupuolenkorjaushoidolla, jossa ruumiilliset piirteet muunnetaan vastaamaan omaksi koettua sukupuolta. Sukupuolenkorjausleikkauksesta ei tulisi käyttää nimitystä sukupuolenvaihto, sillä siinä ei vaihdeta sukupuolta vaan korjataan se vastaamaan ihmisen sisäistä kokemusta.

Transgenderiys

Transgender elää mieheyden ja naiseuden rajalla, välillä tai ulkopuolella. Kumpikaan sukupuoli ei tunnu omalta tai sitten molemmat sukupuolet ovat omia. Ihminen saattaa samaistua enemmän toiseen kuin biologiseen sukupuoleensa.

Intersukupuolisuus

Intersukupuolisuus on synnynnäinen tila, jossa yksilön fyysiset sukupuoli määrittelevät ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti miehen tai naisen. Intersukupuolisuutta hoidetaan valitsemalla lapselle sukupuoli, jonka piirteitä vahvistetaan lääketieteellisin keinoin. Jo aivan pieniä lapsia saatetaan leikata, vaikka heidän elimissään ei olisi toiminnallisia häiriöitä. Viime aikoina onkin alettu pohtia, ovatko sukuelinten normalisointiin tähtäävät leikkaukset eettisesti oikein vai väärin, hyödyllisiä vai vahingoittavia.

Eriyinen sukupuoli lapsella

Lapsi voi kokea jo kolmivuotiaana omaksi sukupuolekseen toisen kuin mikä hänen biologinen sukupuolensa on. Lapsi voi ohimenevänä vaiheena samastua toiseen sukupuoleen. Kuitenkaan tässä vaiheessa ei voida tietää, onko kyse ohimenevästä vaiheesta vai pysyvästä sukupuoli-identiteetistä. Aikuiset eivät välttämättä edes huomaa lapsen sukupuolisamastumista tai ymmärrä sitä. Jos lapsi huomaa, että hänen sukupuoli-ilmaisunsa on ympäristön mielestä epäsopivaa tai hassua, hän saattaa salata sen ja vetäytyä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että hänen sisäinen kokemuksensa muuttuisi. Lapselle tulisi sallia lapselle luonteva sukupuoli-ilmaisu.

Lisää infoa sukupuolesta, sen moninaisuudesta, käsitteistä ja muusta aiheeseen liittyvästä saa Transtukipisteen sivuilta osoitteesta <http://www.transtukipiste.fi/>

Kirjallisuus

Transtukipisteen nettisivut.

Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. 2008. (toim.) Juha Jämsä.

HeSetan sosiaalipalvelutoiminnan kehittäminen vuonna 2009

VIRTUAALISET TUKIPALVELUT – HANKE

1. Kehittämistarve

HeSetan sosiaalipalvelutoiminnassa on pitkään ollut vapaaehtoisten päivystäjien ylläpitämä puhelinpäivystys sekä ammattilaisten että vapaaehtoisten vetämiä pienryhmiä. Puhelinpäivystykseen tulevien puheluiden määrä on vähentynyt radikaalisti. Samoin osa pienryhmistä on kärsinyt osanottajapulasta, joskin on myös perustettu uusia, osallistujia keränneitä ryhmiä. Vaikka tarve puhelinpäivystykselle ja osalle pienryhmistä näyttäisi vähentyneen, ei kuitenkaan hltb-ihmisten sekä heidän läheisten tarve keskusteluun ja tuen saamiseen ole vähentynyt. Tietoa ja tukia haetaan yhä enemmän eri tavoin, mm. suorina yhteydenottoina HeSetan sosiaaliryöntekijään, mutta nykyään usein myös virtuaalisesti.

Monet hakevat nykyään apua internetistä, joka tarjoaakin monelle oivan keskustelukanavan. Internetin keskustelupalstoilla välitetty ja jaettu tieto on kuitenkin lähes täysin suodattamatonta ja valvomatonta, avun etsijöiden voi olla vaikeaa erottaa fakta ja fiktiota netissä tarjotuista neuvoista. Olisikin tärkeää, että netissä olisi olemassa jonkinlainen turvallinen, valvottu ja jopa ohjattu foorumi, josta saada asiallista tukea ja keskustelua apua hltb-kysymyksissä. Internet on kuitenkin hyvä työväline ihmisten väliselle vuorovaikutukselle, esim. foorumit, kuten Nyyti ry:n virtuaaliolkapää ja keskusteluryhmät ja Suomen mielenterveysseuran netissä toimiva kriisikeskus Tukinet ovat hyviä esimerkkejä internetin kautta tarjotuista sosiaalisista tukipalveluista.

2. Kehittämishankkeen kuvaus

HeSetassa aloitetaan vuoden 2009 aikana sosiaalipalvelutoiminnan kehittämisprojekti, jonka yhtenä päätavoitteena on luoda yhdistyksen sosiaalipalvelutoimintaan sopivia nettiauttamisen muotoja. Kysymykseen tulevat esim. netissä toimivat ryöntekijöiden ja/tai koulutettujen vapaaehtoisten vetämät virtuaaliset keskusteluryhmät ja reaaliaikainen nettipäivystys, jossa yksilöillä on mahdollista käydä keskustelua koulutetun päivystäjän kanssa. Lisäksi projektissa selvitetään muutenkin, miten internetiä

voiaan hyödyntää paremmin asiallisen tiedon levittämiseksi seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuuden kysymyksissä.

HeSetan internetissä tarjoamissa sosiaalisissa tukipalveluissa huomioidaan hbt-ihmiset ja heidän läheisensä laajasti. Olennaista palvelussa on, että kiinnostus siihen osallistumiselle olisi mahdollisimman matala. Ryhmiä voidaan perustaa erilaisten teemojen sekä erilaisissa elämäntilanteissa oleville ihmisille.

Yksi hankkeen painopisteistä on erityisesti nuorille tarjottavat tukimuodot. Hbt-kysymyksiä pohtiville nuorille ei Setan jäsenjärjestöissä toimivien ryhmien lisäksi ole varsinaisia erityispalveluja, jossa he saisivat asiallista tietoa ja tukua. Nuoret käyttävät kuitenkin yhä enemmän internetiä tiedon etsimiseen ja mieitä askarruttavista asioista keskustelemiseen.

3. Hankkeen toteuttaminen

HeSetan nykyiset henkilöstöresurssit eivät ole riittävät virtuaalisten sosiaalipalveluiden kehittämiseen. Hankkeen toteuttamista varten HeSeta palkkaa osa-aikaisen työntekijän (sosiaaliala), jonka pääasiallisena tehtävänä on virtuaalisten sosiaalipalveluiden suunnittelu yhdessä yhdistyksen sosiaalityöntekijän kanssa.

Työntekijä rekrytoidaan keväällä 2009 ja palkataan toukokuusta 2009 alkaen värintään vuodeksi. Viikoittainen työaika on 20 tuntia. Henkilöstökulut (palkka sivukuluneen) kuukaudessa ovat 1352 euroa (palkka 1040 e/ kk + sivukulut 312 e) eli koko vuoden aikana (touko-joulukuu 2009) yht. 10 816 e.

Hankkeen muut kustannukset syntyvät tarpeesta parantaa yhdistyksen tietoliikenneyhteyksiä (1000), investoinnista uusiin atk-laitteisiin (2000) sekä nettitukipalveluihin soveltuvaan käyttöjärjestelmään (2000) ja vapaaehtoisten päivystäjien kouluttamisesta (1000) ja tiedottamisesta (1000). Vuodeksi 2009 hankkeen muihin kustannuksiin varataan yhteensä 7000 euroa.

Hankkeen kustannukset vuonna 2009 ovat yhteensä 17 816 euroa.

Projektityöntekijä vastaa hankkeen koordinoinnista ja tekee hankkeen suhteen yhteistyötä hallituksen sekä sosiaalityöntekijän kanssa. Projektityöntekijän vastuulla on sopivien internettyökalujen etsiminen ja käytettävän järjestelmän suunnittelu. Virtuaalisten tukipalveluiden sisältöön hän suunnittelee yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa, samoin vapaaehtoisten rekrytoinnin ja kouluttamisen hän tekee yhteistyössä yhdistyksen sosiaalityöntekijän kanssa.

Ensimmäiset virtuaaliset tukiryhmät aloittavat syksyllä 2009. Syksyllä 2009 myös koulutetaan vapaaehtoisia nettipäivystäjiä, osa vanhoista puhelinpäivystäjistä otetaan mukaan nettipäivystystoimintaan.

Liite 3 Teemahaastattelurungot

Nuoret

- Taustatiedot
    - ikä
    - internetin käyttö (paljon, mihin)

  - Aikaisempi tiedon- ja vertaistuen tarve (seksuaalisuus, sukupuoliuus)
    - ovatko hakeneet, mistä?
    - koulun rooli tiedon tarjoajana

  - Nuorten nettisivujen sisältö
    - ehdotukset (tieto-osuudesta, muusta sisällöstä)
- (- Mielipiteitä muiden jäsenjärjestöjen/ keskeisten internetsivujen eri sisällöistä)

HeSetan sosiaalityöntekijä

- Virtuaaliset tukipalvelut -hanke
  - nuorten nettisivujen tarkoitus

- Harjoittelun aikana kirjoittamat teemat
  - perustelut, miksi juuri näistä teemoista halutaan materiaalia nettisivuille

- Mielipiteet nuorten tekemistä ehdotuksista

Liite 4 Työelämän palaute opinnäytetyöstä

PALAUTE OPINNÄYTETYÖSTÄ

Jokinen, Piia, Helsingin seudun Setan nuorten nettisivujen suunnitelma. Laurea 2010.

Piia Jokinen on suorittanut yhden sosionomi (AMK) -opintoihin kuuluvan harjoittelun Helsingin seudun Seta ry:ssä (HeSeta) sekä tehnyt opinnäytetyönään HeSetalle suunnitelman hlbtinuorille tarkoitettuja nettisivuja varten. HeSetan tavoitteena on luoda yhdistyksen ylläpitämän www.heseta.fi-sivuston yhteyteen nuorten omat sivut. Piia Jokinen on opinnäytetyössään tehnyt suunnitelman etenkin sivujen sisällöstä sekä ehdotuksia sivuihin liitettävistä toiminnoista.

Piia Jokisen tekemä nettisivujen suunnitelma on HeSetan kannalta erittäin kiinnostavaa luettavaa. Ensinnäkin Jokinen on harjoittelunsa ja opinnäytetyönsä aikana tutustunut perinpohjaisesti HeSetan nuorten ryhmän (nury) toimintaan. Jokinen on tuonut yhden HeSetan aktiivisimmin toimivan ryhmän osanottajat mukaan nettisivujen suunnitteluun keräämällä haastatteluin nuorten näkemyksiä siitä, mitä nettisivuilla pitäisi olla ja mikä toisaalta on tarpeetonta. Vaikka haastateltavien määrä on pieni, niin haastattelujen kautta nettisivujen suunnittelutyöhön tulee mukaan "nuorten ääni", mikä auttaa löytämään sivujen painopisteet tai tekemään valintoja eri vaihtoehtojen välillä.

Haastattelutulosten analysoiminen ja niiden koostaminen teemoiksi muodostaa erinomaisen rungon nettisivujen luomiselle. Piia Jokinen on työssään luonut jäsentelyn nettisivujen käsikirjoitukselle. Lisäksi Jokinen on tehnyt ison työn myös itse sisällöntuottamisessa kirjoittamalla auki nuorten näkökulmasta kiinnostavia hlbtiteemoja.

Nettisivujen toteuttamista ajatellen Piia Jokinen on opinnäytetyössään kartoittanut myös hyvin olemassa olevaa virtuaalitukikenttää ja nettiä auttamisympäristönä. Taustatyö siitä, miten internetiä tällä hetkellä auttamisessa käytetään sekä sen etujen ja haittojen pohtiminen on tärkeää, kun mietitään, mihin tarkoitukseen mitäkin sovellusta voidaan käyttää. Suunnitelmaa olisi tukevoittanut ja edelleen konkretisoitunut mahdollisuus tehdä sitä yhdessä www-sivujen teknisestä toteutuksesta sekä visuaalista ilmeestä vastaavan henkilön kanssa. Aikomuksesta huolimatta, emme HeSetassa onnistuneet löytämään tehtävään vapaaehtoista eikä toisaalta yhdistyksellä ollut tässä vaiheessa varaa palkata toimeen tekijää, joten Piia Jokinen joutui tekemään suunnitelman yksin.

Piia Jokisen opinnäytetyönä tekemä suunnitelma on suuri harppaus HeSetan nuorten nettisivujen toteuttamisen suuntaan. Yhdistyksen toimijoiden kannalta on myös innoittavaa nähdä, miten alustava suunnitelma on Piia Jokisen opinnäytetyön kautta muuttunut toteutuskelpoiseksi projektiksi. HeSetan näkökulmasta Jokisen opinnäytetyö on täyttänyt hyvin tarkoituksensa; yhdistys on saanut selkeät suuntaviivat siitä, miten nuorten nettisivuja voidaan alkaa tehdä.

Kerttu Tarjamo
puheenjohtaja
Helsingin seudun Seta ry